Sverigefinsk senior

En idébok för möten mellan generationer

Maarit Jaakkola

Sverigefinsk senior: En idébok för möten mellan generationer

Originaltitel: Senioriruotsinsuomalainen: Ideakirja sukupolvien välisiin kohtaamisiin (2024)

© Maarit Jaakkola 2025

Översättning och bearbetning av svensk version: Maarit Jaakkola
Layout: Maarit Jaakkola
Omslagsbild: Joel & Jasmin Førestbird/Unsplash
Bilden på bakomslaget: Clément M./Unsplash

KULTURRÅDET

FÖRFATTARCENTRUM VÄST

Utgivare:
Sverigefinländarnas arkiv
BOX 17
SE-613 02 Eskilstuna
https://arkisto.org

ISBN: 978-9-199 02-730-2

Den här boken är till för dig

...som vill förstå sverigefinnarna som en nationell minoritet i Sverige
...som söker samlad information om sverigefinskheten, det finska språket och sverigefinsk kultur
...som vill möta finsktalande äldre i Sverige på ett bättre sätt
...som vill dokumentera den nationella minoritetens historia
...som vill skapa en framtid för den nationella minoriteten

Suomeksi – på finska

Kirja *Sverigefinsk senior: En idébok för möten mellan generationer* on ruotsinkielinen versio idea- ja metodikirjasta, joka julkaistiin suomeksi keväällä 2024. Suomenkielinen versio *Seniorisuomalainen: Ideakirja sukupolvien välisiin kohtaamisiin* on saatavissa avoimesti verkossa Ruotsinsuomalaisten arkiston kotisivuilla osoitteesta https://arkisto.org.

Tämä versio on kokonaan kirjan alkuperäisen kirjoittajan Maarit Jaakkolan kääntämä ja muokkaama. Useisiin kohtiin on lisätty ruotsalaiselle lukijalle olennaisia tarkennuksia, ja esimerkiksi luku sukulaisista Suomessa on poistettu.

Ruotsinkielisen version sisältö on suunnattu lukijoille, jotka eivät osaa suomen kieltä eivätkä tunne kovin läheisesti Suomen kulttuuria ja yhteiskuntaa. Ymmärtämys Ruotsin itäisen naapurimaan kielistä ja kulttuureista on ruotsinsuomalaisen vähemmistökulttuurin ymmärtämisen perusta.

Tavoitteena on, että lukija, jolla on halu ja tarve ymmärtää suomenkielistä ikääntyvää väestöä Ruotsissa, voi saada kirjasta eväitä työhönsä tai arkeensa. Kirjan tärkeintä kohderyhmää ovat hoitoalojen ammattilaiset ja suomen kielen hallintoalueen toimijat, joiden tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa ruotsinsuomalaisille. Myös kulttuurin, koulutuksen ja sivistyksen alalla työskentelevät sekä suomea taitamattomat omaiset ja sukulaiset Ruotsissa voivat hyötyä tästä kirjasta.

Innehåll

Juuret – rötterna:
Mot ålders- och minoritetskompetens

Bakgrund 6
Så använder du boken 10

Suomalaisuus Ruotsissa – det finska i Sverige:
Om sverigefinskhetens anatomi

Att åldras som finsktalande i Sverige 14
Sverigefinska identiteter 32
Sverigefinsk kultur och kulturkongruenta tjänster 44

Kohtaamisia – möten:
Idéer och metoder för möten mellan generationer

Att arbeta med äldre och små barn 62
Äldre och unga 70
Äldre och professionella 78
Äldre och anhöriga 88
Att dokumentera livshistorier och lokalhistorik 96

Juhlan aika – dags att fira:
Sverigefinska högtider och tidshändelser

Sverigefinsk högtidskalender .....,..109
Kyrklig årskalender 128
Sverigefinsk historia: tidslinje 130

Felix Mittermeier/Pixabay

Bakgrund

Denna bok är tänkt att fungera som en idé- och inspirationskälla i mötet med äldre personer från det finskspråkiga minoritetssamhället i Sverige. Boken samlar begrepp som är bra att förstå när man möter en äldre person från den finsktalande nationella minoriteten. Den syftar till att ge idéer och arbetssätt för att hitta en gemensam grund för möten och diskussioner. Tyngdpunkten ligger på kulturell förståelse, eftersom det kulturella och särskilt minoritets- eller mångkulturella perspektivet lätt överskuggas av hälso- och socialpolitiska perspektiv och sätt att tala när det handlar om äldrefrågor.

Boken föddes ur en idé om att lyfta fram de äldre sverigefinska medborgarnas röst i Sverige. Den ursprungliga tanken var att sammanföra expertartiklar och äldre människors egna texter, men under resans gång blev det tydligt att det råder en skriande brist på pedagogiskt material inom olika samhällssektorer i det svenska samhället för att stimulera dialogen med äldre finsktalande människor och bemöta deras kulturella behov. Handläggare inom det finska förvaltningsområdet eller majoritetssamhället frågar sig ofta vad sverigefinsk kultur och identitet egentligen är. De äldre minoritetsspråkiga personernas behov blir inte alltid synliggjorda ur ett majoritetssamhällsperspektiv, och de kanske inte vet hur eller vågar lyfta fram sina frågor.

Även om det finns en god vilja att ordna tjänster och evenemang för den åldrande finskspråkiga minoriteten, försvåras detta av bristen på exempel, färdiga modeller, arbetssätt och rutiner. Det är inte alltid bara en fråga om språkkunskaper, utan också om kulturell förståelse – eller brist på sådan. Okunskap om den sverigefinska identiteten eller kulturen innebär att man inte riktigt vet hur man ska närma sig frågor kring kulturell verksamhet. Man kanske inte heller vet hur man ska ställa de rätta frågorna, för att identitetsfrågor är känsliga och komplexa för vederbörande. Dessutom kan man skämmas för att man inte vet så mycket om grannlandet i öst, vilket känns som bristande allmänbildning. Eventuellt är man osäker på hur man ska förhålla sig till de kända stereotyperna och myterna om finnar: stämmer de eller inte, och hur tar man reda på det?

Det finns ett behov – och förhoppningsvis även ett intresse och en nyfikenhet – hos många olika grupper att möta den åldrande nationella minoriteten sverigefinnar. Bland de många olika alternativ som jag har valt för denna bok finns barn, ungdomar, icke-finsktalande anhöriga samt professionella och myndigheter. För var och en av dem har jag utarbetat en introduktion och en uppsättning reflektionsfrågor i olika ämnen. Det är alltså en aktiveringsbok, som syftar till att skapa en grund för självstyrd diskussion och dialog. Formatet är inte på något sätt bindande, utan kan ses som en slags utgångspunkt för din egen interaktion. Men någonstans måste man ju börja.

"Okunskap om den sverigefinska identiteten eller kulturen innebär att man inte riktigt vet hur man ska närma sig frågor kring kulturell verksamhet."

Boken är en del av ett projekt som ursprungligen startades bland unga sverigefinnar för att nå ut till finnar i olika åldrar och med olika bakgrund. Ett delprojekt i *Kuvakivaa!* -projektet, *Sarjakivaa!,* genomfördes 2021 som en virtuell workshop i tecknade serier under en fredagskväll (se Jaakkola, 2023). Workshopen samlade finskspråkiga familjer från hela Sverige för att uttrycka sig på finska och tillbringa tid tillsammans. I workshopen användes finska som primärt språk, och man lärde känna andra tvåspråkiga familjer.

Under ledning av en professionell serietecknare skapades totalt 14 tecknade serier som publicerades i boken *Sarjakivaa! Serier tecknade av sverigefinska barn i en virtuell workshop i språkrevitalisering av det nationella minoritetsspråket finska* (red. Maarit Jaakkola och Leena Huss, 2022). Workshopen finansierades av Institutet för språk och folkminnen (Isof) och administrerades av Rusukki, sverigefinländarnas språk- och kulturförening i Uppsala. Boken gavs ut av Sverigefinländarnas arkiv.

Den här boken är resultatet av uppföljningsprojektet *Ikäkivaa!/Åldersroligt!* där jag tillsammans med sverige-

finnar i olika åldrar utforskade livet för sverigefinska seniorer, särskilt i Göteborg där jag är verksam. Boken finansierades av Kulturrådet och Göteborgs stad och gavs ut av Sverigefinländarnas arkiv.

Många människor i olika åldrar och med olika bakgrund deltog i aktiviteterna, men individerna nämns inte vid namn i boken för att skydda identiteter. Detta är för sin del nödvändigt för att mötena inte var särskilt organiserade för boken utan vanlig verksamhet mellan sverigefinnar.

Metoden för boken var att iaktta autentisk lokal verksamhet och lyfta fram frågor som verkar vara viktiga och relevanta för just seniorer samt låta dessa tankar hitta en pedagogisk form som kan tillämpas i möten där det behövs begrepp och arbetsmetoder för att få igång interaktion för de äldre. Boken har, till skillnad från många sverigefinska projekt, inte haft någon separat referensgrupp, så resultaten och valen är författarens egna, baserade på upplevd interaktion. Författaren identifierar sig dock som sverigefinne och är i skrivande stund engagerad i olika sverigefinska organisationers verksamhet på riksnivå.

Maarit Jaakkola

Generellt sett är möten mellan generationer och lärande mellan generationer teman som blir alltmer aktuella i både minoritets- och majoritetssamhällen. I synnerhet i det sverigefinska minoritetssamhället där de invandrade generationerna som kom till Sverige på 1960- och 1970-talet håller på att bli äldre är majoritetens förståelse om den sverigefinska kulturen och de individuella livshistorierna viktigare än någonsin. Jag hoppas att de tips och den vägledning som ges i boken ska bidra till dialog mellan sverigefinnar och majoriteten samt sverigefinnar i olika åldrar sinsemellan, oavsett språkkunskaper. Synliggörandet och uppmärksammandet av sverigefinnarnas vardagsliv och kulturuttryck är viktigt, och ett pedagogiskt upplägg som i denna bok som går att tillämpa i olika kontexter har varit ett önskemål bland den nationella minoriteten, som inte alltid känner att de blir förstådda eller lyssnade på när det handlar om det finska språket och ursprungslandet Finland, och bland majoriteten som törstar efter kunskap men inte alltid är förmögna att formulera dessa önskemål.

Framtagandet av denna svenskspråkiga version av boken stöddes av Kulturrådet och Författarcentrum Väst. Jag vill särskilt tacka Petra Palkio, utvecklingsledare vid Göteborgs Stad, Leena Huss, emeritaprofessor i finska vid Uppsala universitet och Niclas Persson Tenhuinen, ordförande för Skogsfinska riksorganisationen, för värdefulla kommentarer på manuskriptet.

Slutligen ett varmt tack till Sverigefinländarnas arkiv: verksamhetsledare Helen Kantokoski Kviby och arkivarie Anna-Karina Bogren har sedan utgivningen av den finskspråkiga boken uttrykt starkt intresse för att ta fram en svenskspråkig version av boken. Något som gläder mig är att boken har även redan i sin finskspråkiga version givit inspiration till nya projekt om intergenerationellt lärande bland minoritetsmedlemmar.

Göteborg den 15 mars 2025

Maarit Jaakkola

Referenser

Jaakkola, M. (2023). Virtuaaliset työvälineet avaavat kielenelvytykseen uuden ulottuvuuden. *Kieliviesti* 43(1), 18–21.

Jaakkola, M., & Huss, L. (red.) (2022). *Sarjakivaa! Serier tecknade av sverigefinska barn i en virtuell workshop i språkrevitalisering av det nationella minoritetsspråket finska*. Sverigefinländarnas arkiv.

Så använder du boken

Idéboken är en arbets-, inspirations- och aktiveringsbok. Syftet med boken är att stödja anordnandet av möten mellan generationer bland sverigefinnar. Boken är inte avsedd att ge färdiga svar på situationer som alltid kommer att utvecklas av sig själva, utan att visa på möjliga ansatser och sätta igång utvecklingsvägar.

Möten mellan generationer kräver inte bara nyfikenhet och förmåga att ställa frågor, utan också grundläggande kunskaper, så boken är också tänkt att stödja den kulturella kunskap som behövs för att förstå den åldrande sverigefinska befolkningen.

Boken består av tre avsnitt. Avsnitt 1 fokuserar på bakgrunden och syftar till att ge begrepp för att konfrontera ämnet. Det introducerar ämnet genom de vanligaste frågorna om finnar i Sverige. Hur är det med den sverigefinska ålderdomen – finns den och borde den finnas? Hur kan man förstå sverigefinnarnas mångskiftande och mångfasetterade identitet? Och vad är sverigefinsk kultur, och hur kan vi närma oss något så mångtydigt som kultur på ett konstruktivt sätt?

Några av kapitlen i avsnitt 1 om kultur och identitet är löst baserade på texter som jag skrev på svenska och som jag bidrog med till avsnittet ”Sverigefinnar” på minoritetssajten Minoritet.se hösten 2023 på uppdrag av Sametinget.

Avsnitt 2 är avsnittet om idéer, metoder och uppgifter, som innehåller olika förslag till möten mellan generationer. Avsnittet om uppgifter syftar till att sammanställa typiska metoder för att arbeta med olika målgrupper, vilka har identifierats som de mest effektiva.

Det är tänkt att ge idéer och inspiration för att organisera möten mellan generationer bland barn och ungdomar, släktingar, vårdgivare och yrkesverksamma. Många yrkesverksamma, t.ex. pedagoger, biblioteks- och skolpersonal, känner till de flesta av dessa metoder. De som driver familjeklubbar, läger och musikskolor är också väl förtrogna med att organisera sådana aktiviteter, men tanken på möten mellan generationer är kanske inte lika närvarande i vardagen.

I slutet av varje kapitel finns metodlitteratur som kan ge vägledning för att fördjupa det egna tänkandet. Syftet med avsnitt 2 är alltså att ge en samlad bild av vad som kan göras för att underlätta möten mellan generationer – som stöd för dem som redan samordnar pedagogiska aktiviteter och som inspiration för dem som funderar på hur de ska närma sig äldre och olika målgrupper.

Även om uppgifterna riktar sig till olika målgrupper kan de användas på olika sätt: en idé för anhöriga kan till exempel genomföras med anhöriga, eller en idé för yrkesverksamma kan tillämpas på anhöriga. Till exempel är tipsen i avsnittet Tips för anhöriga och yrkesverksamma i princip lämpliga för alla vuxna. Idéerna är i stor utsträckning vägledande, eftersom det beror mycket på människorna och miljön, liksom på genomföraren själv, hur de kan och vill genomföras. Grundprincipen är att det enkla ofta är det mest ändamålsenliga och effektiva. Dessutom är deltagarna bra på att själva komma på och utveckla idéer om man öppnar fantasins dörr lite; genom att peka ut riktningen för vad som skulle kunna vara möjligt hittar man ofta tillsammans något som fungerar för hela gruppen. Detta har varit tanken när idéer och tips har samlats in, eftersom det skulle vara omöjligt att sammanställa en heltäckande och allmängiltig lista.

"Även om uppgifterna riktar sig till olika målgrupper kan de användas på olika sätt i olika kontexter."

Lästips anges på tre språk: svenska, engelska och finska. Finskspråkiga referenser finns med för att det är bra att vara medveten om finskspråkiga källor även om man kanske inte själv kan läsa dem. Nuförtiden är det dessutom lätt att automatöversätta texter. Länkar till resurser som finns tillgängliga på webben har lagts till sparsamt eftersom de snabbt blir inaktuella. I bibliografierna anges onlineadresserna med QR-koder. Du kan öppna länkarna i din telefon genom att scanna koderna med telefonens kamera: när du öppnar telefonens kameraapp

och riktar kameran mot koden öppnas länken i din telefon. Det lönar sig att använda en sökmotor för att hitta resurser på nätet genom att använda titlarna på böcker och artiklar som nyckelord.

I avsnitt 3 finns material som stöd för arbetet med den sverigefinska gemenskapen: den sverigefinska helg- och temakalendern hjälper dig att planera evenemang runt året som kan vara av relevans för sverigefinnar. Almanackorna är olika i Sverige och Finland, med olika namnsdagar, röda dagar och temadagar. I bilagan finns också en historisk tidslinje över sverigefinskheten, som sammanfattar viktiga händelser med anknytning till sverigefinskheten. Den hjälper inte bara till att beskriva den finska svenskhetens årtionden, utan kan också fungera som en utgångspunkt för personliga minnen och reflektioner: var befann du dig när Sverigefinska Riksförbundet (RSKL) eller Sverigefinländarnas delegation grundades?

I dag erbjuder internet ett enormt utbud av material för olika behov, och materialet är oftast uppdaterat. Utmaningen är dock ofta att veta hur man ska söka efter det och inte alltid veta vilket material som finns tillgängligt för olika målgrupper. En bok kan därför också hjälpa till att identifiera befintliga möjligheter. När man väl har fått några idéer kan man gå vidare på egen hand på nätet. Här hjälper förstås också sociala medier, där man alltid kan fråga andra när man inte hittar eller inte vet själv. Till exempel på Facebook och LinkedIn finns det lokala, nationella och internationella intressegrupper för användare i olika åldrar och yrken samt med olika delidentiteter.

"Länkar med QR-koder kan man öppna direkt i mobilen genom att scanna koden. Då öppnar sig länken i telefonens webbläsare."

Ruslan SikunovPixabay

Suomalaisuus Ruotsissa – det finska i Sverige

Aaron Burden/Unsplash

Att åldras som finsktalande i Sverige

Vi blir alla äldre. Åldrandet är viktigt i alla åldrar. När vi är unga förväntar vi oss att snabbt nå en högre ålder och därmed nya rättigheter. Som äldre hoppas vi kunna bromsa åldrandeprocessen. Som ung kan det vara svårt att ta till sig upplevelsen av tidens gång så som den ter sig för en äldre person.

Hur känns det att åldras i ett land där man ursprungligen inte är född? Skiljer sig åldrandet i ett land där man inte är född och vars språk inte är ens modersmål, åtminstone inte från början, från åldrandet i det land där man är född och där man behärskar majoritetens språk? Finns det en sverigefinsk ålderdom och hur skiljer den sig från ålderdomen bland dem som är svenskfödda?

Utifrån akademisk litteratur kan vi ge några vägledande svar. Vi vet att modersmålets betydelse typiskt sett ökar med åldern. Den svenska som man lärt sig i vuxen ålder kan till och med försvinna och lämna plats för finskan. Det finns en tendens att återvända till sina rötter när man blir äldre, men det är framför allt när minnet av den närmaste omgivningen försvinner som barndomens och ungdomens erfarenheter och kultur kommer i förgrunden. Finskans roll som hjärtats språk betonas och Finland som födelseland får en allt större betydelse.

Ålderdomen är ett skede i livet som har varit lite svårt att närma sig i den västerländska kulturen. Vi har fortfarande förvånansvärt få begrepp och sätt att tala om livets sista tid på ett konstruktivt sätt. Vi kämpar redan med hur vi ska kalla äldre människor på ett sätt som inte uppfattas som stötande eller nedsättande, eller där personen inte bara ses som ett objekt. "Ålderdom" har ju inte varit en populär term på länge och vi har febrilt letat efter bättre klingande termer att ersätta den med. I stället för "åldringar" kallar vi personer för "äldre", "tidigare födda", "seniorer", "pensionärer" eller "årsrika". Ordet "rik", som även finns i den finska motsvarigheten "ikärikas", uppfattas som att det lyfter fram den positiva sidan av åldrandet – att det handlar om att samla på sig år och den visdom de för med sig, snarare än om förfall och övergivenhet.

Naturligtvis kan vi också tala om "människor som är rika på erfarenheter" eller "livserfarna". Även om behovet

av att hitta på eufemismer på sitt sätt är en återspegling av det obekväma i livets slutskede, är det också bra att försöka hitta positiva och glädjefyllda aspekter av ålderdomen.

Att hitta glädje i åldrandet

Ålderdomen brukar betecknas som slutet på livsspannet, vilket numera vanligtvis är efter pensioneringen, men som är starkt beroende av individens fysiska kapacitet och subjektiva upplevelse. Sedan antiken har människans livslängd delats in i sju stadier: *infantia* (upp till 7 år), *puertia* (upp till 15 år), *adolescencia* (upp till 25 år), *juventus* (upp till 35 år), *virilitas* (upp till 50 år), *senectus* (upp till 70 år) och *decrepitas* (från 70 år och framåt).

Det kan dock fortfarande vara svårt för en individ att fastställa när man tillhör eller ska tillhöra gruppen "äldre". Dagens pensionärer är oftast piggare och mer energiska än de var för bara några decennier sedan: Alfons Åbergs pappa, som vi både i Sverige och Finland har lärt känna i Gunilla Bergströms populära barnboksserie, som bör vara cirka 30 år gammal ser idag mycket äldre ut i våra ögon.

I Sverige är medellivslängden cirka 84 år för kvinnor och 81 år för män, i Finland 85 år respektive 80 år. AgeCap, Centrum för forskning om åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet, skiljer i sina uppföljningsstudier mellan de unga (70-84 år), de gamla (85-94 år) och de äldsta (95 år och äldre).

I boken *De senectute* (*Om ålderdom*, 1999) av filosofen Marcus Tullius Cicero konstaterar huvudpersonen, den 84-årige Marcus Porcius Cato, att ålderdomen kännetecknas av en viss motsägelse: ”alla hoppas att nå den, men förebrår sig själva för att ha nått den”.

Ålderdomen är därför både en belöning och en förbannelse. Hittills har det dock forskats mycket lite om åldrande och upplevelsen av åldrande, särskilt i kontexten av inter- eller transkulturell förståelse, och även forskningsfältet kring minoritetskulturell förståelse håller på att byggas upp (se t.ex. Kinnunen m.fl., 2018; Nussbaum & Levmore, 2017; Virtala, 2011; Stanford & Torres-Gil, 1992). Det finns också lite forskning om sverigefinskt äldrearbete och nationella minoriteter (se t.ex. Heikkilä m.fl., 2007).

De finskspråkiga äldre har mestadels behandlats i akademiska uppsatser (t.ex. Salmi, 2023; Nyström & Svensson, 2020; Al Haddad & Turkia, 2013; Fagerholm, 2012; Kennerberg, 2012).

Ciceros protagonist Cato identifierar fyra skäl till varför ålderdomen i allmänhet betraktas som olycklig.

För det första, eftersom ålderdomen sätter ned den mänskliga kapaciteten ses den som en gradvis nedgång, en begränsning av möjligheterna och i slutändan till och med en förlust av självbestämmande, en utveckling som ingen naturligtvis skulle tycka var önskvärd eller trevlig.

För det andra, eftersom ålderdomen gör kroppen svagare, försämras människans välbefinnande i allmänhet, vilket naturligtvis inte är önskvärt ur alla möjliga synvinklar.

För det tredje undviks ålderdomen eftersom detta skede i livet ”i allmänhet berövar oss alla sinnliga njutningar”.

För det fjärde tar Cato upp den aspekt av ålderdomen som kanske väcker mest rädsla och ångest hos människor: ”det är inte långt till döden”.

Om man tänker på ålderdom som ett väntrum till döden är det givetvis mycket svårt att finna något glädjefyllt i detta skede av livet. När den sverigefinska biskopen Tuulikki Koivunen Bylund gick i pension menade hon att hon alltid kom med ett mycket provokativt svar när folk frågade henne vad hon skulle göra som pensionär: att hon skulle ”förbereda sig inför döden”, eftersom hon tyckte att människors reaktioner på sådant påstående var intressanta (Koivunen Bylund, 2021, 197). Men någon aktiv förberedelse har det uppenbarligen inte varit tal om, eftersom Koivunen Bylund, den första kvinnliga biskopen med finska som modersmål i Sverige, började efter sin pensionering arbeta som präst på den spanska solkusten och i London. För så är det: väldigt få pensionärer sätter sig ner och förbereder sig för livets slut – tvärtom. Det sverigefinska minoritetssamhället är fortfarande mycket beroende av äldre personers engagemang och insatser inom ramen för olika föreningar och myndigheters referensgrupper.

Motsägelserna inom ålderdomen är inget nytt under solen. Redan antikens filosofer lyfte alltså fram ålderdomens två ansikten och diskuterade hur man skulle

förhålla sig till ålderdomen. Medan vissa, bland annat Aristoteles, såg ålderdomen som ett avstående och ett upphörande, försökte andra, som Platon, Cicero och Seneca, att se den på ett mer positivt sätt: som en ackumulering av livserfarenhet och visdom, mognad och fördjupning. Enligt Cato i Ciceros ovannämnda bok skyller missförstådda människor sin ålderdom på sina egna fel och misstag, men i själva verket är det upp till människan att bestämma hur hen ska hantera sitt tillstånd: ”Grinighet och hårdhet är motgiftet mot varje ålder”, enligt Cato. Därför är det ofta bättre att inte sörja tidens gång utan glädjas åt att man fortfarande är med om den.

Även i vår tid, kanske mer än någonsin, handlar vårt sätt att tala om och förhålla oss till åldrandet om att söka efter positiva perspektiv. Vi söker outtröttligt efter sätt att se yngre ut och föryngra oss själva med hjälp av kosmetiska produkter, kläder, självhjälpslitteratur och skönhetsoperationer. Tecken på åldrande föraktas och undviks.

"I vår tid, kanske mer än någonsin, föraktas och indviks alla tecken på åldrande."

I tidningar brukar offentliga personer berätta om hur de har lyckats vända sin inställning till åldrandet till något bättre, och att de lyckats övertyga sig själva om att det faktiskt finns många positiva aspekter av att bli äldre. Det är inte förvånande att de goda sidorna med åldrandet behöver aktivt upptäckas, eftersom åldrandet trots allt fortfarande mest skildras i den offentliga mediediskursen i medierna som ett hot – demens, hjärt- och kärlsjukdomar, höftfrakturer och andra olyckor – och äldre personer som sådana som är i behov av vård, läkemedel och tjänster, eller en orsak till hållbarhetsunderskott, ett mål för pensionsberäkningar, en demografisk börda eller ett problem för anhöriga.

I journalistiken porträtteras de äldre dessutom främst av unga människor. Den aktiva dimensionen i de äldres liv lyfts främst fram i intervjuer med personer som ser tillbaka på sina liv, och även när fokus ligger på en aktiv äldre person behandlas denne med beröm för sin funktionsförmåga, det vill säga som ett undantag eller någon sorts mirakel (se t.ex. Silfverberg, 2024; Lehtola, 2024).

Mot denna bakgrund låter det mycket intressant att forskare har funnit att den upplevda lyckan ökar efter medelåldern: diagrammet för upplevd lycka är U-format (Blanchflower m.fl., 2023). Med andra ord känner sig äldre människor i genomsnitt lyckligare än de i 40- och 50-årsåldern. Detta kan förklaras av att valmöjligheterna blir färre på äldre dagar, att man inser att livet är begränsat och att man fokuserar mer intensivt på de aktiviteter och saker som är mest meningsfulla för en själv.

Lars Tornstam (2018), sociolog från Uppsala, har myntat begreppet *gerotranscendens* för att beskriva förändringarna i ålderdomen: människors uppfattning om tid, sig själva och sin relation till andra förändras, som om de går in i en ny dimension (latin *transendere* betyder att "överskrida" eller "flytta"), där de fokuserar på andra snarare än sig själva och ser sina egna liv som en del av en kedja av generationer. Upplevelsen av lycka kan också förstärkas av det faktum att äldre människor kan hantera livets svårigheter på ett annat sätt än yngre människor. Människor har också en bevisad förmåga att anpassa sig till förändringar såsom försämrad hälsa eller aktivitetsbegränsningar.

Intergenerationellt lärande

Möten mellan generationer kan bidra inte bara till att upptäcka de positiva aspekterna av åldrandet, utan också till att ge äldre människor en röst. När generationer möts och är nyfikna på varandras erfarenheter är det bästa som kan uppnås en situation där de liv som var och en lever synliggörs och värdesätts på sitt eget sätt.

Med en generation avser man i allmänhet en åldersgrupp med liknande kulturella och historiska erfarenheter. Möten mellan generationer (intergenerational encounters) är när människor från olika generationer kommer i kontakt med varandra. Intergenerationellt lärande (intergenerationellt lärande) går ännu längre: det avser den gemensamma ansträngningen hos människor från olika generationer att bygga upp färdigheter, insikter och kunskaper (Cortellesi & Kernan, 2019).

Sådant lärande sker inte nödvändigtvis av sig självt, utan kräver lösningar som för samman människor i olika åldrar, stöder kommunikationen mellan dem och uppmuntrar dem att främja interaktion som bygger på ömsesidig förståelse.

Dialogen mellan generationerna kan dock ses som viktig inte bara för äldre människors välbefinnande och välmående, utan också som en folkhälsofråga och en social fråga av samhällelig betydelse. Kampen mot ålderism och ofrivillig ensamhet ses därför som ett strategiskt mål för samhället på global, nationell och lokal nivå (WHO, 2021).

Ofrivillig ensamhet drabbar både unga och gamla och är därmed en generationsöverskridande fråga som man söker gemensamma lösningar på (Socialstyrelsen, 2022). Världshälsoorganisationen (WHO, 2023) publicerade nyligen rekommendationer för att främja praxis mellan generationerna. Möten mellan generationer spelar en viktig roll i minoritetspolitiken och för att upprätthålla svenskheten, liksom för att revitalisera och upprätthålla de nationella minoritetsspråken, även i kommunerna. I Göteborg har man till exempel inom ramen för programmet Åldersvänlig stad försökt hitta lösningar för ”aktivt åldrande” (Becerra m.fl., 2012).

Äldre människors perspektiv måste numera beaktas inom väldigt många samhällssektorer - inte bara inom vård och omsorg, utan även inom sysselsättning, näringsliv, utbildning, kultur och fritid. Åldersrelaterade kompetenser har sina egna namn: ålderskompetens (se t.ex. Kukkonen & Jämsén, 2014) eller åldersgenerationsmedvetenhet (Saarenheimo m.fl., 2019). Kompetens behövs också i hemmet och i det civila samhället. När en organisation har ålderskompetens sägs den vara åldersvänlig; att utveckla ålderskompetens innebär således att öka tillgängligheten till tjänster och aktiviteter och sänka trösklarna.

När det gäller äldre personer med sverigefinskt ursprung betonar ålderskompetens också förståelse för individens språkliga och kulturella bakgrund - när det gäller minoriteter är det egentligen en dubbel kompetensutmaning, minoritets- och ålderskompetens.

Det är typiskt för sverigefinnar att både förskoleålder och pensionsålder ska rymmas under samma paraply. Enligt den svenska minoritetslagen ska finskspråkiga förvaltningsområden erbjuda sina invånare både förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på finska. Minoritetspolitiken innebär därför ofta att man diskuterar både unga och gamla vid samma bord, och en sverigefinsk representant för civilsamhället lär sig snabbt att ta hänsyn till både yngre och äldre personers rättigheter. I princip bör minoritetspolitikens vision beskriva medborgarens liv från vaggan till graven, vilket återspeglas i tankarna om en obruten utbildningskedja, överföring av kultur och språk från en generation till nästa och förhoppningar om en god och värdig ålderdom.

Claudia Love/Unsplash

Inom andraspråks- och modersmålsundervisningen, och särskilt inom den amerikanska modellen för arvspråksundervisning, har föräldrarnas och mor- och farföräldrarnas roll - språkgemenskapen runt barnen - länge betonats. När barn lär sig ett språk i ett samhälle där ett annat språk är majoritetsspråk måste man medvetet arbeta för att ge plats åt minoritetsspråket, och talare i alla åldrar har en viktig roll. Även om man i den svenska utbildningspolitiken talar om finska som ett minoritetsspråk i form av modersmål, är finska för många barn och ungdomar inte det första och starkaste språket, utan det är mer lämpligt att tala om hemspråk eller andraspråk. Å andra sidan har många av dagens äldre som kommit till Sverige som arbetskraftsinvandrare kunnat behålla finskan som sitt förstaspråk. Ur språkrevitaliseringssynpunkt kan de äldre alltså ses som en språkresurs, som i bästa fall kan föra sina kunskaper vidare till yngre generationer.

Sverigefinskheten har en möjlighet att förena olika generationer. I föreningslivet, som traditionellt har varit en mycket viktig plats för sverigefinnarnas utveckling, har spädbarn och äldre människor funnits sida vid sida. Äld-

re har gått till förskolor, skolor och bibliotek för att läsa sagor och berättelser för barn på finska och förskolegrupper har besökt ålderdomshem för att sjunga och spela. Självständighetsdagen, jul- och midsommarfirande har firats tillsammans i decennier, förenade av det finska språket. Svenska kyrkans finskspråkiga arbete har nått både barnfamiljer och pensionärer. I bästa fall har äldre sverigefinnar också blivit surrogatmor- och farföräldrar till barn vars mor- och farföräldrar bor utomlands.

För att skapa kontakter mellan generationerna krävs i många fall långsiktig planering och politisk vilja att genomföra projekt som sammanför olika åldersgruppers verksamheter. Föreningen Ensembe2générations i Bourdeaux, Frankrike, är ett bra exempel på hur man kan sammanföra äldre människors och unga studenters behov: dess vision är att vårdhem för äldre och studentbostäder ska byggas parallellt, vilket ger lösningar på bostadsbristen och känslan av otrygghet hos unga vuxna, liksom på ensamheten och den sociala aktiveringen hos äldre människor. I ett minoritetsspråkigt mikrosamhälle skulle en sådan idé vara ännu mer välkommen.

Att vara sverigefinne är alltså ett utmärkt sätt att föra samman generationer, även om det inte alltid är lätt att ”stöta på” olika grupper. Det kan vara så att unga och gamla i vissa fall har ännu bättre kontakt med varandra i ett minoritetssamhälle i Sverige än i ett majoritetssamhälle i Finland. Å andra sidan är det så att i Finland byggs banden mellan de finskspråkiga upp naturligt genom familjeband, medan de finskspråkiga i Sverige har släktingar som bor långt borta. I detta fall måste särskilda ansträngningar göras för att bygga upp band mellan generationerna, eftersom de inte utvecklas spontant och inte tas för givna på samma sätt som familjeband.

Att nå de äldre – en utmaning

Den som vill ordna aktiviteter och evenemang för finskspråkiga äldre måste fundera på var man hittar och hur man når målgruppen. Många kommuner har finskspråkiga äldreomsorgsenheter, men det är inte nödvändigtvis lätt att ta sig till dem, särskilt inte efter pandemin, och ofta är de boende vid relativt dålig hälsa och kan inte delta i aktiviteter som utflykter eller evenemang.

Det kanske mest naturliga sättet att nå aktiva seniorer är genom föreningslivet, framför allt de så kallade finska föreningarna, varav många är medlemmar i paraplyorganisationen Sverigefinska Riksförbundet (RSKL). Det finns åtminstone två nationella pensionärsförbund: Sverigefinska pensionärsförbundet (RSE), som grundades 1990 och som enligt RSKL:s webbplats hade cirka 80 föreningar och avdelningar som medlemmar 2024, och Finlands pensionärsförbund (SEKL), som grundades 2003 och som hade 11 lokala organisationer som medlemmar (Jaakkola, 2024).

Kommunikation har sina egna utmaningar. Digitala kommunikationskanaler och användning av IKT är inte bekant för alla äldre, och vissa av dem har kanske inte varit i direkt kontakt med IKT under sitt arbetsliv. Även om många har lärt sig att använda e-post och vissa sociala medier som Facebook, förlitar sig de flesta fortfarande på det tryckta ordet eller telefonsamtal.

Sverigefinländarnas prenumererade tidning, *Ruotsin Suomalainen*, växer i antal sidor och fylls av utgiftsanmälningar från lokala föreningar. Sverigefinska Riksförbundet ger också ut en papperstidning som medlemstidning, vars huvudsakliga innehåll är lokalföreningarnas egna nyheter. Det säkraste sättet att nå ut till äldre i stor skala skulle alltså vara på papper, men kommuners och myndigheters förmåga att kommunicera i tryckt form minskar och kommunikationsstrategierna är starkt inriktade på onlinekommunikation.

År 2022 lade till exempel Göteborgs stad ner sin tvåspråkiga visuella informationstidning *Jag är sverigefinne!* på papper och på nätet. Trots starka reservationer från kommunens sverigefinska råd meddelade man att minoritetsrepresentanternas kommunikation skulle överföras till den svenskspråkiga nättidningen *Vårt Göteborg*. Det sverigefinska innehållet i tidningen blandas med annan kommunal kommunikation och det är tveksamt hur nättidningen ska nå ut till äldre.

För det mesta sprids information om evenemang via sociala nätverk – via Facebook av enskilda medborgare eller minoritetsaktivister. För många föreningar är telefonen den viktigaste kommunikationskanalen.

Sverigefinne – eller också inte?

Det finns också ett grundläggande principiellt problem med att nå äldre människor - nämligen att man inte kan avgöra vem som är sverigefinne på namn, status, bostadsort eller utseende. Huruvida någon är sverigefinne bygger på principen om självidentifikation. I praktiken måste en individ identifiera sig själv som sverigefinne och ingen utomstående kan kategorisera honom/henne.

Eftersom den svenska staten inte registrerar medborgarnas modersmål är det dessutom oklart hur många personer som bor i Sverige som har finska som modersmål eller andraspråk. Den praktiska konsekvensen av detta är att kommunerna inte vet hur många av deras invånare som omfattas av den finskspråkiga äldreomsorgen. De gör ofta olika behovsbedömningar, vilket är paradoxalt eftersom förverkligandet av språkliga rättigheter eller mänskliga rättigheter inte ska vara beroende av efterfrågan. Minoritetspolitikens princip är dock att servicen ska ges till dem som uttrycker ett behov av den - och även då blir det lätt så att saker och ting faller mellan stolarna när det inte finns finskspråkig personal i kommunen och inga rutiner för att organisera service på just finska.

I ett undersökande journalistiskt reportage av Sveriges Radios minoritetsredaktion konstaterades att drygt en tredjedel av de sverigefinska kommunerna år 2023 inte hade kartlagt antalet finskspråkiga anställda inom äldreomsorgen (Fooladi, 2023). Om kommunerna inte vet hur många finskspråkiga vårdare eller behovsprövade socialsekreterare som finns i deras organisationer och på vilka enheter eller områden dessa personer arbetar, är det naturligtvis svårt eller till och med omöjligt att erbjuda finskspråkig service på begäran.

Svårigheterna med att tillhandahålla tjänster på minoritetsspråk är alltså inte unika. Studier beställda av den finlandsvenska tankesmedjan Agenda (Herberts, 2023; Söderman, 2024) har visat att myndighetskontakter och service på det andra nationalspråket i Finland haltar och att allt färre finlandssvenskar efterfrågar service på svenska. Äldre personer som tillhör språkliga minoriteter har också i andra länder visat sig ha sämre tillgång till service och vård på sitt eget språk jämfört med majoritetsbefolkningen (Ponce m.fl., 2006).

Det svenska samhället och de finskspråkigas ställning i Sverige har förändrats avsevärt under de senaste tjugo åren. Sedan sverigefinnarna fick status som nationell minoritet och finska blev nationellt minoritetsspråk år 2000, och senast sedan minoritetslagen trädde i kraft 2009, har de som tillhör de nationella minoriteterna rättigheter som underlättar deras vardag. Det är inte självklart att alla finskspråkiga eller deras anhöriga känner till att de har rätt att få myndighetskontakter och äldreomsorg på sitt modersmål om de ber om det.

När tillgång till finskspråkiga tjänster nekas på grund av otillräcklig information eller visar sig vara komplicerat och svårt, är många människor för svaga eller för rädda för att kämpa för sina rättigheter. Kommunens slutsats blir att det inte finns någon efterfrågan.

Man måste också förstå att en äldre person som talar finska och kommer från Finland inte nödvändigtvis identifierar sig som sverigefinsk. De har levt större delen av sina liv som ”finländare i Sverige”, ”invandrare”, ”tvåspråkiga” eller "tvålänningar" (jfr. Peura & Skutnabb-Kangas, 1994) eller till och med under uppfattningen att finskhet och svenskhet inte är förenliga. Separationen mellan finskhet och svenskhet betonades särskilt av det faktum att många människor var tvungna att avsäga sig sitt finska medborgarskap när de blev svenska medborgare, eftersom den svenska staten före 2001 inte tillät dubbelt medborgarskap och i Finland blev dubbelt medborgarskap möjligt först 2003.

Många har också känt att det varit viktigt att bli så svensk som möjligt, vilket har lett till att man glömt och förkastat sitt finska medborgarskap. Den svenska finskheten, som tillåter samtidiga identiteter, är ett begrepp som har skapats under den nuvarande åldersgruppens livstid, men som inte alla har kunnat, orkat eller velat anamma.

För vissa har ordet ”sverigefinne” en obehaglig klang och bär på ett historiskt bagage - till exempel förknippas det i människors medvetande som ett nedsättande ord (som "finnjävel" eller "en finne igen", bekant från kriminalnyhetsrubriker) eller låter helt enkelt fult (det svenska ordet "finne" betyder ju också ett hudfenomen, och det

vardagliga finska ordet "ruosu" låter inte heller vackert i alla finkstalandes öron). På grund av konnotationerna fulhet, obehaglighet och stigmatisering undviks ordet.

Ordet sverigefinländare, som uppfattas som mer neutralt, kan vara att föredra. Ordet omfattar inte bara finskspråkiga utan också personer med (Finlands) svenska som modersmål, eftersom man i Finland gör skillnad mellan finskspråkiga (finne) och svenskspråkiga (finländare) på svenska. Sverigefinländare är därför inte begreppsmässigt kopplat till det finska språket på samma sätt som sverigefinne, och det hänvisar inte heller till en nationell minoritet och dess lagstadgade rättigheter.

Eftersom sverigefinnar är ett ungt begrepp krävs det fortfarande självreflektion och gemensam reflektion kring begreppets innebörd. Användningen av det finska språket och främjandet av den finska och sverigefinska kulturen måste möjliggöras genom att försiktigt öppna dörren, pröva och uppmuntra. Varje individ måste göra sitt eget identitetsarbete innan sverigefinnarna kan ges en full chans att bli verkliga, och ingen kan göra det arbetet åt någon annan. Elementen kan finnas där - och gör det ofta när det gäller dagens äldre - men de måste identifieras, erkännas och knytas samman till en meningsfull helhet.

Forskning har visat att upptäckten av ens autentiska språkliga och kulturella jag är förknippad med upplevt välbefinnande (se t.ex. Huss, 2022). Upplevd lycka har å andra sidan visat sig vara statistiskt relaterad till upplevd hälsa: en lycklig person känner sig ofta bättre till hälsan än en olycklig (Kinnunen m.fl., 2011). En koppling till sitt språk, sin kultur, sitt arv, sina minnen och sina rötter kan alltså öka en äldre persons allmänna välbefinnande.

Efter decennier av aktiv glömska och förträngning kan det vara befriande att inse att det inte finns något skamligt med det finska språket och den minoritetskultur som byggts upp i Sverige. Även om man inte sympatiserar med den politiska kategorin sverigefinnar och den minoritetspolitik som är förknippad med den, kan det ändå vara stärkande att känna igen ”sverigefinnen” i sig själv och därigenom finna en plats i svensk historia och kulturarv, samtidigt som man känner en koppling till sitt gamla bosättnings- och kanske födelseland. Detta mål kan främjas till exempel genom dialog mellan generationerna.

Referenser

Al Haddad, Z., & Turkia, J. (2013). *"Att ha möjligheten till att tala sitt modersmål är grunden för att uppehålla sin identitet som finländare": En studie om språkets betydelse för äldre med finskt modersmål.* Kandidatuppsats. Mittuniversitetet.

Blanchflower, D. G., Graham, C., & Piper, A. (2023). Happiness and age – resolving the debate. *National Institute Economic Review*, 263, 76–93.

Becerra, N., Persson, E. , Gustafsson, S., Christensen, M., Källsner, S., Martinsson, J., Luukinen, A., & Frykberg, M. (2012). *Man har ju alla åldrar i sig: En bok om aktivt åldrande.* Göteborgs stad. https://issuu.com/vartgoteborg/docs/man_har_ju_alla___ldrar_i_sig

Blasimme, A., Boniolo, G., & Nathan, M. J. (2021). Rethinking ageing: Introduction. *History of Philosophy of the Life Sciences*. 43(95).

Cicero, M. T. (1999). *Om ålderdom*. Översatt av T. Janson. Norstedts.

Cortellesi, G., & Kernan, M. (Eds.) (2019). *Intergenerational learning in practice: Together older and young.* Taylor & Francis.

Fagerholm, S. (2012). *Livsviktig läsning: En fallstudie av ett biblioterapeutiskt projekt på ett finskt äldreboende i Stockholms län*. Masteruppsats. Uppsala universitet.

Fooladi, J. (2023). Kysely paljastaa: moni hallintoaluekunta ei järjestä suomenkielistä vanhustenhoitoa. *Sveriges Radio Finska* 29.11.2023. https://sverigesradio.se/artikel/kysely-paljastaa-moni-hallintoaluekunta-ei-jarjesta-suomenkielista-vanhustenhoitoa

Heikkilä, K., Sarvimäki, A., & Ekman S.-L. (2007). Cultural-

ly congruent care for older people: Finnish care in Sweden. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 21(3), 354–361.

Herberts, K. (2023). *Som om rulltrappan stannat: En Agenda-rapport om språkklimatet i Finland 2023*. Tankesmedjan Agenda.

Huss, L. (2022). Språkförlustens konsekvenser: Om språk, kultur och välbefinnande. In: *Som om vi aldrig funnits: Tolv tematiska forskarrapporter.* Regeringskansliet, 153-202.

Jaakkola, M. (2024). ”Alla ska kunna följa med på utflykter” – pensionärernas riksförbund startar stödfond för äldre. *Minoritet.se* 1.2.2024. https://minoritet.se/alla-ska-kunna-folja-med-pa-utflykter--pensionarernas-riksforbund-startar-stodfond-for-aldre

Kennerberg, M. (2012). *Äldre finska krigsbarns behov av stöd i ålderdomen: En kvalitativ intervjustudie. Kandidatuppsats.* Ersta Sköndal Högskola.

Kinnunen, K., Virtanen, P., & Valtonen, H. (2011). Koettu onnellisuus ja koettu terveys: Sairaus ei tee onnettomaksi, mutta onneton ei pysy terveenäkään. *Yhteiskuntapolitiikka*, 76(4), 378–396.

Kinnunen, A., Könönen, M., & Vakimo, S. (toim.) (2018). *Babuškoja, teräsvaareja ja digisenioreita. Muuttuva vanhuus Suomessa ja Venäjällä*. Gaudeamus.

Koivunen Bylund, T. (2021). *Att äta livet med stor sked*. Ekström Garay.

Kukkonen, T., & Jämsén, A. (toim.) (2014). *Ikä! Moninainen ikäosaaminen.* Karelia-ammattikorkeakoulu.

Lehtola, J. (2024). Tällaista on olla vanhus nyky-Suomessa. *Ilta-Sanomat* 1.3.2024. https://www.is.fi/uutiset/art-2000010263212.html

Nyström, S., & Svensson, J. (2020). *"Finland, mitt faderland, Sverige, mitt hemland: En kvalitativ studie om äldre sverigefinnar och deras upplevelse av att åldras i Sverige som nationell minoritet.* Kandidatuppsats. Mälardalens högskola.

Ponce, N. A., Hays, R. D., & Cunningham, W. E. (2006). Linguistic disparities in health care access and health status among older adults. *Journal of General Internal Medicine,* 21(7), 786–791.

Peura, M., & Skutnabb-Kangas, T. (red.) (1994). *Man kan vara tvåländare också: Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp.* Sverigefinländarnas arkiv.

Saarenheimo, M., Pietilä, M., Maununaho, S., Tiihonen, A, & Pohjolainen, P. (2019). *Ikäpolvien taju: Elämänkulku ja ikäpolvet muuttuvassa maailmassa.* Vanhustyön keskusliitto.

Salmi, A. (2023). *Att sätta guldkant i vardagen för demenssjuka: En studie om strategier för tvåspråkig och transkulturell omsorg*. Kandidatuppsats. Göteborgs universitet.

Silfverberg, A. (2024). Missä ovat kaikki viisaat ja hauskat vanhukset? *Long Playn perjantaikirje* 14.2.2024. https://mailchi.mp/longplay/long-playn-kirje-missa-ovat-kaikki-viisaat-ja-hauskat-vanhukset

Socialstyrelsen (2022). *Vägledning för att förhindra ofrivillig ensamhet bland äldre personer: Primärvård och äldreomsorg.* https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-12-8239.pdf

Stanford, P. E., & Torres-Gil, F. M. (Eds.) (1992). *Diversity: New approaches to ethnic minority aging.* Routledge.

Söderman, M. (2024). *Sidan hittades ej – den digitala tvåspråkigheten i Finland.* Tankesmedjan Agenda.

Tornstam, L. (2018). *Åldrandets socialpsykologi.* Studentlitteratur.

Virtala, I. (2011). *Genus och etnicitet i äldreomsorgen: Röster från sverigefinska pensionärer.* Migrationsinstitutet.

WHO, World Health Organization (2021). *Global report on ageism*. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340208/9789240016866-eng.pdf?sequence=1

WHO, World Health Organization (2023). *Connecting generations: Planning and implementing interventions for intergenerational contact.* https://www.who.int/publications/i/item/9789240070264

Att reflektera

1. Hur ser du själv på åldrande och ålderdomen? Är din inställning huvudsakligen positiv eller negativ? Varför?
2. Utifrån vad du har hört eller upplevt, tror du att den sverigefinska ålderdomen skiljer sig från den majoritetsfinska (finsktalande personer i Finland), finlandssvenska (svensktalande personer i Finland) eller majoritetssvenska (svensktalande personer i Sverige) ålderdomen? I vilket avseende?
3. Vilka begrepp föredrar du när du talar om äldre personer: äldre, seniorer, erfarna, tidigare födda, årsrika eller något annat?

Lästips

Andersson, L. (2008). *Ålderism*. Studentlitteratur.

Eskola, A. (2016). *Vanhuus – Helpottava, huolestuttava, kiinnostava.* Vastapaino.

Floreman, Y. (2022). *Jag är inte död – jag är bara gammal.* Verbal.

Nussbaum, M. J., & Levmore, S. (2017). *Ageing thoughtfully: Conversations about retirement, romance, wrinkles, and regret.* Oxford University press.

Saarenheimo, M. (2018). *Vanhenemisen taito.* Vastapaino.

Snellman, H. (2017). Mielikuva ”suomalaisesta” kuolemasta. Teoksessa Mäkiranta, M., Piela, U., Timonen, E., & Arlander, A. (toim.) *Näkyväksi sepitetty maa: Näkökulmia Suomen visualisointiin*. Suomalaisen kirjallisuuden seura, 78–97. (Saatavilla verkossa.)

Westerholm, B., & Lindgren, I. K. (2023). *Bort med ålderismen: Så får vi ett Sverige för alla åldrar.* SPF Seniorerna.

Sverigefinska identiteter

Vem räknas som sverigefinne? Medan det finns statistik om Finlandsfödda och deras ättlingar, betraktas sverigefinskhet idag framför allt som en identitetsfråga.

Frågan kan egentligen bara besvaras genom att be individen själv säga om hen identifierar sig som sverigefinne eller inte.

Vad som står klart är att man kan ha många identiteter samtidigt: att vara sverigefinne uteslutar inte att man känner sig även som svensk.

Sverigefinskheten definieras enligt den så kallade självidentifikationsprincipen, vilket innebär att en individ anses vara sverigefinne utifrån sin egen definition. Det är i princip inte möjligt att avgöra om en person är sverigefinne eller inte på basis av till exempel språkkunskaper eller kön, födelseland eller hemkommun.

Till sverigefinnarna hör både personer som talar och förstår finska och personer som inte talar språket. En del av dem är födda i Finland och har flyttat till Sverige någon gång i livet – en del till och med alldeles nyligen i vuxen ålder – medan andra är födda i Sverige och har gått i svenskspråkig skola. Vissa har en nära relation till sitt grannland, med släkt, vänner och sommarstuga, och besöker det därför regelbundet. Andra har aldrig varit i Finland och den finska staten har ingen plats i deras sverigefinskhet, som definieras av något annat, som förkärleken till kulturen, kulturarvet eller släkthistoria.

Identitetsfrågor kan vara mycket komplexa. Identitetsprocesser kan ta en lång tid, och individer kanske inte är säkra på sin egen identitet när de tillfrågas. Ibland kan identiteten också förändras: en person som har flyttat från Finland till Sverige kan till exempel med tiden och efter att ha lärt känna sverigefinskheten känna sig mer och mer som en sverigefinne i stället för som till exempel en "finländare i Sverige" eller "utlandsfinne".

Identiteter är inte heller ömsesidigt uteslutande: en person kan känna att hen tillhör mer än en kategori samtidigt, beroende på sammanhanget – till och med i sådan utsträckning att individen oftast agerar som representant för majoriteten i ett majoritetssamhälle och vid behov

ändrar sin självförståelse till att tillhöra en minoritet.

När man försöker förstå sverigefinnar och sverigefinskhet är det rimligt att inse att det är en i alla avseenden motsägelsefull, till och med konstgjord kategori. Den omfattar mycket olika grupper som kanske till och med definierar sverigefinskhet på motsägelsefulla sätt eller kanske till och med förnekar den. Om man försöker hitta en universell teori om sverigefinnar går man lätt vilse. Det är bäst att utgå från självförståelsen hos de människor man möter. Just därför är dialogen med och mellan olika grupper av sverigefinnar oerhört viktig.

Att arbeta med den sverigefinska gemenskapen innebär att vara som en antropolog, att engagera sig i gruppen på ett ödmjukt sätt och lyssna på dem: vad säger människor själva om sin egen identitet och kultur som en del av sina egna samhällen?

Inom den sverigefinska gemenskapen kan man urskilja några undergrupper med särskilda identiteter, framför allt invandrargenerationer, krigsbarn, krigsveteraner, ingermanländare och skogsfinnar. Varje grupp har sin egen historia och sitt eget förhållningssätt till dagens sverigefinnar. Det är dock framför allt två saker som förenar och skiljer dem åt: för det första deras förhållande till det finska språket och för det andra till finskheten eller den nuvarande finska staten. Härnäst går vi igenom grupperna med en säregen identitet.

Wikimedia Commons

Sverigefinländarnas arkiv

Arbetskraftsinvandrare

Invandrargenerationerna utgör i viss mån kärnan i den stora berättelsen om sverigefinnarna, för när man talar om sverigefinnar fokuserar man i stor utsträckning på dem som kom till Sverige som arbetskraftsinvandrare, dvs. av arbetsrelaterade skäl, på 1960- och 1970-talen.

Sverige behövde arbetskraft medan Finland inte kunde erbjuda arbete och hundratusentals finländare sökte sig till Sverige för att arbeta i fabriker och produktionsanläggningar. I gengäld fick de högre levnadsstandard än i hemlandet och för många blev det korta besöket en livslång vistelse.

Invandrarna från Finland kännetecknades av att deras modersmål var finska och att de var tvungna att lära sig ett nytt språk i sitt nya hemland. Tvåspråkighet värderades inte på den tiden, t ex var man rädd för att barn skulle växa upp ”halvspråkiga”, så antingen klarade man sig i sina finskspråkiga samhällen med sitt modersmål eller så glömde man bort det och flyttade till svenska. Idag räk-

nar man med att det finns 250 000 finsktalande i Sverige. Det finns dock ingen officiell statistik och det är inte känt exakt hur många människor som talar språket, eftersom den svenska staten inte registrerar modersmålet för sina invånare.

Krigsbarn

Under det finska vinterkriget (1939-1940) och fortsättningskriget (1941-1944) skickades nästan 70 000 barn från Finland till Sverige för att undkomma kriget. För de finskspråkiga barnen var det en stor och traumatisk omställning att utan föräldrar flytta till ett nytt land, ett nytt språk och en ny kultur. En del glömde bort det finska språket och lärde sig svenska - och blev främmande för Finland.

Efter krigsslutet, då det hade varit möjligt för dem som flytt undan kriget att återvända till Finland, kände de inte längre igen sina biologiska föräldrar eller upplevde att deras födelseort var deras egen. Även svenska föräldrar adopterade finska barn.

Krigsveteraner

På 1950-talet kom mer än 1 000 krigsveteraner från Finland till Sverige efter krigen, varav en tredjedel var svårt handikappade. Idag finns det några tiotal krigsveteraner i Sverige med en hög medelålder. Den svenska avdelningen av Krigsveteranförbundet upplöstes 2021 och dess medlemmar överfördes till det finska förbundet. Arvet från krigsveteranerna lever dock vidare bland yngre generationer och det är särskilt lämpligt att vårda det i möten mellan generationerna.

Ingermanländare

Ingermanländare eller ingermanlandsfinnar är de finskspråkiga ättlingarna till de savolaxare och karelare som flyttade till nuvarande Sovjetunionens territorium under det svenska styret på 1600-talet.

De flesta ingermanländare bor numera i Finland, men det finns också några tusen av dem i Sverige och Estland. Även om de har sina egna kulturorganisationer i olika Östersjöländer, identifierar sig en del av de ingermanländare som bor i Sverige som sverigefinnar på grund av sin språkliga bakgrund. Ingermanländares paraplyorganisation Sveriges ingermanländska riksförbund (SIR, på finska: Ruotsin Inkeri-Liitto) bildades 1956 i Mölndal.

Det ingermanländska folket har också en egen flagga, som hissas den 5 oktober på den ingermanländska namnsdagen, i enlighet med den finska och estniska almanackan. Flaggan ritades 1919 av kapten E.I. Haapakoski, men under det kalla kriget fick den inte användas i de nordiska länderna utom i Sverige.

Tornedalingar

I Tornedalen lever flera språk sida vid sida och i en familj kan det finnas talare av finska och meänkieli, men också talare av samiska eller kvänska. Kontakterna på båda sidor om den svensk-finska gränsen har varit täta och området har bland annat varit en plats för blandäktenskap, så flerspråkighet är en naturlig del av vardagen för många människor.

Även om tornedalsk kultur och identitet har en nära relation till sverigefinskheten ser sig finskspråkiga som bor i området inte nödvändigtvis som primärt sverigefinska, utan anser att deras identitet som tornedalingar är primär. De kan också beskriva sig själva som till exempel *gränsbor* ("raja-asukit") eller beskriva sig själva utifrån sin bostadsort eller födelseort (t. ex. ”Jag kommer från Haparanda”).

Meänmaas flagga, *meänflaku*, har använts som symbol för Tornedalen, särskilt av meänländare, sedan 2006. Flaggan ritades av Bengt Pohjanen och Herbert Wirlöf.

Skogsfinnar

Skogsfinnarna (på finska: *metsäsuomalaiset*), tidigare även kallade "svedjefinnar" på grund av sitt levnadssätt, var en finskspråkig befolkning som levde i Mellansve-

rige och östligaste Norge. Den finska bosättningen blev till när bönderna i Savolax och norra Tavastland började flytta till de svenska och norska skogarna, som fortfarande kallas Finnskogar, från 1580-talet och framåt.

De sista finsktalande finnarna dog ut på 1970-talet, så det ursprungliga finska språket finns inte längre kvar, men ättlingarna till nybyggarna har sedan 1950-talet velat återuppliva och värna kulturarvet. I de skogsfinska byarna i Finnmarkerna finns det fortfarande finskklingande byggnads- och ortnamn som hänvisar till det finska språkets tidigare närvaro.

Byggstenar i skogsfinnarnas traditionella kultur är svedjebruket, rökstugorna och släktnamnen. Kopplingen till det finska språket som användes i Sverige, den gamla finska byggnads- och sedvänjekulturen med rökstugor och bastur samt mat- och hantverkstraditionerna gör att skogsfinnarnas traditioner ligger nära sverigefinnarnas och finnarnas.

Skogsfinnarnas ättlingar talar svenska och norska och har inte fått det finska språket från hemmet. De identifierar sig inte nödvändigtvis uttryckligen som sverigefinnar, utan understryker hellre sin egen särskild identitet som skogsfinnar. Därmed använder de inte direkt termen "sverigefinne" för att beskriva sig själva.

Delar av skogsfinnarnas angelägenheter sköts i ett gränsöverskridande samarbete med Norge, där skogsfinnar har status som en egen nationell minoritet. Den svensk-norska föreningen Solör-Värmland Finnkulturförening bildades 1958 med en gemensam styrelse och avdelningar i respektive land. Samarbetsorganisationen Finnsam – Finnbygder i samverkan grundades 1992. I Sverige finns det två förbund på riksnivå: Förbundet Skogsfinnars intressen i Sverige, bildat 2020, och Skogsfinska riksorganisationen, grundad 2024. Skogsfinnarna har inte bara en egen högtidsdag, den 21 juni, utan också en egen flagga, designad av norrmännen Bettina Gullhagen och Frédéric M. Lindböe år 2023.

Finska romer

Finska romer är en etnisk, kulturell och språklig minoritetsgrupp som i stor utsträckning har levt utanför samhället. Resandefolket, ”tatarerna”, anlände till nuvarande Sverige och Finland från 1500-talet och framåt. Mellan 1914 och 1954 var det förbjudet för romer att resa in i Sverige.

De finska romerna talar finska eller kalefinska (*kaaleenkieli*) och förstår därmed det finska språket som talas av de övriga sverigefinnarna. En del finska romer i Sverige identifierar sig som sverigefinnar, men i de flesta fall känner de sig som en del av den nationella minoriteten romer. I båda grupper utgör de dock egentligen en minoritet inom en minoritet.

Två traditioner inom den finsk-romska kulturen har tagits upp på Unescos lista över levande kulturarv i Finland: den finsk-romska sångtraditionen och romsk hästridning. En romsk kvinna är lätt att känna igen på sin klädsel, som består av en ankellång kjol och underkjol i svart sammet, en långärmad kjol, undertröja och förkläde samt smycken.

Sverigefinländare då?

När man talar om personer som bor i Finland och har finsk bakgrund kan det vara relevant att veta om deras bakgrund är finsk eller finlandssvensk, eftersom Finland har två officiella språk, finska och svenska. *Finne* och *finsk* hänvisar till en person som ingår i majoriteten i Finland och talar finska som sitt modersmål.

Ungefär 290 000 personer, 5 procent av Finlands befolkning, har svenska som modersmål, och då använder man begreppen *finlandssvensk* eller *finländare/finländsk* istället. Men även finnar ingår i gruppen "finländare", som alltså hänvisar till alla medborgare i Finland.

Termerna *sverigefinne* och *sverigefinländare* överensstämmer med de termer som används i Finland. I Finland skiljer man mellan de svenskspråkiga termerna *finne* och *finländare* på så sätt att när ordet finne används avses den finskspråkiga befolkningen, medan *finländare* även omfattar personer med svenska som modersmål (finlandssvenskar).

I det finska språket förekommer, intressant nog, inte distinktionen mellan finne och finländare, utan både finsk- och svenskspråkiga kallas "suomalainen". Om man på finska vill hänvisa till svenskspråkiga använder

man termen *suomenruotsalainen* (finlandssvensk) eller *ruotsinkielinen* (svensktalande).

I Finland kan man i praktiken inte ingå i minoriteten finlandssvenskar om man inte behärskar det svenska språket – det handlar om en språklig minoritet. I Sverige kan man tillhöra den nationella minoriteten sverigefinnar trots att man inte behärskar finska. Detta har historiska skäl: den svenska statens assimileringspolitik har bidragit till en språkbytesprocess där familjer har slutat använda finska och individerna idag drabbas av en språkförlust. Sverigefinnar är alltså inte en språklig minoritet, men det finska språket – viljan att återta och revitalisera språket – står i centrum.

Orden *finlandssvensk* och *sverigefinsk* blandas också lätt ihop i dagligt tal. Inte ens myndigheterna uppfattar alltid skillnaden mellan begreppen *sverigefinne* och *sverigefinländare* eller mellan *sverigefinska* och *finlandssvenska* (se t.ex. Paimela Lindberg, 2024). Skillnaderna är dock viktiga i vissa sammanhang där man pratar om nationella minoriteter, språkliga identiteter och kulturella uttryck.

Sverigefinnarna utgör en nationell minoritet i Sverige. Finlandssvenskarna, som i Sverige ibland kallas sverigefinländare, tillhör på gruppsnivå inte den nationella minoriteten. En del finlanssvenskar talar dock också finska och har kulturella rötter som gör att de identifierar sig som sverigefinnar – och om de gör det, har de rätt till exempel till äldreomsorg på finska. Finlandssvenskarna i Sverige har en egen nationell paraplyorganisation, Finlandssvenskarnas riksförbund (Fris), som år 2023 hade totalt 16 medlemsorganisationer. Förbundet Fris är även medlem och medgrundare i sverigefinnarnas gemensamma riksorganisation Sverigefinländarnas delegation (Ruotsinsuomalaisten valtuuskunta), som kallas därför *sverigefinländarnas* istället för *sverigefinnarnas* delegation, trots att dess uppdrag är att värna *sverigefinnarnas* intressen och lagstadgade rättigheter.

Bristen på distinktion i det finska språket mellan *finsk* och *finländsk* illustrerar hur man från majoritetens perspektiv ofta inte upplever att det är relevant att uppmärksamma skillnaden mellan majoritet och minoritet; ur majoritetsperspektivet har det snarare varit viktigt att inkludera alla i samma gemensamma kategori, som en nation. Ur minoritetsvinkeln är det dock livsviktigt att dra en gräns mellan minoriteten och majoriteten för att veta vem "vi" är och vill vara. Denna dynamik påverkar även i Sverige.

För minoriteterna är det mycket viktigt att de tilltalas på ett korrekt sätt och blir sedda som en grupp. Om man blandar ihop kategorier eller misslyckas att se minoriteters särdrag osynliggör man dessa minoriteter och det kan vara mycket svårt att göra något för minoriteten.

När till exempel en tjänsteperson från majoriteten går på samråd med sverigefinnar är det en gest av respekt att se till att man inte tilltalar gruppen som finlandssvenskar eller använder ordet finländare om man avser finnar. Ändå behöver man inte vara rädd: säger man fel blir man förmodligen korrigerad, och är man osäker kan man fråga om hjälp från minoriteten.

Uppskattningar om antalet sverigefinska grupper

- År 2024 fanns det 733 000 personer med finsk bakgrund i Sverige, jämfört med 727 000 personer år 2019. Av dessa var 149 000 (20 %) födda i Finland. De som identifierar sig som sverigefinnar räknas som första generationens sverigefinnar. Cirka 262 000 (36 %) var möjligen andra generationen, dvs. de hade minst en förälder som var född i Finland, och cirka 317 000 (44 %) var tredje generationen, dvs. de hade minst en far- eller morförälder som var född i Finland.
- Man kan inte dra en direkt slutsats om antalet sverigefinnar med finsk bakgrund. Det finns till exempel personer med finsk bakgrund som har finlandssvenska som modersmål. Om antalet sverigefinnar med finskt ursprung uppskattas till cirka 200 000, finns det cirka 500 000 finländare med finskt ursprung som kan identifiera sig som sverigefinnar. Antalet finsktalande i Sverige uppskattas till högst 250 000.
- Det finns cirka 5000 personer i Sverige med bakgrund som krigsbarn. Deras medelålder är hög.
- Uppskattningsvis finns det cirka 4500 ingermanländare i Sverige. I Finland uppskattas antalet till mellan 50 000 och 70 000.
- Uppskattningsvis har 1,7 miljoner människor i Sverige och 500 000 i Norge som kan räknas som ättlingar till skogsfinnar.
- I Sverige beräknas det finnas mellan 3000 och 4500 finska romer och i Finland drygt 10 000.

Alternativa identitetsbeteckningar

Om inte alla med finsk bakgrund, som talar finska eller hämtar inspiration från den finska kulturen känner att begreppet sverigefinnar är deras eget, vilka alternativa sätt har de då att beskriva sin identitet? Ett möjligt sätt, som många tar till när de får frågan om identitet, är förstås att helt enkelt vägra definiera sig i förhållande till olika gemenskaper: ”Jag är bara Matti/Marja, mitt eget jag".

Även om det känns meningslöst och onödigt att definiera sin identitet – och det gör det säkert i vardagen – kan man inte undgå de antaganden som andra gör om en själv. Identitet – eller mer allmänt och med forskningens terminologi, subjektivitet eller kulturellt medborgarskap – är alltid det kombinerade resultatet av två processer: för det första individens självdefinition och för det andra hur andra ser på individen.

Många betonar att de inte vill bli klassificerade som tillhörande svensk eller finsk kultur, utan att de är båda samtidigt: att vara sverigefinsk är inte ett antingen/eller, utan ett både/och. I grund och botten är sverigefinskheten just det: en kultur som föds och upprätthålls i Sverige, i den svenska staten och på svensk mark, och som inte kan existera fullt ut utan den kultur som föds i Finland, i den finska staten och på finsk mark.

Svensk finskhet utesluter inte heller svenskhet eller finskhet. Både/och-perspektivet illustreras t.ex. med att en individ har en fot i båda länderna, "svenskt blod men finskt hjärta", "både blåvitt och blågult" i sina symboliska färger, eller att båda ländernas flagga vajar i salongen (Latvalehto, 2020; Ågren, 2006). Många kallar sig tvåspråkiga eller medborgare i två länder eller kulturer, eller "tvålänningar" (se t.ex. Peura & Skutnabb-Kangas, 1994).

De som vill lyfta sin koppling till Finland och undvika ingå i kategorin "svenskar" kallar sig "finländare i Sverige" eller "finne i Sverige" – på finska gör man, som sagt, ingen skillnad mellan dessa två. En del säger sig vara finsk medborgare i Sverige, utlandsfinländare (alt. utlandsfinne) eller ha dubbla medborgarskap. Då ser man på Sverige som ett hemland, medan Finland är "fosterlandet".

Om många kulturer och språk finns representerade i den närmaste kretsen förstärks uppfattningen om att man är kosmopolit, nomad eller global medborgare. Att bo i flera länder och kulturer samtidigt, eller att inte höra hemma någonstans, behöver inte betyda att man är rotlös, utan den mångsidiga tillhörigheten kan erbjuda ett antal olika ytor att spegla sig på.

Stereotyper om sverigefinnar

Beskrivningar av olika grupper bygger ofta på generaliseringar, vilket innebär att man tillskriver hela grupper vissa gemensamma egenskaper. Till exempel skildras tyskar ofta som effektiva, punktliga och auktoritära, medan amerikaner stereotypiseras som högljudda, patriotiska och okunniga om omvärlden. Vi känner även till stereotyper av den "lidande konstnären" eller "tankspridde professorn". Man antar felaktigt att alla som tillhör en viss grupp delar dessa egenskaper.

Den stereotypiska finnen, så som den stereotypiska samen eller norrlänningen, har formats av historiska relationer, migration, litteratur och konst, populärkultur och humor. Finnarna har beskrivits som tystlåtna, tillbakadragna, ärliga, hårt arbetande, bastubadande, knivbärande, deppiga och alkoholiserade. Som någon som representerar Finland och finskhet i Sverige får man ofta höra samma saker: "Yksi, kaksi kolme!" (räkneorden ett, två, tre), "Ei saa peittää!" ("får ej övertäckas" som står på värmeelementen), "Perkele!" (svordom). Finlandssvenskar i Sverige får ofta höra hur bra de pratar svenska, sitt modersmål, eller hur tjusigt "muminsvenskan" låter.

Stereotyper är förenklade bilder av grupper som ofta bygger på korn av sanning – men också på okunskap och fördomar. Positiva attributer som ärlighet och rak på sak -mentalitet kan ses som byggstenar av stolthelt och självrespekt. Till exempel i den svenska konsensuskulturen där sakerna måste diskuteras och förankras kan den "finska" problemlösningsförmågan stå ut som en fördel. Medan det i Sverige kan ibland vara svårt att försämra atmosfären genom att ta upp problem kan det "finska" sättet att gå rakt på sak och hitta en lösning anses upplevas som en tillgång.

Stereotyper som är negativa, som alkoholproblem, fungerar som sociala stigman och kan bli en börda för en individ. Visst finns det en grund till att finsk brytning associeras med arbetarsklassen – de flesta sverigefin-

nar som svenskarna har mött har varit arbetarklassinvandrare – men inte alla finnar i Sverige har drabbats av alkoholproblem eller arbetat på fabriker. Eftersom de nationella minoriteterna av historiska skäl bär på sig skam, vilket diskuterats i skönlitteratur bland annat i den sverigefinska kontexten av Antti Jalava i sin roman *Asfaltblomman* (1980) eller i den samiska kontexten av Ann-Helén Laestadius i sin roman *Skam* (2025), är det nyvunna självförtroendet hos de nationella minoriteterna fortfarande skört.

Stereotyper fungerar som övergripande ramar som hjälper oss att tolka världen och uppfatta skillnader i den – vem som räknas som "vi" och vem som uppfattas som "de andra". Men när stereotyper hindrar oss från att se individen blir de till en belastning. Därför är det viktigt att kunna ta ett steg tillbaka från de generaliseringar man bär med sig och istället möta varje människa som en unik individ – som mycket väl kan vara raka motsatsen till den stereotyp som först kommer till uttryck. Att fråga individen hur hen förhåller sig till kända stereotyper kan vara en utgångspunkt för ett givande samtal.

När vi leker med stereotyper, till exempel genom humor eller satir, kan det bidra till att synliggöra och ifrågasätta absurditeten i våra föreställningar. För minoritetstillhörande individer kan det vara särskilt befriande att driva med stereotyper. Till exempel gör den finländska humorgruppen KAJs Melodifestivallåt *Bara bada bastu* sig lustig med svenskarnas bild av finnar. Den sverigefinska konstnären Sanna Laakso har tagit sloganet "finnarna bär alltid kniv" till ett ledmotiv och vänder det till något positivt. Många drag kan vara udda, fria och kreativa på ett härligt sätt – och därmed rätt charmiga.

Det spelar alltid roll vem som driver med stereotyperna, och på vems villkor. För majoriteten finns alltid risken att förstärka skadliga eller diskriminerande uppfattningar, särskilt om leken saknar en kritisk medvetenhet. Det är därför viktigt att tänka på maktdynamiken. Medan att driva med privilegierade och makthavande grupper kan öppna för konstruktiv dialog, att skämta om en redan marginaliserad grupp kan cementera ojämlikheter. Om någon i minoriteten blir kränkt kan det förstärka den allmänna uppfattningen av minoriteterna som bråkiga och lättkränkta ännu mer. Minoriteterna är inte heller samstämmiga utan det finns interna skillnader och avvikande uppfattningar som skapar spänningar. Därför krävs det eftertanke och ansvar för att undvika att reproducera skadliga normer.

Referenser

Latvalehto, K. (2020). *Finskt blod, svenskt hjärta*. Verbal.

Paimela Lindberg, H. (2024). Finlandssvenskar eller sverigefinnar? Inte ens myndigheterna har koll. *SVT Uutiset* 23.2.2024. https://www.svt.se/nyheter/uutiset/svenska/finlandssvenskar-eller-sverigefinnar-inte-ens-myndigheterna-har-koll

Peura, M., & Skutnabb-Kangas, T. (red.) (1994). *Man kan vara tvåländare också: Sverigefinnarnas väg från tystnad till kamp.* Sverigefinländarnas arkiv.

Ågren, M. (2006) *"Är du finsk, eller…?" En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige.* Arkipelag.

Att reflektera

1. Hur syns sverigefinnarnas olika subkulturer i din kommun, och hur ser dessa kulturer ut ur seniorernas synvinkel? Vilka är de olika behoven hos olika grupper av seniorer? Är dessa behov delvis motsägelsefulla eller ömsesidigt uteslutande?
2. Hur ser du på den sverigefinska identiteten i människors vardagsliv? Vilken typ av aktiva val handlar det om? Hur är det med att välja bort, det vill säga att förneka eller undvika vissa saker?
3. Vilka reservationer och spänningar kan människor med de olika delidentiteterna möljigen uppleva i förhållande till det övergripande begreppet sverigefinnar?

4. I vilka situationer brukar människor vilja framhäva sin minoritetsidentitet? Vilka reservationer och farhågor finns det när det gäller att synliggöra minoritetsidentiteten?
5. Vilka eventuella trauman och smärtsamma minnen kan grupper med olika subidentiteter ha, till exempel invandrargenerationer, krigsbarn och krigsveteraner, ingermanländare, skogsfinnar och finska romer? Hur tror du att minoritetspolitiska lösningar i Sverige har underlättat livet för dessa människor?

Lästips

Alakoski, S., & Sjökvist, I. (red.) (2024). *Ett hav emellan: De finska krigens barn berättar.* Ordfront.

Häkkinen, K. (2023). *Sirpaleita sodasta: Viimeisiä kertojia.* Myllylahti.

Jonasson, A., & Kejonen, M. (2025). *Finnkampen: Sverigefinnarnas illustrerade historia.* Verbal.

Junila, M., & Westin, C. (red.) (2007). *Svenskt i Finland – finskt i Sverige. 2: Mellan majoriteter och minoriteter: Om migration, makt och mening.* Svenska litteratursällskapet i Finland.

Kiel, U., Lagercrantz, C., & Olofsson, R. (1982). *Ingermanländare i Sverige: En minoritetskultur i tre generationer.* Göteborgs universitet.

Kytömäki, A. (2021). *Skogsfinnar.* Svedbacka bokförlag.

Latvalehto, K. (2020). *Finskt blod, svenskt hjärta.* Verbal.

Markkanen, A., & Åberg, K. (Eds.) (2024). *The culture of the Finnish Roma*. Finnish Literature Society (SKS).

Nehlin, A. (2024). *De finska krigsbarnen: Ett nordiskt familjedrama.* Natur & Kultur.

Pulma, P. (red.) (2015). *De finska romernas historia från svenska tiden till 2000-talet.* Svenska litteratursällskapet i Finland.

Ågren, M. (2006) *”Är du finsk, eller…?” En etnologisk studie om att växa upp och leva med finsk bakgrund i Sverige.* Arkipelag.

Sverigefinsk kultur och kultur-kongruenta tjänster

Peter Kvarnström/Göteborgs Stad

Vad menas med den sverigefinska kulturen? Den frågan ställs ofta, och det finns inget entydigt svar. Kultur är både högtidstal och vardagliga handlingar, både konkreta föremål och dolda idéer.

Var och en konstruerar sitt eget kulturbegrepp av en mängd olika ingredienser. Olika sverigefinska grupper ser på sin kultur på olika sätt.

Kultur betyder olika saker för olika grupper och individer, men det är också en kraft som förenar människor. Den finlandssvenska kulturen kan förstås på olika sätt i olika sammanhang och kan, liksom kulturbegreppet i allmänhet, betraktas ur många olika synvinklar.

Om man frågar sig vad finsk kultur är, vore det mer ändamålsenligt att formulera frågan så att man frågar sig vad finsk kultur är ur en specifik, definierbar grupps eller individs synvinkel. Inte ens då är det lätt att identifiera, beskriva och definiera kultur - i synnerhet som kulturer alltid bildas delvis genom levande och omedveten assimilation.

Dessutom innebär kulturella betoningar alltid ett stort mått av subjektivitet och individuella värdeval som inte nödvändigtvis delas av alla medlemmar i samhället; som man säger bör man inte argumentera om smakfrågor. (I själva verket kan man tycka om dem och gör det också, och att sätta ord på sina egna antaganden och värdeomdömen kan vara lärorikt och givande).

Kultur i allmänhet innebär odling av vissa värderingar, tankesätt och traditioner som överförs med tiden. Ordet *cultura* betydde ursprungligen jordbruk, men med tiden har dess betydelse ändrats till en metaforisk betydelse, odling av sinnen. När man talar om kultur, som i sig är ett mycket mångfacetterat och svårdefinierat begrepp (se Fornäs, 2012), kan man grovt skilja mellan konstnärlig kultur och vardagskultur, som i sin tur kan delas in i politisk kultur (hur kulturen upprätthålls i den offentliga sfären) och individuell vardagskultur (hur kulturen manifesteras i individens eget liv).

Kultur brukar också delas in i olika former som har

olika innebörd för olika samhällsklasser: högkultur, populärkultur och vardagskultur. Högkultur konsumeras typiskt sett av utbildade och socioekonomiskt högre samhällsklasser. Det finns kanske inte ett helt sammanhängande sverigefinskt högkulturellt fält, men särskilt inom den klassiska musiken har Sverige påverkats av många dirigenter och musiker från Finland och många kulturinstitutioner har drivits av sverigefinska eller finskorienterade yrkesutövare.

Inom populärkulturen, särskilt inom populärmusiken, har många kända artister svensk eller finsk bakgrund, och särskilt på senare tid har allt fler av dem också börjat uttrycka detta genom att uppträda på finska.

Det är ingen tvekan om att det finns finsk design i den svenska vardagskulturen, från Marimekkos vallmomönster till Arabias Muminmuggar, och en matkultur där karelska piroger och julstjärnor spelar en framträdande roll. Bastukulturen uppfattas också som typiskt finsk och därmed också starkt sverigefinsk.

Den sverigefinska kulturen lever och utvecklas i det svenska samhället, på svensk mark. Det som gör den sverigefinsk är dock att den skiljer sig från majoritetssamhällets svenska kultur genom att den innehåller inslag av finsk kultur från grannlandet och att de som betraktar sig som sverigefinnar utvecklar egna seder i Sverige som skiljer sig från den finska kulturen i Finland.

Förenklat kan man skilja mellan majoritets- och minoritetskulturer i Sverige och Finland. I Sverige kan man således göra en skillnad mellan majoritetskulturen (svensk-svensk, på finska *ruotsinruotsalainen* eller förkortat "*ruoru*"), det vill säga den "svenska" kulturen, och minoritetskulturen (*ruotsinsuomalainen* eller *"ruosu"*), det vill säga den sverigefinska kulturen. I Finland går skillnaden mellan majoritetskulturen (*suomensuomalainen* eller *"suosu"*), det vill säga den finländska eller finska kulturen, och minoritetskulturen (*suomenruotsalainen* eller *"suoru"*), det vill säga den finlandssvenska kulturen. Denna uppdelning är kopplad till de språkgemenskaper som talar finska och svenska.

I praktiken är gränserna mellan kulturerna aldrig tydliga. Det pågår en ständig kamp, även inom minoriteten, om vem som äger kulturen, dvs. vem som får definiera dess gränser och vem som hör till den. Det är inte

alls självklart vem som får närma sig och använda sig av kulturella tankesätt, vilket bland annat visar sig i tvister om kulturell appropriering eller appropriering. Kulturell appropriering innebär att en representant för en privilegierad kultur tar till sig och använder kulturella drag eller egenskaper från en mindre privilegierad kultur.

Dessutom förvirras uppdelningen av länder i majoritets- och nationella minoritetskulturer av många andra former av kultur, såsom diaspora- och utlandssamhällens kulturer, lokala kulturer och olika korsningar av kulturer (så kallade hybridiserade kulturer, ibland även kallade kreolkulturer).

Ibland är den sverigefinska kulturen inget annat än användningen av det finska språket i vardagen och i livet. Sätten att göra saker skiljer sig inte nödvändigtvis alltid från majoritetens, men saker och ting framstår som annorlunda när de ges betydelser på ett annat språk. Det är välkänt att språket inte bara är ett tekniskt verktyg utan också bär med sig olika kulturella strukturer.

Eftersom gruppen individer som identifierar sig som sverigefinnar är mycket heterogen (se föregående kapitel), definieras sverigefinskhet utifrån mycket olika per-

spektiv: även om det finska språket spelar en central roll för att definiera sverigefinskhet, kan man inte utgå från att alla sverigefinnar kan finska på modersmålsnivå eller över huvud taget. Även om kopplingen till grannlandet Finland är viktig för många som har flyttat till Sverige och identifierar sig som sverigefinnar, har inte alla som identifierar sig som sverigefinnar besökt Finland och har inga kopplingar dit.

Så när vi firar Sverigefinnarnas dag firar vi ofta flera olika subkulturer eller subkulturer. I praktiken ordnar olika grupper ofta sina egna fester: vissa bjuder på dragspels- eller kantelemusik och tanhu (finsk folkdans), andra på ny finskspråkig populärmusik och finskinspirerad disco. Kulturerna hos seniorer och juniorer, hos dem som är födda i Finland och Sverige, hos finskspråkiga och svenskspråkiga eller hos hög- och lågutbildade möts inte nödvändigtvis eller hittar inte en naturlig gemensam nämnare. Däremot kan flera olika kulturer samtidigt föras in i ett gemensamt rum, vilket visar på den samhörighet som ändå ligger i att vara sverigefinsk och kunna vara i dialog med varandra.

Generellt kan man säga att den sverigefinska kulturen kan betraktas på tre olika nivåer: som en formell kultur (officiell kultur), som en kultur som går i arv (kulturarv) och som en kultur som levs av individen (individens kultur). Jag kommer nu att gå igenom dessa tre olika former av kultur.

Alla kulturer framträder både som olika produkter – föremål som böcker, musik och andra kulturprodukter – eller som processer – berättelser, händelsekedjor och historier. Dessutom kan kultur aldrig sammanfattas i en enda, utan har alltid olika subkulturer, motkulturer och lokala kulturer.

Officiell kultur

Den officiella politiska kulturen utgår från definitionen av sverigefinskhet i den svenska statens minoritetspolitik. År 2000 undertecknade svenska staten Europarådets stadga om landsdels- eller minoritetsspråk, och enligt Språklagen är staten skyldig att stödja sverigefinnar i utövandet av deras kultur. Det finns dock ingenstans fastslaget vad denna kultur – det sverigefinska kulturkanonet – omfattar.

Sverigefinskheten är således en politisk konstruktion som det först nyligen har fattats beslut om. Den sverigefinska kulturens och sverigefinskhetens historia är alltså mycket längre än själva begreppet, och i det avseendet har kulturbegreppet rekonstruerats på efterhand. Därför har inte alla anammat det, accepterat det eller helt tagit det till sig: den kultur som har ärvts och levts är i otakt med den officiella kulturen.

Den officiella kulturen upprätthålls i högtidliga tal och officiella texter: dokument och rapporter från offentliga myndigheter, strategier och handlingsplaner, årsrapporter, utvärderingsrapporter, webbplatser och publicitet i media. Den officiella kulturen upprätthålls också genom olika ritualer. Viktiga evenemang är till exempel firandet av finskfinnarnas dag och Finlands självständighetsdag eller andra offentliga evenemang med ett tydligt finlandssvenskt tema. Även den offentliga bild av den nationella minoriteten som skapas i medierna och inom konsten är officiell kultur.

Den officiella kulturen har två ansikten. Man kan säga att det finns en officiell kultur som är orienterad mot majoritetssamhället, som är ceremoniell och som presenterar sverigefinnarna. Den gör det möjligt att se sverigefinnarna som en del av majoritetssamhällets sätt att tala och tänka. Det finns också en officiell kultur i minoritetssamhället, som upprätthålls och förstärks från minoritet till minoritet, ofta på finska. I denna kultur ingår en betoning av minoritetsstatus (”minoritetsmedvetenhet”) och en kritisk granskning av statens politik gentemot minoriteter. Den har ofta inslag av medborgerlig aktivism och är ofta stärkande, eftersom den till stor del handlar om att artikulera sin egen existens och synliggöra legitimiteten i den egna identiteten.

Kulturarv

En nedärvd kultur är en kultur som består av traditioner, sedvänjor och förståelse över generationsgränserna, dvs. som förs vidare från en generation till nästa. Det är också en allmänt erkänd kultur, som kan kallas kanoniserad

Olika kulturer

Inom de politiska, traditionella och individuella kulturerna kan man också urskilja följande typer av kultur:

- Emotionell kultur: traditioner kring känslor, känslotillstånd
- Föremålskultur: samlingar av materiella föremål som böcker, skivor, musikinstrument eller verktyg.
- Estetisk kultur: traditioner kring skönhet, visualitet och uppskattning av dessa
- Sedvänjekultur: ett kontinuum av värderade beteenden, normer och traditioner
- Mediekultur: vanor och uppfattningar relaterade till användningen av medier och digitala världar
- Kroppskulturer: uppfattningar, normer och traditioner som rör sport, fysisk aktivitet, klädsel och kroppsbild

kultur eller kulturell kanon. Kultur kan också delas in i olika konstnärliga discipliner eller uttrycksformer: litteratur, musik, scenkonst, bildkonst och så vidare, och dessa vidare i olika undergenrer, till exempel litteratur i form av prosa och poesi, scenkonst i form av teater, cirkus och dans, och bildkonst i form av till exempel konst, serier och graffiti.

Hur kultur manifesteras i människors liv påverkas i hög grad av den åldersgrupp vars kultur diskuteras, vilket är särskilt relevant när den handlar om en så heterogen grupp som sverigefinnar. Den första generationens invandrares kultur bygger på 1970-talets finska kultur, medan den andra och tredje generationens sverigefinska kultur i högre grad innehåller element som skapats i Sverige på 2010- och 2020-talen.

Det finns också skillnader i den nedärvda kulturen mellan olika samhällsklasser: de bildade klassernas kultur domineras av högkultur och relativt mångsidig konsumtion tvärs olika kulturformer (s.k. kulturella allätare), medan de lägre klasserna ofta inte följer de högkulturella formerna av konst lika intensivt och eller inte har mönster i sin kulturkonsumtion som uppvisar mångsidighet. Även om det är svårt att generalisera och då det inte finns så mycket evidens om sverigefinnarnas kulturuppfattningar så kan man säga att sverigefinskheten för många manifesterar sig genom ett antropologiskt kulturbegrepp snarare än ett konstnärligt – genom vardagskultur istället för konst.

Sverigefinskheten lever därmed i människornas hem, föreningslokaler och ute på torget snarare än i böcker och konstgallerier. Man kan anta att högkulturen, även om den säkert konsumeras i högre utsträckning bland vissa sverigefinnar, inte generellt upplevs som särskilt sverigefinsk utan mer gränsöverskridande när det gäller språk och socialt, etniskt eller kulturellt ursprung.

Av alla konstformer är det säkert mest skönlitteratur som har den största förenande kraften i förhållande till sverigefinsk litteratur. Det finns aktiva bokklubbar och studiecirclar runt om i landet som fokuserar på finskspråkig litteratur i första hand, ibland även sverigefinsk litteratur vars utbud givetvis är mer begränsat. Trots att många teater- och filmproduktioner med ursprung i Finland regelbundet turnerar i Sverige är de högkulturella sverigefinska produktionerna relativt få och dessutom tidsbegränsade.

Vardagen samt firandet av olika högtider och sällskapliga kulturuttryck som är viktiga vid möten mellan sverigefinnar erbjuder däremot rikligt med ingångar till sverigefinskheten. Den folklig-vardagliga kulturen, såsom schlager och dansbanekultur, syns i engagemang och baserar sig på att dela något gemensamt – man gör något tillsammans och hittar en gemensam nämnare i det. Folkkultur och folkkonst som folkdanser, musik och poesi – till exempel folkdansen *tanhu*, folkdräkter, folkmusik med dragspel, kantele eller övriga traditionella instrument och nationaleposet *Kalevala* – spelar ofta en viktig roll i utlandsfinländska samhällen där man vill betona relationen till sitt ursprungsland.

Till exempel samlar den årliga sommarfestivalen vid Axevallas folkhögskola sverigefinnar att dansa gamla schlagers och tango på dansbanan, sjunga karaoke, lyssna på dragsspelsmusik och titta på *tanhu*. Dansa, grilla korv, spela sällskapsspel utomhus, till exempel *mölkky* (påminner om kubb) eller *tikka* (liknar dart), eller dricka öl eller sprit, prata finska och basta. Sverigefinnarna förenas även kring högtiderna och temadagarna som har med Finland, finska språket och kulturarvet samt de na-

tionella minoriteterna att göra (se den sverigefinska årskalendern i denna bok). Barnfamiljerna hittar varandra typiskt kring institutionen som kallas musiklekskola eller musiklekis, *musiikkileikkikoulu*. Den har en årtiondelång tradition inom den finländska musik- och musikpedagogikutbildningen och drivs av kyrkan och kommunerna.

I barnmusikkulturen varvas gamla folksånger, religiösa låtar, barnmusik från olika årtionden (Georg Malmstén) och modernare populärmusik för barn (Fröbelin palikat) med varandra. I samma spår som den folklig-vardagliga kulturen intar idrottskultur en speciell plats bland sverigefinnar. På 1960-talet och framåt blomstrade det sverigefinska idrottsföreningslivet med boboll (*pesäpallo*), ishockey (*jääkiekko*) och friidrott (*yleisurheilu*). Numera har det sverigefinska idrottslivet inom civilsamhället tynat bort, men sverigefinnar är uppenbarligen ivriga anhängare av ovannämnda sporter.

Populärkulturen i sin nuvarade form däremot spelar en viktig roll för dagens ungdomar och yngre generationer. Under 2000-talet har fler svenskspråkiga mainstreamartister som bland andra Miriam Bryant eller Markus Krunegård upptäckt sina finska rötter och börjat skriva låtar på finska, vilket har skapat mer uppmärksamhet och kanske även legitimitet till det sverigefinska.

Populärkulturella svenskar som upptäcker sin sverigefinskhet och vågar värna sitt kulturarv i offentligheten kan fungera som förebilder för dem som tvekar sitt ursprung och hjälper dem att förhålla sig till det på ett produktivt sätt. Kulturellt agerande som får sverigefinskheten att se intressant, spännande eller åtminstone acceptabel ut i majoritetssamhällets ögon kan ge invidiver inom minoriteten självförtroende.

Den sverigefinska kulturen kan sägas ha haft ett funktionellt värde i att fungera som ett socialt kitt för dem som flyttat utomlands. Därför är kulturen orienterad mot dimensioner som förenar och mobiliserar människor. Kulturuttryck som kategoriseras som sverigefinska har även ett viktigt symboliskt värde då de skapar vår uppfattning vad sverigefinskheten är och kan vara. Därför är de nyare öppningarna av populärkulturella aktörer mycket välkomna och förtjänar att bli presenterade även för de äldre generationerna som eventuellt inte vanligtvis följer sådana former av kultur.

Individens kulturarv och kultur

Kultur kan också ses som en individs egen personliga historia och de viktiga händelser som hör till den, ett levt liv. Varje individ formar sin egen kulturuppfattning baserad på olika strukturella socioekonomiska faktorer som samhällsklass, kön och gemenskaper som hen lever i, uppfostran, utbildning och erfarenheter som hen blir utsatta för. En individs kultur kan följa den formella och traditionella kulturens linjer, men den kan också avvika kraftigt från dem, även på ett negativt sätt, om individen har känt sig utestängd eller diskriminerad av samhället.

Många sverigefinska äldre kommer typiskt från enkla förhållanden i efterkrigstidens Finland och har upplevt en klassresa i Sverige. Många sverigefinske yngre har däremot finska som andraspråk eller kan inte alls finska, och söker aktivt efter sin identitet. Nuvarande, eller före detta, utomlandsfinnar som lever avgränsade från sin ursprungskultur känner och framhåller de kulturkanoniska dragen ofta starkare än de som lever i samhället där de har blivit självklarigheter.

När man möter en sverigefinne som en individ gäller det att rekonstruera hens kulturbegrepp utifrån olika områden: konst, populärkultur, vardagskultur, den officiella sverigefinska kulturen. Vi har alla olika förhållanden till litteratur eller musik och dess olika former, sport, religion, språk och samhällsklasser, andra länder och medier.

Kulturen måste alltså kokas ner till mer begränsade delar. På frågan om man gillar kultur i allmänhet kan det vara svårt att svara, men på frågan om man gillar en viss deckarförfattare eller viss bok blir det mycket tydligare svar. Samtidigt behöver man också acceptera att kantele, *Kalevala* eller bastu sannerligen inte är relevanta för alla som identifierar sig som sverigefinnar.

Kulturell kongruens och tolkning

Under de senaste åren har man börjat prata om att tjänster som erbjuds i ett samhälle som kännetecknas av kulturell och lingvistisk mångfald behöver vara kulturellt kongruenta. Kulturell kongruens (på engelska *cultural congruence*) hänvisar till att kommunikation stämmer

överens med mottagarens kulturella normer, värderingar och vanor. Kulturkongruenta tjänster kan öka kvalitet och effektivitet av aktiviteterna, bekämpa ålderism, främja tillgänglighet och stödja mångfald (se t.ex. Stanford & Torres-Gil, 1992; Westerholm & Lindgren, 2023).

Kulturell kongruens – eller kulturell sensitivitet, anpassningsbarhet, responsivitet eller flexibilitet – har mer specifikt diskuterats framför allt inom vården i form av kulturkongruent eller transkulturell omvårdnad (Leininger & McFarland, 2002), som kan enligt teoretikerna levas upp till genom en transkulturell bedömningsmodell (Giger & Davidhizar, 2002) eller modell för kulturell kompetens (Purnell, 2000). I dessa modeller är det viktigt att personalen har en förståelse för att kommunikation ska anpassas efter kulturella behov. Om personalen anpassar sina strategier för kommunikation och samverkan kan det bli mer effektivt att arbeta med individer från olika kulturella bakgrunder. Att skapa till exempel omvårdnad av hög kvalitet förutsätter att de som skapar den förstår och tar vara på målgruppens kulturella och språkliga behov, önskemål och förutsättningar, vilka är ofta kopplade till identiteter och livshistorier.

Inom näringslivet har man diskuterat frågan om kulturellt bemötande med hjälp av designantropologi och antropologisk servicedesign (Gunn m.fl., 2020/2013; Blomberg & Darrah, 2022). Man har också diskuterat kulturell responsivitet i relation till strävan efter ökad förståelse för icke-västerländska kulturella uttryck, urfolkskunskap och kulturell medvetenhet inom utbildning, konst och samhällsliv (se t.ex. Pirbhai-Illichet m.fl., 2023). Samtidigt som man har blivit medveten om att individer kan lära sig flera språk och vara delaktiga i flera kulturer samtidigt (Cummins, 2017), har det också vuxit fram en förståelse för att kulturer är hybrida och rymmer flera värdesystem och verklighetsuppfattningar samtidigt (Bhabha, 1994). Denna insikt är viktig att beakta och omfamna inom olika samhälleliga verksamheter.

Det handlar även om att bryta ner maktstrukturer som historiskt har gynnat vissa grupper på bekostnad av andra (Granberg & Pilflod Larsson, 2025). Inom vårdsektorn innebär detta ett arbete för avkolonialisering – att synliggöra och ifrågasätta normer, rutiner och kunskapsformer som har sina rötter i västerländska och ofta exkluderande perspektiv. Avkolonialisering av vården syftar till att skapa ett mer jämlikt system där olika kulturella erfarenheter, språk och vårdpraktiker erkänns och respekteras, och där patienter möts utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

För finska förvaltningsområdet är det relevant att fråga hur tjänsterna kan ta hänsyn till den nationella minoritetens kulturella normer, värderingar och vanor. Hur kan man anpassa tjänsterna så att minoriteten känner igen sig och har lätt att ta tillvara av dem? Förutom tillfällen att använda finska språket kan konkreta inslag som mat och designföremål – till exempel karelska piroger och Aaltovaser, eller Fazerchoklad och Marimekkomönster i gardiner – fungera som uttryck för kulturanpassning. Om man sjunger sånger kan man ta in den finska musiktraditionen. Om man läser poesi kan man kanske inkludera lyrik av finskspråkiga diktare, gärna med fokus på skribenter i Sverige.

Ofta utgör rädslan för att inte behärska det finska språket eller känna tillräckligt till den finska kulturen den största tröskeln. Om man dessutom inleder ett samtal med att påpeka detta, och därefter nämner de få finska ord man kan – ofta ett svärord eller en kliché – kan det upplevas som exotiserande och nedlåtande av personer ur minoriteten. För att kunna förstå och förmedla en kultur krävs personer med djupgående kunskap om den ”främmande” eller ”andra” kulturen – så kallade kulturtolkar. Inom kulturforskningen talar man om kulturell mediering eller förmedling. Kulturtolkning är ett brobyggande arbete mellan två världar.

Referenser

Bhabha, N. (1994). *The location of culture*. Routledge.

Blomberg, J., & Darrah, C. (2022). *An anthropology of services: Toward a practice approach to designing services*. Springer.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Natur och Kultur.

Fornäs, J. (2012). *Kultur*. Liber.

Giger, J. N., & Davidhizar, R. (2002). The Giger and Davidhizar transcultural assessment model. *Journal of Transcultural Nursing*, 13(3), 185–201.

Granberg, M., & Pilflod Larsson, E. (2025). *Ojämlikhetens kartografi: Arbete, plats och makt.* Macadamia förlag.

Gunn, W., Otto, T., & Smith, R. C. (Eds.) (2020/2013). *Design anthropology: Design and practice.* 2nd ed. Routledge.

Leininger, M. & McFarland, M. R. (2002). *Transcultural nursing: Concepts, theories, research and practice.* McGraw Hill.

Pirbhai-Illich, F. Martin, F., & Pete, S. (2023). *Decolonizing educational relationships: Practical approaches for higher and teacher education.* Emerald Publishing.

Purnell, L. (2000). A description of the Purnell Modell for cultural competence. *Journal of Transcultural Nursing*, 11(40).

Stanford, P. E., & Torres-Gil, F. M. (Eds.) (1992). *Diversity: New approaches to ethnic minority aging.* Routledge.

Westerholm, B., & Lindgren, I. K. (2023). *Bort med ålderismen: Så får vi ett Sverige för alla åldrar.* SPF Seniorerna.

Att reflektera

1. Om din egen relation till sverigefinnar skulle sammanfattas i objekt – olika kulturella föremål som böcker eller maträtter – vad skulle din syn på sverigefinsk kultur innehålla?
2. Vilken dimension i den sverigefinska kulturen känns som mest känd?
3. Hur återspeglar din kommun den officiella sverigefinska kulturen? Tycker du att den är majoritets- eller minoritetsorienterad?

Lästips

Heed, M., Helander, H., Korhonen, R., Rekola, S., & Henriksson Vasara, H. (2020). *Kielimuurin varjosta: Ruotsinsuomalaisuudesta ja vähemmistötietoudesta.* Recito.

Heed, M., Helander, H., Korhonen, R., Rekola, S., & Henriksson Vasara, H. (2021). *Ur språkmurens skugga: Om sverigefinskhet och minoritetskunskap.* Verbal.

Korkiasaari, J., & Tarkiainen, K. (2000). *Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3.* Siirtolaisuusinstituutti.

Lainio, J. (red.) (1996). *Finnarnas historia i Sverige, del 3: Tiden efter 1945.* Finska historiska samfundet/Nordiska museet.

Suutari, P. (2000). *Götajoen jenkka: Tanssimusiikki ruotsinsuomalaisen identiteetin rakentajana.* Suomen etnomusikologinen seura. (Saatavilla verkossa.)

Tarkiainen, K. (red.) (1990). *Finnarnas historia i Sverige, del 1: Inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid.* Finska historiska samfundet/Nordiska museet.

Tarkiainen, K. (red.) (1993). *Finnarnas historia i Sverige, del 2: Inflyttarna från Finland och de finska minoriteterna under tiden 1809–1944.* Finska historiska samfundet/Nordiska museet.

Idéer och metoder för möten mellan generationer

Gerd Altmann/Pixabay

FeeLoona/Pixabay

Idéer för att arbeta med små barn och äldre

Målet med interaktion mellan små barn och äldre är att skapa en gemenskap genom gemensam aktivitet. Sagor, berättelser och sånger för samman människor i alla åldrar.

I möten mellan små barn och äldre kan man också använda musik och rörelse, som överbryggar språkbarriärer. Med barn i skolåldern kan aktiviteterna innehålla mer skriven text och diskussion.

Tre tillvägagångssätt

1 **Läs högt tillsammans:** Det finns många sätt att läsa högt, till exempel genom att variera vem som läser (en äldre person, ett barn, en utomstående, alla i tur och ordning). Traditionellt är det seniorer som läser högt för barn på bibliotek, skolor eller fritidsgårdar, men barn som lärt sig läsa kan också själva delta i högläsningen. Läsning kan också övas tvåspråkigt: den läsande finskspråkiga farmodern (*mummo, mummi* eller *mamma*) eller farfadern (*ukki, pappa* eller *vaari*) läser texten på finska, barnet på svenska.

2 **Sång och dans:** Med hjälp av musik kan man uttrycka känslor och tankar tillsammans och samtidigt lära sig finska. Finskspråkiga barnsånger och populära nordiska sånger kan användas som stöd för det gemensamma uttrycket.

3 **Upptäck saker tillsammans:** Man kan göra många saker tillsammans som att bygga, leka eller laga mat. Aktiviteter med en gemensam utmaning är viktiga eftersom de skapar en gemenskap där det också är naturligt att använda det finska språket och upptäcka nya ord.

Dessa arbetsmetoder kan tillämpas på olika sätt för att föra samman förskolebarn och äldre människor:

Högläsning. Högläsning är en metod som används och har beprövats i många olika sammanhang. Vanligtvis läser en äldre person sagor för barn, men högläsning kan också övas genom att byta roll på den som läser.

Lyssnaren kan också vara ett djur: den finska Kennelklubben har använt läshundar som lyssnare för att främja läsning, och Finlandsinstitutet i Stockholm använder en mjukissäl som lyssnar. Berättelser som barnen själva har skrivit kan också läsas upp vid olika evenemang – till exempel kan skolbarn uppmanas att skriva sagor eller berättelser som kan läsas för förskolebarn, med hjälp eller kommentarer från seniorer.

Sagotering. Sagotering (på finska: *sadutus*) är en berättarteknik där en berättelse skapas i samspel mellan berättaren (barnet) och berättaren (den vuxne). Grundformeln för en sagosituation är följande: barnet berättar och den vuxne skriver ner berättelsen exakt som barnet berättar den. Den vuxne läser sedan sagan högt för barnet. Under tiden som sagan läses kan den förändras eller utvecklas ytterligare. Föremål, bilder eller omgivningen kan också användas som stöd för berättelsen. I en bildberättelse baseras berättelsen till exempel på kort, teckningar eller andra stimuli. Det kan också resultera i en samproduktion eller en tecknad serie i stället för en linjär text. I historieberättandet har barnet en röst och det är viktigt att han eller hon blir lyssnad på. I intergenerationellt berättande är det viktiga dialogen mellan barnet och den äldre personen, där man kan hitta något gemensamt. Dialogen kan också bestå av en förhandlad och lekfull dialog mellan språken, om barnet använder mer svenska än finska och den äldre personen bara talar finska med barnet.

Musik-, smak-, färg- eller dramaäventyr. Att tillsammans ägna sig åt musik eller en berättelse kan vara ett utmärkt sätt att skapa interaktion mellan generationerna. Både finsk barnmusik och finsk klassisk musik (t.ex. kompositörerna Jean Sibelius, Armas Järnefelt, Oskar Merikanto, Toivo Kuula) kan fungera som drivkraft för gemensam motion eller aktivitet, liksom sagoböcker och andra berättelser. Ett äventyr kan skapas till exempel genom en tipspromenad eller en temapromenad, där ett par barn och vuxna går längs en viss rutt eller följer en gemensam karta. En tipspromenad kan till exempel innebära att man skapar ett spår eller en rutt med uppgifter, frågor eller uppmaningar längs vägen som besvaras med en gemensam sång, låt, lek eller undran. Materialet för tipspromenad kan genereras snabbt med hjälp av ChatGPT eller liknande AI-verktyg.

Teman att bearbeta

- **Barndom förr i tiden:** Hur var det att vara barn förr i tiden?
- **Leksakernas utveckling:** Vilka var barnens favoritleksaker, vilka var de äldres favoritleksaker?
- **Föremålens historia:** Vad berättar föremålen för oss? Vad skulle de säga om de talade finska?
- **Smakupplevelser:** Vilka traditionella finska rätter kan vi laga tillsammans? Hur smakar de? Vilken typ av historier berättar de?

Ett praktiskt exempel

Låt oss titta på föremål och prata om dem på olika språk! Hur ser föremålet ut när du närmar dig det på svenska, finska, sverigefinska eller något annat språk du kan? Vad kallar du sakerna nedan?

- På svenska: surfplatta, padda
- På finska: tabletti, tablettitietokone, iPad, pädi
- På sverigefinska: laatta
- På övriga språk?

- På svenska: mjölkpaket
- På finska: maitotölkki, -purkki
- På sverigefinska: maitopaketti, -purkki
- På övriga språk?

- På svenska: spårvagn; i talspråket även vagnen (i Göteborg), spåra (i Helsingfors)
- På finska: raitiovaunu; i talspråket ratikka, spora
- På sverigefinska: vaunu
- På övriga språk och i övriga städer?

Material

Färgläggningsbilder kan skrivas ut på nätet och enkelt färgläggas tillsammans. I Finland erbjuder till exempel webbplatsen Värinautit ett brett utbud av utskrivbart material, i Sverige Blankettbanken. Där kan man också ladda ner serierutor för att rita små historier. Sveriges Radio Finska har publicerat en sida med sverigefinska, finska och svenska flaggor som man kan färglägga (länk 1).

Det finns ett stort utbud av sällskapsspel och -lekar tillgängliga online, till exempel på olika klubb- och familjewebbplatser. Till exempel på Sverigefinska riksförbundets (RSKL) webbplats finns en nedladdningsbar idébok för barnklubbar hos sverigefinska föreningar (länk 2) och en guidebok för amatörteatergrupper (länk 3). På den finska Leikkipäivä-webbplatsen (länk 4) finns beskrivningar av lekar från olika decennier: att hoppa hage, gömme, tio pinnar i luften. Databasen Leikkipankki.fi innehåller tiotals beskrivningar av lekar på finska – som seniorer gärna kan översätta eller omsätta i praktiken.

Spel finns tillgängliga online, både i en webbläsare på din dator och som appar att ladda ner till din mobila enhet (telefon eller surfplatta). Spel kan uppmuntra till problemlösning i samarbete, men många spel handlar också om att skapa och bygga upp eget innehåll. I appen Polarbibblo, som drivs av Norrbottens bibliotekstjänst, kan användarna till exempel skriva berättelser och dikter på finska, antingen fritt eller med hjälp av en ordbehandlare, rita och spela enkla spel som frågesporter eller memoryspel. I Minecraft (förutsatt att barnet vet hur man använder det) kan man bygga en hel stad tillsammans (som kuriosa kan nämnas att mamman till Markus Persson, grundare av Minecraft-företaget Mojang, eventuellt kan räknas som sverigefinsk eftersom hon har en finsktalande mamma). Det finns också appar som är särskilt utformade för språkinlärning, till exempel Moka Mera utvecklats av finlandssvenska Suzan Aledin och Petra Holm.

Länk 1:
https://sverigesradio.se/artikel/tulosta-ja-varita-ruotsinsuomalaisten-lippu-satt-farg-pa-den-sverigefinska-flaggan-och-andra-flaggor/

Länk 2:
https://rskl.se/wp-content/uploads/2023/01/Lastenkerho.pdf

Länk 3:
https://rskl.se/wp-content/uploads/2023/01/teatteriopas-1.pdf

Länk 4:
https://leikkipaiva.fi/leikkeja-eri-vuosikymmenilta

Maarit Jaakkola

Musik finns lätt tillgänglig på nätet, till exempel på YouTube eller Spotify, som även kan erbjuda färdiga spellistor. Ofta finns det också enkla ackompanjemang och karaokeversioner. Många samlingsalbum och spellistor är bra sätt att få tillgång till musik på ett visst tema. I Finland samlar den omfattande *Toivelaulukirja*-serien och till exempel *Suomen lasten laulukirja* (2012), redigerad av Essi Wuorela, en bred samling av populära finskspråkiga vuxen- och barnsånger från olika årtionden.

Barnlitteraturen är en rik och oändlig källa av inspiration och intryck, både i text- och ljudform. Lokalbiblioteken, som har en skyldighet att arbeta med litteratur från de nationella minoriteterna, och Finlandsinstitutets resursbibliotek i Stockholm, som har en rådgivande roll i hela landet, ger tips. Till exempel ger bokrådet vid Finlandsinstitutets bibliotek årligen ut en förteckning över barn- och ungdomslitteratur på finska.

Både i Sverige och Finland har parallellspråkiga sagoböcker givits ut:

Hällström, P. (2015). *Tervetuloa – Välkommen.* Solrosen.
Hällström, P. (2016). *Hillan maailma – Hillas värld.* Solrosen.
Paakkinen, R. (2019). *Lakupiiput & makkarasoppa – Lakritspipor och korvsoppa.* Svedbacka bokförlag.

Man kan också använda sig av översatt litteratur (finskspråkiga översättningar av svenska böcker och svenskspråkiga översättningar av finska böcker):

Alfons Åberg – Mikko Mallikas
Pippi Långstrump – Peppi Pitkätossu
Tatu ja Patu – Sixten och Blixten
Kapten Kalsong – Kapteeni Kalsari

Att reflektera

1. Om du träffar barn som inte behärskar finska särskilt väl, hur kan du då främja användningen av finska i interaktionen och förhindra att språket ändras till svenska? Kan du på förhand planera någon form av språkstrategi för att styra interaktionen, tala om den i början av mötet och vid behov ingripa för att korrigera interaktionen?
2. På vilka sätt kan du, som svenskspråkig, skapa trygga utrymmen för dem som talar finska?
3. Vilka olika rekvisita kan du ta med dig in i situationerna för att göra interaktionen konkret och stödjande? Kan du be deltagarna att klä sig på ett visst sätt eller ta med sig sina personliga saker, eller kan du själv samla ihop en korg med relaterade (eller orelaterade) föremål?

Metodlitteratur

Aarnio, H.-M. (toim.) (2022). *Musiikki kutsuu leikkimään: Luova toiminta varhaiskasvatuksen arjessa.* Metropolia ammattikorkeakoulu. (Tillgänglig online.)

Jaakkola, M., & Huss, L. (toim./red.) (2022). *Sarjakivaa! Ruotsinsuomalaisten lasten piirroksia virtuaalisesta kielenelvytystyöpajasta – serier tecknade av sverigefinska barn i en virtuell workshop i språkrevitalisering av det nationella minoritetsspråket finska.* Ruotsinsuomalaisten arkisto – Sverigefinländarnas arkiv. (Tillgänglig online.)

Karlsson, L. (2014). *Sadutus: Avain osallisuuden toimintakulttuuriin.* PS-Kustannus.

Karlsson, L. (2018). Sadutus siltana kotoutumiseen, kohtaamiseen ja toisen kulttuurin ymmärtämiseen. Teoksessa: L. Karlsson & A-L. Lastikka & J. Vartiainen (toim.) *KOTO – Kohtaamisia taidolla ja taiteella. Kielten ja kulttuurien yhteisöllistä oppimista ja kotoutumista.* Itä-Suomen yliopisto, 84–86. (Tillgänglig online.)

Lundman, Å., & Pesola, U.-M. (2022). *Nationella minoriteter: Språk och kultur i förskolan.* Gothia kompetens.

Idéer för att arbeta med unga och äldre

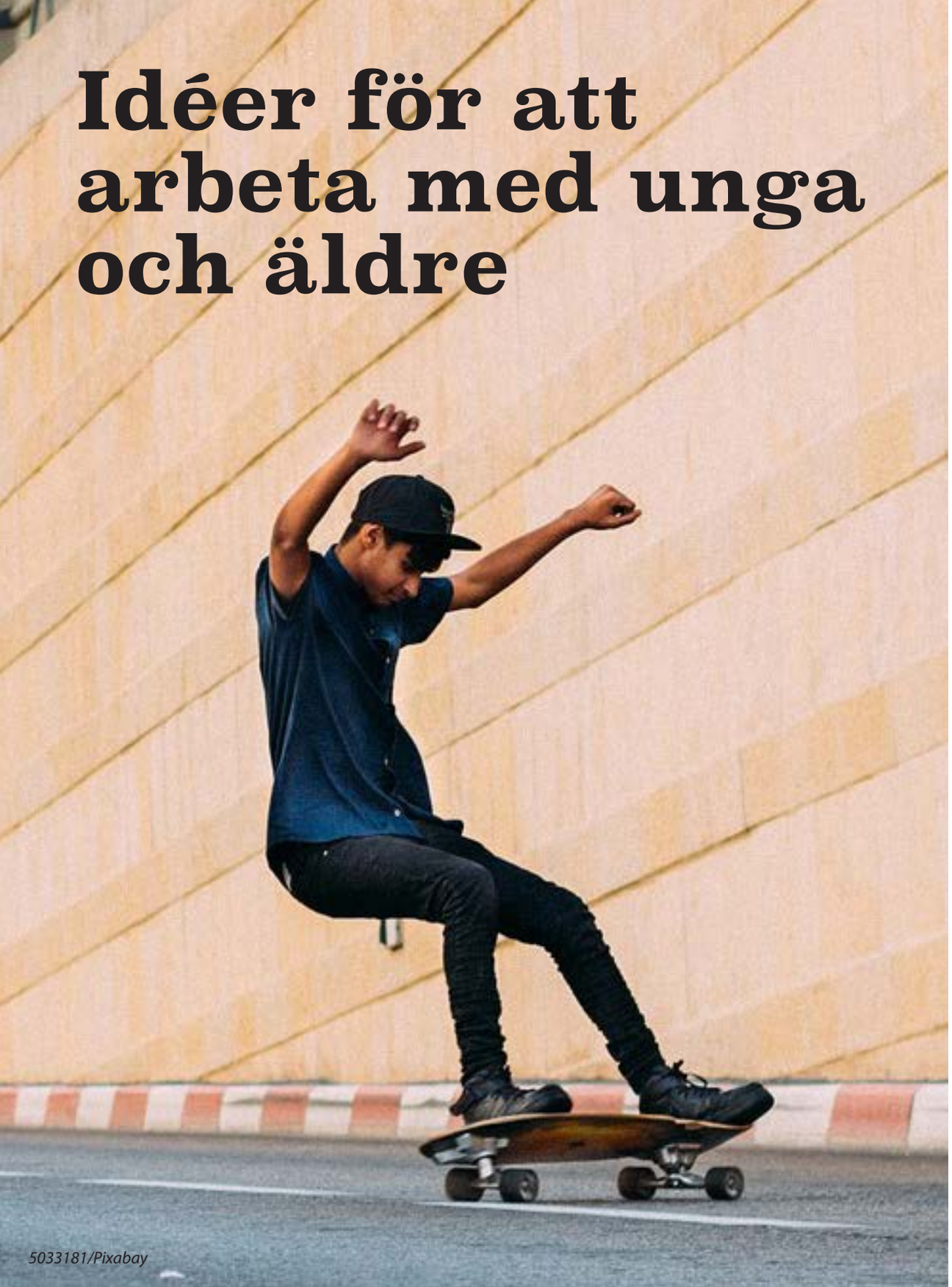

5033181/Pixabay

När det gäller ungdomar är det viktigt att börja med ämnen som de känner till och att försöka hitta teman som förenar generationerna. Med andra ord bör utgångspunkten för interaktionen vara att identifiera och erkänna de ungas kompetens. Dessutom bör ungdomarna få stöd i att förmedla information till äldre – som kan ha svårt att förstå hur dagens ungdomar tänker och vilken värld de lever i.

Tre tillvägagångssätt

1 **Intervju:** Att ställa frågor fram och tillbaka är ett bra sätt att få fram information, men också att bli medveten om vad den andra personen inte vet eller kan vara intresserad av. Det är bra att ha ett antal föreslagna teman eller färdiga listor med frågor som stöd för intervjun, men det är alltid en bra idé att bryta sig loss från de färdiga mönstren om interaktionen börjar fungera utan stöd. Intervjuer kan också videofilmas eller andra typer av presentationer kan produceras, så att önskan att dela information med andra ger en ny nivå av interaktion.

2 **Jämförelser:** Att jämföra hur saker var förr i tiden och hur de är nu är fascinerande och ger en inblick i en svunnen tid. Hur lekte vi på rasterna förr och nu? Vilken typ av frukost åt man, och hur är det nu? Jämförelserna kan omvandlas till tidslinjer eller bildberättelser, där kontrasten mellan dåtid och nutid blir synlig. Tidslinjen över en individs liv kan också jämföras med den officiella historiens tidslinje, till exempel sverigefinnarnas tidslinje i slutet av denna bok. Jämförelsen kan också utgå från platser, till exempel stadsdelar eller offentliga byggnader som är viktiga för sverigefinnarna, och deras utveckling genom åren.

3 **Eget skapande:** Den unga personens egen produktion av texter, teckningar, foton, videor och speluttryck kan fungera antingen som en grund för kollektiv interaktion eller som en ryggrad för kollektivt arbete. En ung person kan till exempel bjuda in en äldre person att följa

Alvin Eliasson

med på en rundtur i Minecraft-världen eller en annan virtuell värld och berätta vad de gör där, eller visa videor av sina favorityoutubers och dela med sig av det innehåll de producerar. En mobilkamera kan också användas för att utforska världen, som i den så kallade kamerapennametoden tillämpad i Finland (se Nevala, 2021; Jaakkola, 2017) eller den globala modellen för digitalt berättande, *digital storytelling* (Välisalo, 2015). En videokamera kan till exempel användas för att spela in platser som är bekanta för en ung eller äldre person. Unga med IT-kunskaper kan fungera som en drivkraft för interaktion och känna att deras färdigheter synliggörs samtidigt som äldre får en inblick i hur unga interagerar med olika enheter.

Teman att bearbeta

- **Skolminnen:** Hur var det i skolan tidigare, och hur är det nu?
- **Minnen från arbetet:** Vilken typ av jobb hade den äldre personen när hen var ung, vilken typ av sommarjobb har hen eller hens vänner haft, vilken typ av jobb söker hen eventuellt som jobbonär (pensionär som jobbar)? Hur har arbetslivet förändrats om man jämför sommarjobb och karriärer förr i tiden med hur vi har det nu?
- **Platsminnen:** Hur såg en viss plats ut (t.ex. ett klubbhus, en park, en marknad, ett bibliotek) som var viktig för det sverigefinska eller lokala samhället? Gamla fotografier eller annat historiskt material kan också tas fram för att stödja berättelserna.
- **Medieminnen:** Vilka minnen har unga människor av sina barndomsprogram eller -spel, vilka minnen har äldre människor av sina barndomsböcker, sina första erfarenheter av att lyssna på radio, sina första erfarenheter av att se på tv?
- **Musikaliska minnen:** Vilka band eller orkestrar fanns det när den äldre personen var ung? Vem/vilka var hen ett fan av och på vilket sätt? Vilken var hens musikstil? Vilka nya versioner av gamla låtar har gjorts på finska eller svenska? Vad tycker de äldre och de yngre om de senaste sångerna om sverigefinnar?
- **Smakminnen:** Vilken typ av godis hade den äldre personen som barn och hur skiljde sig karamellerna åt före och efter? Vad är/var det för skillnader mellan svenskt och finskt godis? Är vissa smaker långlivade?

Ett praktiskt exempel

Låt oss tillsammans rita en karta av minnen och berättelser! Välj en plats på din egen ort eller i närområdet som är viktig för sverigefinnarna eller för dig. Alternativt kan du välja en plats i Finland: en tidigare bostadsort, en födelseort, en plats där familjen har en sommarstuga eller en by eller stad där familjen har släktingar. Platsen kan vara en hel stad eller by eller en avgränsad plats, till exempel en stadsdel, byggnad eller park. Deltagarna – både äldre och yngre, eller äldre och yngre i grupp – delar med sig av sina minnen eller erfarenheter av platsen. Historiska fotografier, antingen från hemalbum eller från offentliga arkiv – eller både och – kan användas för att lyfta fram både privat och offentlig historia. Berättelser kan skrivas ner på papper eller spelas in, eller delas muntligt. Ett exempel på offentligt producerade historiekartor är historiekartorna över minoriteter i staden New York (länk 5).

Material

Den finska webbplatsen Lassoreppu (länk 6) har sammanställt en materialbank som innehåller ett brett utbud av verktyg för att stödja gruppaktiviteter i fysiska utrymmen, till exempel inledande och avslutande spel.

Finsk konst kan ge upphov till en diskussion om hur livet levdes förr i tiden och om källorna till den finska, skogsfinska eller sverigefinska kulturen. På Finlands Nationalgalleris webbplats finns verk från konstmuseerna Ateneum, Kiasma och Sinebrychoff, som är fritt tillgängliga. Jussi Kaakinens, Juha Kuismas och Kirsti Manninens bok Finnish Children's Art History (2009) ger en översikt över den finska konstens utveckling.
Det finska kulturarvet har presenterats på olika sätt i en form som lämpar sig för barn och ungdomar. Det finns

Länk 5:
https://www.nyc.gov/site/lpc/discover/maps.page

Länk 6:
https://lassoreppu.fi/tyokalupakki/yhteisen-tekemisen-tyokaluja

t.ex. barnboksversioner av nationaleposet Kalevala (Mauri Kunnas Koirien Kalevala, även på svenska Hundarnas Kalevala, Kirsti Mäkinens Suomen lasten Kale vala, 2022), tecknade versioner (Kristian Huitulas Sarjakuva-Kalevala nykysuomeksi, 2021, Sami Makkonens Kalevala, 2019), samtida och kommenterade versioner (Kalevala suomeksi, 2009, Pertti Rajalas Kalevala, 1999) samt ljudböcker och pjäsversioner. Bland de senaste verken finns bilderboken This is Finland (2016) – även utgiven på svenska som Det här är Finland (2017) – av Outola-vännerna Aino Havukainen och Sami Toivola, Sixten och Blixten, som ger en humoristisk introduktion till Finlands geografi, historia och kulturarv.

Ungdomars digitala miljöer, som sociala medier och spelcommunities, är en relativt okänd värld för många äldre. Man kan tänka sig en guidad tur där ungdomar presenterar sina digitala favoritmiljöer för äldre och förklarar vad de gör där. Bakgrundsinformation kan hämtas från statistik över medieanvändning om olika generationers förhållande till olika medier, som finns öppet tillgänglig på nätet. I Sverige samlas statistiken in och publiceras av bland annat Internetstiftelsen (årlig Svenskar och internet-rapport), Mediemyndigheten (Medier ochungar) och Nordicom (Mediebarometern) och i Finland av Statistikcentralen (statistik om fritid och medieanvändning).

Det innehåll i sociala medier som unga föredrar kan enkelt utforskas tillsammans, med utgångspunkten att ingen vet allt och att det inte finns några dumma frågor. Vilka twittrare, instagrammare och bloggare är populära i Sverige och Finland just nu, och varför? Vad gör ”gamers”, vilka spel spelar de just nu och vad finns det för skillnader eller likheter mellan svensk, sverigefinsk och finsk spelkultur? En jämförelse av de mest populära Minecraft- eller Roblox-vloggarna (videobloggare, dvs. innehållsskapare som kommunicerar via video) i Sverige och Finland kan till exempel bidra till att besvara denna fråga. Att titta på stora festivaler i länderna, som Nordsken och Närcon i Sverige eller Tubecon i Finland, kan också ge en uppfattning om populära skapare av sociala medier och ungdomskultur. Man kan också fråga sig om det finns några innehållsproducenter på sociala medier eller offentliga personer med svensk-finska kopplingar. Till exempel blev Irma Lehtosalo, mamma till artisten Marko Lehtosalo, känd under artistnamnet Markoolio, mycket populär med sina TikTok-videor år 2023, och i kombination med en dokusåpa på TV4 har hon blivit en influencer som når både minoritets- och majoritetssamhället.

En QR-kodspromenad (se t.ex. riktlinjerna på webbplatsen Dialogikasvatus.fi) kan vara ett bra sätt att skapa en natur- eller kulturstig, en stadsvandring eller en samtalspromenad (tipspromenad). När man anordnar en QR-kodpromenad till specifika platser där mer information behövs bifogas QR-koder, som kan skapas online med hjälp av QR-generatorprogram, och länkar kan leda antingen till webbplatser som erbjuder mer information eller till egentillverkat material som laddas ner från webben. Du kan ladda upp ditt eget material kostnadsfritt, till exempel till en WordPress-blogg eller en Wix-webbplats.

Det finns ett stort utbud av applikationer för att skapa olika typer av media, applikationer som kan sökas online med hjälp av en sökmotor. Från en gemensam bok på en mobiltelefon eller surfplatta, till exempel med appen Book Creator, eller en gemensam frågesport till exempel med appen Kahoot ... alternativen är många och förändras snabbt. Serietidningar kan skapas på tidskriftsförbundets webbplats Sarjiskone.fi. Även om inte alla ungdomar är digitalt kunniga vet de ofta hur man använder appar och har ett öppet sinne för att lära sig, så att ta till sig en ny app eller ett nytt program kan i sig vara en gemensam lärandeupplevelse över generationsgränserna.

Att reflektera

1. En ung person kanske inte vill visa en vuxen vad hen gör på sociala medier. Den vuxnes blick kan uppfattas som kontrollerande. Hur kan detta lindras?
2. Unga och äldre kan tala finska på olika nivåer och på olika sätt: en ung person kan tala ungdomsslang eller finska som andraspråk, medan en äldre person kan tala en gammal dialekt. Hur kan man främja förståelsen då?
3. Vilka teman, platser, människor eller kulturprodukter i din närhet kan vara intressanta för både unga och gamla? Kom med exempel på evenemang som skulle kunna fungera som attraktioner för både unga och gamla sverigefinnar.

Metodlitteratur

Jaakkola, M. (2017). Let the camera be your pen: The camera-pen learning approach fosters visual thinking in the classroom. *Nordicom Information*, 39(2), 42–45. (Tillgänglig online.)

Nevala, T. (2021). *Mielekästä oppimista kamerakynällä: Opas- ja tehtäväkirja kamerakynän pedagogiikkaan.* Oulun kaupunki. (Tillgänglig online.)

Välisalo, T. (2015). *Digitaalinen tarinankerronta.* Jyväskylän yliopisto. https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/tvt/digitaalinen-tarinankerronta/HTKS152-johdanto-k2015/

Generationer

Generationer är åldersgrupper som förenas av vissa viktiga erfarenheter, så kallade nyckelerfarenheter.

Födda	Generation	Nyckelerfarenheter
1883-1900	Förlorade generationen	Första världskriget
1901-1927	Största generationen	Andra världskriget, återuppbyggnad
1928-1945	Tysta generationen	Första arbetskraftsinvandrare och moderna generationen sverigefinnar (finländare i Sverige), miljonprogrammet
1946-1964	Baby boomers, boomers, rekordgenerationen (1945-1954), generation Jones (1954-1965)	Arbetskraftsinvandrare, utvecklingsoptimism, folkhemmet
1965-1980	Generation X (1970-talisterna, ironiska generationen)	Andra moderna generationen sverigefinnar, globalisering, Sovjetunionens upplösning, Berlinmurens fall, framtidstro vacklar
Skiftet mellan 1970- och 1980-talet	Xennialer (mikrogeneration, övergångsgeneration)	Analog barndom, digitalt vuxenliv
1981-1996	Generation Y (milleniegenerationen, MTV-generationen, 1980-talisterna)	Myndig runt millenieskiftet, internet, internationalisering, jämställdhet, osäkerhet i arbetslivet
1997-2012	Generation Z (zoomers)	Tredje moderna generationen sverigefinnar, smartphones, sociala medier, digitala kompetenser
2013-	Generation Alfa (skärmgenerationen)	Sverigefinskheten alltid funnits, det digitala livet, framväxten av artificiell intelligens

Clay Banks/Unsplash

Idéer för professionella yrkesutövare inom olika sektorer

Inom många olika yrken möter man regelbundet sverigefinnar. Inom vård- och omsorgssektorn och inom offentlig förvaltning behöver de anställda ofta kunna engagera och stödja äldre finsktalande personer med sverigefinsk kulturell bakgrund. Även pedagoger och bibliotekarier har möjlighet att föra samman unga och gamla inom ramen för sin ordinarie verksamhet.

Kulturell åldersmedvetenhet i kombination med egna grundläggande yrkeskunskaper kan på ett betydande sätt bidra till äldre sverigefinnars välbefinnande.

Tre tillvägagångssätt

1 **Inkluderande och identitetsstärkande metoder:** Vård- och omsorgssektorn kan använda sig av ett brett spektrum av metoder för att skapa delaktighet, innanförskap och egenmakt som fokuserar på att främja äldre människors välbefinnande.

Detta kan uppnås genom att ta hänsyn till patientens eget språk, kulturarv och egen identitet på ett individanpassat sätt. Metoderna bör därför vara kulturellt kongruenta och identitetsstärkande, det vill säga alltid utgå från de äldres sätt att se på världen.

2 **Metoder för livslångt och intergenerationellt lärande:** Skolor och bibliotek ska öka medvetenheten om den nationella minoriteten och dess kulturarv, med fokus på lärande över generationsgränserna. De är därmed bra partner för dem som arbetar med äldre.

3 **Facilitering:** I den offentliga förvaltningen är det viktigt att identifiera de äldres gemensamma behov och samhällets vilja, som kan användas som underlag för politiskt och administrativt beslutsfattande. Den viktigaste metoden är samråd (medborgarkonsultation), som kan kompletteras med sakråd (expertkonsultation). Som med all medborgardialog är det viktigt att stödja äldre människor i att forma sina åsikter och ta hänsyn till de frågor där de behöver stöd.

Teman att bearbeta

• **Matminnen:** Vilka smakminnen har äldre människor med finsk bakgrund från sin egen barndom, ungdom, vuxenliv eller från olika miljöer som hem, skola, arbete, fritid, både i Finland och Sverige?
• **Minnen från musik- och kulturlivet:** Vilka minnen av musik, dans, konserter, teater eller kulturevenemang har den äldre personen från åren som gått? Vilka var dina favoritkonstnärer, mest minnesvärda möten och mest inflytelserika verk?
• **Minnen från det sverigefinska föreningslivet:** Vilken typ av föreningsverksamhet har den äldre personen deltagit i? Hur främjades gemenskapskänslan i de finska föreningarna? Hur har verksamheten förändrats under årens lopp?
• **Krigsminnen:** Vilka minnen har den äldre personen från andra världskriget? Hur påverkade vinterkriget, fortsättningskriget, inbördeskriget eller Lapplandskriget familjen och hur överlevde man kriget?

Göteborgs stad

Ett praktiskt exempel

Trolla fram minnen genom föremål! Fanns eller finns dessa föremål hemma hos den äldre personen? Vad har de använts till eller hur? Var, hur och när skaffades de? Om det finns mer tid kan ni även ta reda på föremålens historia: vem uppfann eller utvecklade dem, när, och hur fick de sitt genomslag? Vilka minnen är förknippade med dem? Vilka skulle vara de svenska motsvarigheterna (t.ex. Dalahästen, Kosta Boda, slaskrensare)?

• Muminmugg
• Marimekkomönster
• Aaltovasen (Savoyvasen)
• Övrig finsk design av Arabia eller Iittala (servis, dekorationsföremål), Fiskars (saxar, trädgårdsverktyg), Artek (möbler), Aarikka (smycken) etc.
• Folkdräkter, landskapsdräkter
• Kantele, blockflöjt, melodica (munnharmonika), dragspel eller ett annat instrument
• Spinnrock (*rukki*), pulsator (*pulsaattori*, föregångare till tvättmaskinen), tork- eller diskhylla (*kuivauskaappi*) eller ett annat hushållsföremål

Material

En viktig fråga för organisationer som anordnar aktiviteter för äldre är var man kan hitta äldre finsktalande i Sverige. Många kommuner har öppna eller slutna rådgivande referens- och samrådsgrupper som samlar representanter för att skapa underlag för politiska beslut. Lokala föreningar kan hittas via nationella paraplyorganisationer: Sverigefinska Riksförbundet (RSKL) har medlemsorganisationer i hela landet, och Sverigefinländarnas delegation omfattar föreningar och samfund med nationell verksamhet. De nationella pensionärsorganisationerna samlar föreningar med fokus på äldre personer: Sverigefinska pensionärsförbundet (RSE), som enligt RSKL:s webbplats hade cirka 80 föreningar och avdelningar som medlemmar 2024, och Finska pensionärernas riksförbund i Sverige (SEKL), som hade 11 lokala organisationer som medlemmar 2024. Många föreningar

finns med i RSKL:s medlemstidning och i den tryckta veckotidningen *Ruotsin Suomalainen*, vilket gör att tidningarna ger en samlad bild av vilka föreningar som är aktiva i ditt område. Du kan också fråga: Finns det en finsk förening eller en sverigefinsk lokalförening i ditt område? Finns det en grupp finländare, sverigefinnar eller finskorienterade personer på Facebook eller något annat socialt medium? I förvaltningsområden är förvaltningsområdets samordnare en viktig informationskälla och informationsinsamlare.

Föreningarna bör också användas i andra riktningen, dvs. när det finns behov av att bjuda in besökare i olika åldrar till ålderdomshem och äldreboenden. Körer, teater- och dansgrupper, provspelningsgrupper, instrumentalgrupper kan man hitta i kommunens föreningsregister (ofta med ordet ”finsk*”) eller i lokala studieförbund.

Finska läsecirklar har varit aktiva i Sverige, och på många håll har det funnits en aktiv sverigefinsk läsecirkel i många år. I princip kan vem som helst starta en läsecirkel med hjälp av det lokala biblioteket. Finlandsinstitutet i Stockholm ger årligen ut en boktipslista, där institutets läskommitté har valt ut aktuella finskspråkiga böcker för både vuxna och barn. Om du vill följa med den aktuella litteraturen som ges ut i Finland och på finska är det bra att kolla upp vinnarna och de nominerade till de stora litteraturpriserna. Till de viktigaste litterära priserna hör Finlandiapriset, Runebergspriset, Helsingin Sanomats litteraturpris och priset Årets ledtråd (Vuoden johtolanka) för deckare.

Folkliga och traditionella sånger har samlats i egna böcker, till exempel i den av Virpi Kari redigerade notsamlingen av folksånger, *Kalliolle, kukkulalle! 120 kansanlaulua* (2003). Psalmerna i den finska psalmboken finns tillgängliga på nätet med pianoackompanjemang på Finlands evangelisk-lutherska kyrkas webbplats, och en del av samma psalmer kan naturligtvis också sjungas på svenska.

Recept med olika variationer finns också tillgängliga på nätet. Den sverigefinska receptboken *Oma maa mustikka – Vårt blåbärsland: Ruotsinsuomalainen ruokakirja – En sverigefinländsk matbok* (Santala Laura & Huusko, Mirja (red.) (2018), 2:a upplaga, Sverigefinska riksförbundet) samlar sverigefinska recept med både finska och svenska influenser. Exempel på gemensamma bakverk är blåbärsäpplen, fattiga riddare, whiskeygröt eller Vappusima och droppbröd, alla utformade som ett sverigefinskt eget bakverk. Dessutom lämpar sig karelska piroger med äggsmör, olika typer av pannkakor och lådor eller till exempel de finska skogsfinnarnas nävgröt, mutti, också för gemensam matlagning.

Finlands nationalbibliotek har många digitaliserade historiska samlingar som kan ses tillsammans med äldre personer för att väcka minnen till liv. På Nationalbibliotekets webbplats finns till exempel virtuella utställningar av gamla aapis, barnböcker och jultidningar. Det kan vara givande att titta på historiskt material tillsammans, till exempel på en storbildsskärm, och dela personliga minnen kring det: minns du hur din första aapis såg ut i skolan och hur den lästes? Vilka var dina favoritsagor som barn och vilka läsminnen är förknippade med dem? Påminner föremålen från det förflutna dig om ditt hem och den värld du levde i?

Det finns också en rad olika språkinlärningsresurser tillgängliga online som kan användas i olika sammanhang. Öppna digitala läromedel för vårdsektorn på finska finns på https://hoivaasuomeksi.fi.

Skönlitteratur om sverigefinskhet

Skönlitteratur med sverigefinskhet som tema, tillgänglig på både svenska och finska:

- Alakoski, Susanna (2006). *Svinalängorna.* Albert Bonniers Förlag. Översättning: *Sikalat* (2007, Schildt, översatt av Katriina Savolainen).
- Bouroncle, Maria (2022). *Flickan med en lapp om halsen – Historien om ett finskt krigsbar*n. Saga Egmont. Översättning: *Tyttö lappu kaulassa – Suoma-*

laisen sotalapsen tarina (2024, Saga Egmont, översatt av Salla Korpela).
- Hetekivi Olsson, Eija (2012). *Ingenbarnsland*. Nordstedts. Översättning: *Tämä ei ole lasten maa* (2013, Schildts & Söderströms, översatt av Outi Menna).
- Jalava, Antti (1981). *Asfaltblomman*. Askild & Kärnekull. Översättning: *Asfalttikukka* (1981, WSOY, översatt av Pentti Saarikoski).
- Johnson, Thella (2023). *Fred*. Nordstedts. Översättning: *Rauha* (2024, Johnny Kniga, översatt av Jaana Nikula).
- Takanen, Anna (2019). *Sörjen som blev.* Albert Bonniers förlag. Översättning: *Sinä olet suruni: kertomus sotalapsesta ja sotalapsen lapsesta* (2020, Gummerus, översatt av Leena Vallisaari).

Skönlitteratur med sverigefinskhet som tema, utgiven endast i Finland:

- Hakkarainen, Milka (2023). *Hiidenjumi*. Myllylahti.
- Koivisto, Meritta (2023). *Sukulainen*. Avain.
- Laitila Kälvemark, Tiina (2015). *Kadonnut ranta*. WSOY.
- Lintunen, Maritta (2023). *Sata auringonkiertoa*. WSOY.
- Tuuri, Antti (2016) *Tangopojat*. Otava.

Skönlitteratur med sverigefinskhet som tema, utgiven endast i Sverige:

- Kieri, Katarina (2015). *Vårt värde*. Norstedts.
- Kolmisoppi, Mats (2021). *Scener från hovet*. Norstedts.
- Hildén, Eva (2022). *Rävpojken*. B. Wahlströms.

Filmer om sverigefinskhet

- *Ingen riktig finne* (Laulu koti-ikävästä), 2012, Mika Ronkainen
- *Kid Svensk*, 2007, Nanna Huolman
- *Kova työ – hårt arbete* (tv-serie), 2020, Nanna Huolman och Lina Puranen *Min sverigefinska historia* (UR), 2018

Faktalitteratur om sverigefinskhet

- Borg, Kristian (red.) (2016). *Finnjävlar*. Verbal.
- Haapoja, Marianne & Rantanen, Saijaleena (toim./red.) (2019). *Monta oksaa – många grenar*. Into Kustannus.
- Kejonen, Mats & Jonasson, Andreas Ali (2024). *Finnkampen: Sverigefinnarnas illsutrerade historia*. Verbal.
- Lamér, Inkeri (2017). *Tung metall: Finska fartygsbyggare i Göteborg*. Migrationsinstitutet.
- Lamér, Inkeri (2022). *Hemma i Sverige: Finländarnas boendekarriärer i Göteborg*. Migrationsinstitutet.
- Snellman, Hanna (2003). *Sallan suurin kylä – Göteborg*. Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Dikter om åldrande

- Korolainen, T., & Tulusto, R. (toim.) (2008). *Pää tallella: Runoja ikääntyville*. Lk-kirjat.
- Korolainen, T., & Tulusto, R. (toim.) 2012). *Täyttä päätä: Runoja ikääntyville*. Lasten Keskus.
- Thoursie, R. (2009). *Sånger från äldreomsorgen*. Bonnier.
- Tulusto, R. (toim.) (2024). *Runoja ja ryppyjä eletystä elämästä*. Kirjapaja.

Minoritetspolitiska utredningar

Statens offentliga utredningar (SOU) och andra myndighetsrapporter ger en god översikt över sverigefinnar och minoritetspolitiken som berör de nationella minoriteterna. Centrala dokument är till exempel följande:

- *Högre växel i minoritetspolitiken: Stärkt samordning och uppföljning*. SOU 2020:27.

- *Handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken* (2022).
- *Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset.* Sanningskommissionens slutrapport (2023).

Sverigefinska medier

Sveriges Radio Finska vid public service-bolaget Sveriges Radio (SR) levererar radio- och webbnyheter, aktuella program och musik på finska. SVT Uutiset hos Sveriges Television (SVT) sänder nyheter och andra tv-program på finska. En del av innehållet är tvåspråkigt. Public service-kanalen UR (Utbildningsradion) har ett utbildningsuppdrag och en del av programutbudet är på de nationella minoritetsspråken.

Det finns två finskspråkiga privatägda tidningar, *Ruotsin Suomalainen* och *Suomen uutisviikko*. Många finskspråkiga tidskrifter har lagts ner. Kulturtidskriften *Liekki* utkommer i fyra upplagor per år och har publicerats sedan 1979 av Föreningen av sverigefinska skribenter.

Sverigefinska frågor tas ibland upp på webbsajten Minoritet.se, som tillhandahålls av Sametinget, och i nyhetssajter och tidskrifter för andra nationella minoriteter, såsom *Dikko* och *Meänmaa*.

Seniortidskrifter på finska

Populära, etablerade finskspråkiga seniortidskrifter är bland andra *Eeva*, *ET-lehti* och *Hyvä Elämä*. Finska kvällstidningar ger även ut olika temabilagor om finska krig på regelbunden bas. Många tidningar och tidskrifter kan läsas gratis genom Pressreader-tjänsten vid svenska bibliotek ja ePress-tjänsten vid finländska bibliotek om man har ett lokalt lånekort.

Metodlitteratur

Baker, T. A., Whitfield, K. E., & Abdou, C. M. (Eds.) (2014). *Handbook of minority aging.* Springer.

Ernsth Bravell, M., & Östlund, L. (red.) (2020). *Äldre och åldrande: Grundbok i gerontologi*. Gleerups.

Harbom Jäderlund, A. (2022). *Kahvittelua suomeksi – käsikirja*. Kielen ja kansanperinteen tutkimuslaitos Isof. (Tillgänglig online.)

Hellsing, F., Myrberg, M., Walldén, B., & Ydreborg, H. (red.) (2014). *Handbok i bibliodrama.* Argument.

Ihanus, J. (toim.) (2022). *Terapeuttinen kirjoittaminen.* Basam Books.

Nelson-Jones, R. (2017). *Grundläggande samtalsmetodik: En handbok för hjälpare.* Studentlitteratur.

Pettersson, C. (2020). *Biblioterapi: Hälsofrämjande läsning i teori och praktik.* Appell förlag.

Tornstam, L. (2018). *Åldrandets socialpsykologi.* Studentlitteratur.

Weintraub, N. (2013). *Äldreomsorg: nationella minoriteter – språk och kultur.* Länsstyrelsen Stockholm. (Tillgänglig online.)

WHO, World Health Organization (2023). *Connecting generations: Planning and implementing interventions for intergenerational contact.* (Tillgänglig online.)

Anne Nygård/Unsplash

Idéer för de finskspråkiga äldres anhöriga

När en finskspråkig förälder eller mor- eller farförälder är i allt större behov av hjälp, stöd och vård ställs anhöriga inför en ny utmaning: hur ska de få tillgång till tjänster på finska? Behovet av att diskutera och verbalisera sin egen familj och familjehistoria med en åldrande förälder lyfts fram – men samtidigt även den språkbytesprocess som ägt rum. Många äldre har ett starkt behov av att kommunicera på sitt modersmål, men en utmaning i sverige-finska familjer kan vara att de yngre generationerna inte kan finska språket.

Tre tillvägagångssätt

1 **Tala om framtiden:** Man kan utveckla sin egen relation till åldrandet och den åldrande föräldern genom att prata om det, både med släktingar och med andra. Vilka är de outtalade rädslorna, osäkerheterna och känslorna kring framtiden? Vilka är förhoppningarna och känslorna hos en åldrande förälder eller släkting?

2 **Sätt ord på familje- och släkthistorien:** Många familjer har erfarenheterna av krig påverkat hur mycket man pratar och hur mycket man tiger. Yngre generationer har ofta ett behov av att veta och att prata, medan tidigare generationer har vuxit upp med tystnad i vissa frågor. Att komma ut med sina rötter kan dock vara stärkande och befriande för både den äldre personen och dennes släktingar.

3 **Sök information och stöd:** Arbeta tillsammans för att ta reda på mer om de nationella minoriteternas rättigheter, vård och omsorg för äldre, stöd och kamratstöd. Att veta hur saker och ting fungerar och vad som är möjligt hjälper dig också att planera för framtiden. Tyvärr räcker det ofta inte bara med kunskap men man behöver även aktivt kämpa för att få sina rättigheter tillgodosedda.

Teman att bearbeta

- **Språkbyte:** I ett vanligt fall överförs åtminstone ett av föräldrars språk till barnet, men i sverigefinska familjer är det inte alltid nödvändigtvis så – samma gäller för alla nationella minoriteter i Sverige. Vilka faktorer har egentligen bidragit till att språket har bytts från finska till svenska? Hur känns det?
- **Föräldraskapet:** Hur var det när barnen i familjen var små? Hur var inställningen till det finska språket, i vilka situationer användes det (inte)?
- **Kärlekshistorierna:** Hur lärde mamma och pappa, eller mormor och morfar, eller andra släktingar, känna varandra?
- **Stödnätverken:** Vet ni vilka medlemmar av samma språkgemenskap som bor i ditt grannskap eller i samma område? Hur kan du nå finskspråkiga genom sociala medier eller föreningar?

Ett praktiskt exempel

Hur får man finskspråkig vård? En viktig fråga för många sverigefinska familjer med en äldre familjemedlem som inte klarar sig på egen hand är hur de ska göra när de vill ha finskspråkig vård för sin släkting. Om det talas både svenska och finska i familjen kan det också finnas osäkerhet eller meningsskiljaktigheter bland familjemedlemmarna om behovet av finskspråkig service. Det lönar sig att försöka få till stånd en diskussion inom familjen, och det är också bra att diskutera med någon utanför familjekretsen.

Hur man gör varierar från kommun till kommun, men i Göteborgs stad går det till på följande sätt: En anhörig eller äldre person tar kontakt med socialsekreteraren för att diskutera behovet av hjälp. Förr kallades socialsekreterare för biståndshandläggare, men dagens socialsekreterare har en mer omfattande och längre utbildning än biståndshandläggare. Den officiella titeln för socialsekreterare som arbetar med äldrefrågor är ”socialsekreterare, äldre”.

Socialsekreteraren ska informera den anhörige om att en person som tillhör en nationell minoritet har rätt att få vård och omsorg helt eller till väsentlig del på finska. I praktiken sker detta dock inte alltid. Myndigheterna tycker att det är svårt eftersom den boendes etniska bakgrund eller språk inte ska registreras och är därför ofta ovilliga att fråga direkt. Det är därför viktigt att den anhörige gör det språkliga behovet mycket tydligt.

Maarit Jaakkola

I vissa kommuner kan det också hända att en anhörig får höra att det inte finns finskspråkig omsorg eller att en finsktalande inte har rätt till det. I sådana fall är det oerhört viktigt att den anhörige kan hävda sin rätt. Tillhandahållande av äldreomsorg på ett nationellt minoritetsspråk på finska regleras i minoritetslagen. De finskspråkigas rättigheter är indelade i allmänt skydd (grundskydd) och särskilt skydd (förstärkt skydd). Förvaltningskommuner måste alltid tillhandahålla vård (särskilt skydd); om en kommun inte är en förvaltningskommun (allmänt skydd) måste den tillhandahålla vård om finsktalande vårdpersonal finns tillgänglig (Minoritetslagen §18a).

Rätten att ha en tolk närvarande vid kontakt med myndigheter? Många upplever att det finns både bra och svåra dimensioner på tolkhjälp. Närvaron av en tolk kan ge en extra trygghet genom att det finns ytterligare en person som lyssnar och förmedlar samtalet. Det handlar inte bara om att översätta språket, utan en erfaren tolk som är insatt i ämnet kan ofta också hjälpa till att förstå och bearbeta frågan.

Å andra sidan tycker många att närvaron av en främling komplicerar och försvårar situationen. Närvaron av en tolk kan förlänga processen, och vissa människor upplever att en tolk kan lamslå deras förmåga att fungera i en situation där de befinner sig i en förmånstagares position. Det är dock viktigt att komma ihåg att närvaron av

en tolk inte utesluter möjligheten till flerspråkighet och möjligheten för den person som får assistans att kommunicera med hjälp av sina egna språkkunskaper.

När behovet av assistans har bedömts går informationen till kommunensavdelning myndighet, där ett formellt beslut fattas om vilka insatser som ska beviljas för att hjälpa till. Beslutet kan överklagas inom tre veckor.

Material

År 2022 tog den svenska regeringen fram den första nationella strategin för anhöriga, Nationell anhörigstrategi inom hälso- och sjukvård och omsorg. Syftet med strategin är att stödja kommuner och regioner i att förstå anhörigas perspektiv inom vård och omsorg.

Vem ska man vända sig till i sin kommun när det gäller äldre människor? I kommunen finns ett antal tjänstemän som arbetar med och stödjer äldre personer. Befattningsbenämningarna och arbetsbeskrivningarna varierar från kommun till kommun. Exempel på sådana titlar är anhörigstöd, äldrekonsulent, äldrevägledare, socialrådgivare, invånarguide, äldreombudsman eller utvecklingsledare eller projektledare som arbetar med äldreomsorgsadministration. I många fall uppmanas medborgarna att i första hand vända sig till ett servicecenter, där de kan bli hänvisade till rätt adress. Huruvida servicecentret är tillgängligt på finska och om de vet vilka tjänster som finns tillgängliga på finska varierar från kommun till kommun.

En väntjänst är en frivillig verksamhet i civilsamhället där äldre kan få sällskap, stöd och hjälp. I vissa kommuner finns denna verksamhet även för äldre personer med sverigefinskt ursprung. Kommunerna kan också erbjuda fixartjänst, där man kan få hjälp med mindre hushållssysslor som att byta glödlampor eller fixa en brandvarnare. Bibliotek och studiecirklar erbjuder regelbundet seniorer hjälp och stöd med att använda datorer och hitta information, i vissa delar av landet även på finska. I Finland finns till exempel SeniorSurf, som drivs av Finlands pensionärsförbund, och som syftar till att främja digital delaktighet bland seniorer. I Sverige är det UR Plays serie Seniorsurfarna och Doros Smartphoneskolan som gör samma sak.

Döden kan vara ett plågsamt ämne att tänka på eller prata om. Å andra sidan kan det vara terapeutiskt att dela med sig av sina tankar kan i bästa fall också minska rädslan för framtiden. Det finns åtminstone tre praktiska dokument som kan tas upp i samband med detta: ett testamente, en fullmakt och ett begravningstestamente.

Ett *testamente* (*testamentti*) bestämmer fördelningen av den avlidnes egendom och det är en god idé att ha ett sådant. Bland annat advokatbyråer och begravningsbyråer kan hjälpa dig att upprätta ett sådant. Du kan också skriva ett testamente själv, men ju större tillgångar du har desto bättre är det att anlita en expert.

Det kan också vara en god idé att fylla i en *framtidsfullmakt* (*edunvalvontavaltuutus*) . En framtidsfullmakt innebär att en person i förväg bestämmer vem som ska bevaka hans eller hennes intressen och sköta hans eller hennes angelägenheter när han eller hon inte längre kan göra det, till exempel en make/maka, ett barn eller en nära släkting. I ett *"Livsslutsdirektiv"* uttrycker man sin vilja om den vård och behandling man önskar få om man blir obotligt sjuk, har svår smärta och är oförmögen att uttrycka sina ömslemål.

Begravningstestamentet (*hautaustestamentti*) kan bland annat innehålla önskemål om huruvida begravningen ska vara kristen eller borgerlig, vilken musik som ska spelas och sjungas, om kistbegravning eller kremering önskas och var kistan, urnan eller askan ska hamna. Du kan också skriva ner dina önskemål för begravningsgästerna och eventuell minnesstund.

Frågan om den egna kroppens slutliga öde är en fråga som många sverigefinnar ställer sig. Ska den sista vilan ske i Finland eller i Sverige? Kremerad eller i en kista? Det lönar sig att uttrycka sina önskemål. Enligt svensk och finsk lag får askan inte delas, utan måste begravas eller spridas på en och samma plats. Om den äldre vill

ha en begravningsplats i Finland är det bra att kontakta församlingen i fråga i förväg för att få information om priser och lokal praxis. Du kan fråga om råd på begravningsbyråerna eller i församlingarna.

På många orter i Sverige finns det begravningsbyråer med finsktalande personal. Många begravningsbyråer har färdiga begravningstestamenten. Begravningstestamenten finns på nätet, till exempel hos Livsarkivet (www.livsarkivet.se), Vita arkivet, Fonus och Sveriges Begravningsbyråers Förbund, men du kan också skriva ett begravningstestamente själv eller med hjälp av någon annan. Du kan också uttrycka dina önskemål muntligt. Det viktigaste är att någon känner till din vilja, eftersom det underlättar mycket för begravningen när man vet vad den avlidne ville.

Att reflektera

1. Hur viktigt är det för din anhöriga att få vård på finska? Hur är det för dig själv?
2. Vad ska du göra om du och din anhöriga har olika uppfattningar om huruvida de äldre behöver och vill ha finskspråkig vård?
3. Finnar i Sverige har traditionellt förknippats med många egenskaper som duktiga medborgare: de har ansetts vara hårtarbetande, altruistiska, ärliga och skötsamma skattebetalare. Hur framstår de i en potentiellt negativ bemärkelse?
4. Var kan du som är familjemedlem till en sverige-finne hitta någon annan i samma situation? Vilka stödgrupper eller former av kamratstöd finns det? Om inte, hur skulle du kunna skapa ditt eget nätverk?
5. Måste du vara minst en expert på åldrande eller en minoritetsaktivist för att få språkliga rättigheter för din förälder? Om du tycker att detta är överdrivet, kan du göra din del för att belysa bördan för vårdgivaren och komma med lösningar?

Metodlitteratur

Fossum, B. (red.) (2013). *Kommunikation: Samtal och bemötande inom vården.* Studentlitteratur.

Ikonen, E.-R. (2015). *Kehittyvä kotihoito*. Edita.

Jegermalm, M., Orsholm, I., Forssell, E., & Whitaker, A. (2002). *Anhörigskapets uttrycksformer.* Studentlitteratur.

Vukovič, M., Mile, A., & Piłat, A. (2018). *Sukupolvet vuorovaikutuksessa: Opas sukupolvien väliseen oppimiseen.* Kansalaisfoorumi. (Tillgänglig online.)

Whitaker, A. (2009). *Åldrande, död och anhörigskap*. Gleerups.

Georg Arthur Pflueger/Unsplash

Att dokumentera livshistorier och lokalhistorik

Sverigefinnarna har flera decennier av modern samhällshistoria bakom sig. Det kan bli aktuellt att fundera på hur individers och samhällens berättelser och material kan bevaras för eftervärlden. Snart kommer de som minns arbetskraftsinvandrarnas första årtionden, för att inte tala om krigsåren, inte längre att föra sin kunskap vidare. Det är därför det är viktigt att bevara minnen.

Många äldre människor har en outtömlig källa till berättelser och samtalsämnen i sina hem: en samling fotoalbum. Att titta på foton är ett sätt att dela med sig av minnen och berättelser, intryck och känslor. Du kan också organisera dem tematiskt, med fokus på ett ämne i taget (t.ex. hem, semester, barn, arbete) eller en period (t.ex. 1960-talet). Bilderna från både Finland och Sverige är intressanta och öppnar upp vardagslivets värld för dem som inte har varit en del av den.

Sverigefinnarna har varit flitiga med att skriva självbiografier och dokumentera sin egen livshistoria. Grupper av författare har samlats i olika delar av landet för att tillsammans arbeta med sina texter. I Sverige har det getts ut många självutgivna verk där vanliga människor har nedtecknat sina egna livshistorier. På ditt lokala bibliotek kan du leta efter lokala sverigefinska memoarer.

Utöver självbiografierna har texter av sverigefinska författare publicerats i olika samlingsverk, som till exempel bland en av de senaste *Heijastuksia: Ruotsinsuomalaisia tarinoita* (2023) redigerad av Maarit Turtiainen utifrån sverigefinnars texter skrivna i Gävle, *Aavan meren täältä puolen: Ruotsinsuomalaisten kirjoittajien antologia* (2020) redigerad av Ani Henttonen och Pirjo Lahdenperä från Föreningen för sverigefinska skribenter eller *Drömmar och pepparrot – unelmia ja piparjuurta* (2020) redigerad av Jorma Keskitalo utifrån finskspråkiga texter skrivna i Enköping. Anneli Tikkanen-Rózsas bok *122 ruotsinsuomalaista kynäniekkaa* (1995) samlar sve-

rigefinska författare och presenterar deras verk. Förutom individuella berättelser har det skrivits många lokala historiker och organisationers historiker. Till exempel har det skrivits teaterhistorik (Paavilainen, 2022), industrihistorik (Acchiardo, 2006), föreningshistorik (Pekkala, 2007) och krigshistorik (anonym, 1989). Dessutom tycks 2020-talet vara en aktiv period i den sverigefinska tidsdokumenteringen då det finns många historikprojekt på gång. Detta visar att sverigefinnar vill aktivt tolka (om) och ordsätta sin långa historia i Sverige – som ändå är väldigt ung om man tänker på att begreppet sverigefinne bara är ett par decennier gammalt.

Det behövs mer dokumentation. Ju mer röster som bidrar till historieskrivningen, desto mer mångfacetterad bild får vi om sverigefinnarna i olika delar av landet. Det är viktigt att samla in individuell och lokal historia på ett systematiskt sätt. Dokumentations- och arkiveringsarbete kan utföras av föreningar, enskilda personer, arkiv- och biblioteksspersonal samt forskare. Det bifogade tvåspråkiga frågeformuläret i denna bok (se sidorna 105-110) har utarbetats för att dokumentera de språkliga och kulturella minnena hos den första generationens invandrare. Det kan användas för datainsamling och dokumentation på många olika sätt, till exempel för inspelade individuella intervjuer eller gruppintervjuer eller för odokumenterade gruppdiskussioner.

Materialet kan transkriberas automatiskt, antingen live eller efter inspelning, med hjälp av tillgänglig transkriberingsprogramvara (t.ex. Goodtape, Klang.ai, Otter.ai, ScriptMe, Speak AI, Trint). Det finns ett antal NLP-verktyg (Natural Language Processing) tillgängliga som är värda att söka efter online.

Än så länge finns det ingen översikt över allt sverigefinskt material som finns i de olika arkiven runt om i landet - även om Riksförbundet Arkiv Sverige avser att inventera situationen inom en snar framtid. Detta innebär också att det inte finns någon universell vägledning för var man ska deponera material. Riksarkivet, länsarkiv, regionarkiv, kommunarkiv, stadsarkiv, sverigefinnarnas arkiv som är enskilt arkiv och hembygdsföreningarnas arkiv är några som tar emot material. Arkivmaterial kan sökas via NAD-tjänsten (Nationell arkivdatabas), som upprätthålls av Riksarkivet. Öppna forskningsdata finns bland annat hos Svensk nationell datatjänst (SND) och i Finland hos Tietoarkisto vid Tammerfors universitet.

Instruktioner för arkivering av materialet

Riksarkivets anvisningar för överlämning av material:
https://riksarkivet.se/ta-emot-enskilda-arkiv

Sverigefinländarnas arkivs anvisningar:
https://arkisto.org/om-arkivet/material-till-arkivet/

Referenser

Acchiardo, M.-P. (toim./red.) (2006). *Suomalaiset työläiset muistelevat ja kertovat: Volvon työhuonekunnan jäsenet antavat muistojen kiertyä auki – Finska arbetare minns och berättar: Medlemmar i Volvos verkstadsklubb låter minnena rulla.* LO.

Anonym (1989). *Veteraanien kertomaa: Ruotsinsuomalaisten sotaveteraanien kertomuksia sota- ja sen jälkeiseltä ajalta.* Suomen Sotaveteraaniliiton piiri.

Paavilainen, L. (2022). *Uusi Teatteri: 20 vuotta kaksikielistä teatteria – 20 år med tvåspråkig teater.* Uusi Teatteri.

Pekkala, R. (2007). *Täysillä – RSKL puoli vuosisataa: Ruotsinsuomalaisten keskusliiton 50-vuotisjuhlakirja.* Sverigefinska riksförbundet.

Metodlitteratur

Busk, H. (2022). *Minnesjägarna: Handbok i samtidsdokumentation.* Svenska arkivförbundet.

Huovila, M., Liskola, P., & Piilahti, K.-M. (2009). *Suku-*

tutkimuksen käsikirja. WSOY.

Keskitalo, P., Virtanen, P. K., & Olsen, T. (Eds.) (2021). *Indigenous research methodologies in Sámi and global contexts.* Brill.

Reinikainen, P. (2013). *Elämänkaarikirjoitus ja ihmisen vuodenajat.* Kirjapaja.

Frågelista på finska
Kysymyslista suomeksi

Kysymyksiä ruotsinsuomalaisesta seuratoiminnasta sekä suomen kielestä ja ruotsinsuomalaisesta kulttuurista

Alla olevat kysymykset on laadittu, jotta kokemuksia ruotsinsuomalaisesta järjestötoiminnasta voitaisiin kerätä ja tallentaa. Voit vastata kysymyksiin valikoiden sen mukaan, mitä itse koet oman seurasi ja kokemuksesi kannalta merkittäväksi.

Seuratoiminta

1. Taustasi: Miten päädyit mukaan ruotsinsuomalaiseen seuratoimintaan?

    1.1 Minkä seurojen toimintaan osallistuit, ja missä rooleissa?
    1.2 Millä tavoin koit seuratoiminnan itsellesi merkitykselliseksi ja tärkeäksi?

2. Tavoitteet: Mitä tavoitteita sillä seuralla oli, jonka toiminnassa olit eniten mukana?

    2.1 Kuinka paljon teillä oli jäseniä?
    2.2 Miten toiminta rahoitettiin?

3. Jäsenet: Keitä yhdistykseen kuului?

    3.1 Minkä ikäisille toimintaa järjestettiin?
    3.2 Oliko toiminnassa mukana lapsia? Millä tavalla, missä rooleissa?

4. Tapahtumat: Minkälaista toimintaa järjestitte? Mitkä olivat toistuvia, entä mieleenpainuvimpia tapahtumia? Kerro esimerkkejä.

    4.1 Mitä juhlapäiviä juhlistitte ja miten?
    4.2 Mitä ruokia syötiin yhdessä? Mistä ainekset hankittiin?

5. Haasteet: Minkälaisia olivat seuratoiminnan suurimmat haasteet?

Vastaa seuraaviin kysymyksiin vain, jos edustamasi seuran toiminta on päättynyt:

6. Syyt: Milloin ja mistä syystä toiminta loppui?

7. Merkitys: Mitä sellaista olet jäänyt kaipaamaan ruotsinsuomalaisesta seuratoiminnasta, jota ei enää ole?

8. Seuraukset: Minkälaisia seurauksia toiminnan päättymisellä oli suomen kielen asemalle ja tilanteelle paikkakunnallasi?

8.1 Miten oma suomen kielen käyttösi muuttui, kun seuran toiminta päättyi?
8.2 Millä tavoin kieltä on välitetty eteenpäin seuraaville sukupolvillle sen jälkeen?

Ruotsinsuomalainen kulttuuri

9. Identiteetti: Miten ruotsinsuomalaista identiteettiä ylläpidetään? Miten ruotsinsuomalainen identiteetti luodaan? Koetko itse olevasi suomalainen Ruotsissa, ruotsinsuomalainen vai ruotsalainen, vai määritteletkö itsesi jollain muulla tavalla?

9.1 Mitkä ovat tärkeimpiä asioita, perinteitä tai esineitä ruotsinsuomalaisuuden ylläpitämisessä?
9.2 Mitä tarpeita ihmisillä on kokea kuuluvansa osaksi ruotsinsuomalaista yhteisöä? Miksi ruotsinsuomalainen yhteisö on tai ei ole tärkeä?

10. Muutokset: Miten ruotsinsuomalaisuus paikkakunnallasi on muuttunut sinä aikana, kun olet itse asunut Ruotsissa?

10.1 Missä asioissa on tapahtunut erityisen myönteistä kehitystä? Mitkä asiat ovat menneet eteenpäin?
10.2 Mikä on ollut erityisen kielteistä kehitystä? Mitkä asiat ovat kehittyneet ei-haluttuun suuntaan?

Suomen kieli nykyään

11. Kielenkäyttö: Missä paikoissa ja tilanteissa käytät suomea asuinpaikkakunnallasi nykyään?

11.1 Millä tavalla Suomesta ja suomalaisesta kulttuurista yleensä puhutaan näissä yhteyksissä?
11.2 Mitä suomenkielisiä medioita (sanoma- ja aikakauslehdet, radio- ja televisio-ohjelmat) seuraat säännöllisesti? Entä ruotsinkielisiä? Mitä sisältöjä valitset suomeksi, mitä ruotsiksi, ja millä perusteella?

12. Asenteet: Miten koet enemmistöyhteiskunnan suhtautuvan ruotsinsuomalaisiin paikkakunnallasi?

12.1 Minkälaisiin asenteisiin suomen kielen puhujia kohtaan olet törmännyt ruotsia puhuvien paikkakuntalaisten keskuudessa? Kerro esimerkki.
12.2 Minkälaisiin asenteisiin ruotsin kieltä puhuvia kohtaan olet törmännyt suomea puhuvien paikkakuntalaisten keskuudessa? Kerro esimerkki.

Kielen ja kulttuurin tulevaisuus

13. Tulevaisuudennäkymät: Miltä ruotsinsuomalaisten tulevaisuus paikkakunnallasi näyttää?

13.1 Missä asioissa ruotsinsuomalaiset tarvitsisivat erityistä tukea?
13.2 Mitkä ryhmät tarvitsisivat erityistä tukea?
13.3 Minkälaisia esteitä ja haasteita näet suomen kielen ja suomenkielisen identiteetin ylläpitämiselle paikkakunnallasi?

14. Kielenelvytys: Mitkä toimijat voisivat parhaiten elvyttää suomen kielen käyttöä paikallisesti, ja millä tavoin?

15. Paikallinen kulttuuriperintö: Mitkä paikat ja rakennukset, perinteet ja tavat tai henkilöt ja yhteisöt ovat tärkeitä paikkakuntasi ruotsinsuomalaisille siten, että niitä pitäisi tutkia ja ne pitäisi säilyttää?

Frågelista på svenska

Frågor om sverigefinska föreningsaktiviteter samt finska språket och sverigefinsk kultur

Frågorna nedan finns för att man ska kunna samla in och dokumentera sverigefinska föreningsaktiviteter för kommande generationer. Du behöver inte svara på alla frågor utan bara på dem som du tycker är relevanta för just din förening och dina erfarenheter.

Föreningslivet

1. Din bakgrund: Hur hittade du till sverigefinsk föreningsverksamhet?

    1.1 Vilka föreningars verksamhet tog du del av, och i vilka roller?
    1.2 På vilka sätt upplevde du föreningsverksamheten som meningsfull och viktig för dig?

2. Syften: Vilka syften hade föreningen som du var mest engagerad i?

    2.1 Hur många medlemmar hade ni?
    2.2 Hur finansierades aktiviteterna?

3. Medlemmarna: Vilka inriktades föreningsverksamheten till?

    3.1 För vilka åldersgrupper arrangerades aktiviteter?
    3.2 Fanns det barn med i din förening? På vilket sätt var de delaktiga, i vilka roller?

4. Aktiviteterna: Vilka aktiviteter arrangerades? Vilka regelbundna aktiviteter hade ni, och vilka aktiviteter är mest minnesvärda idag? Berätta gärna några exempel.

    4.1 Vilka högtider firade ni och på vilket sätt?
    4.2 Vilka maträtter åt ni tillsammans? Var skaffade man råvarorna?

5. Utmaningarna: Vilka var de största utmaningarna i er föreningsverksamhet?

Svara på följande frågor endast om föreningen som du pratar om har upphört:

6. Anledningarna: När och varför upphörde aktiviteterna?

7. Meningen: Vilka saker längtar du efter i den föreningsverksamheten som inte längre finns?

8. Konsekvenserna: Hur påverkades finskans ställning och förutsättningar i din ort av att föreningsaktiviteterna upphörde?

    8.1 Vad hände med din användning av finska språket när aktiviteterna upphörde?
    8.2 På vilka sätt har man förmedlat språket vidare till nästa generationer sedan dess?

Sverigefinsk kultur

9. Identitet: Hur tar man del i den sverigefinska identiteten? Hur skapar man sverigefinsk identitet? Upplever du dig själv som sverigefinsk, finsk eller svensk, eller definierar du dig på något annat sätt?

    9.1 Vilka saker, traditioner eller föremål är viktiga för att upprätthålla sverigefinskhet idag?
    9.2 Vilka behov finns det av att vara en sverigefinsk grupp i Göteborg? Varför är den sverigefinska gemenskapen viktig eller oviktig för en?

10. Förändringarna: Hur har sverigefinskheten i din ort förändrat sig under den tiden du levt i Sverige?

    10.1 Var ser du en särskilt positiv utveckling? Vilka saker har gått framåt?
    10.2 Var ser du en särskilt negativ utveckling? Vilka saker har utvecklats till en icke-önskvärd riktning?

Finska språket idag

11. Språkbruk: Vilka arenor finns idag för att använda finska i din hemort? När talar ni finska idag?

11.1 Hur beskrivs Finland och finsk kultur i dessa sammanhang?
11.2 Vilka finskspråkiga medier (tidningar, tidskrifter, radio- och tv-program) följer du regelbundet? Vilka svenskspråkiga medier följer du? Vilken typ av innehåll väljer du på respektive språk, och varför?

12. Attityderna: Hur upplever du majoritetssamhällets attityder mot sverigefinnarna i din ort?

12.1 Vilka attityder mot finsktalande har du mött hos svensktalande invånare? Ge gärna ett exempel.
12.2 Vilka attityder mot svensktalande har du mött hos finsktalande invånare? Ge gärna ett exempel.

Språkets och kulturens framtid

13. Utsikterna: Hur ser det ut för sverigefinnar i din ort i framtiden?

13.1 Inom vilka områden skulle sverigefinnar behöva särskilt stöd?
13.2 Vilka grupper skulle behöva särskilt stöd?
13.3 Vilka hinder och utmaningar ser du för att upprätthålla det finska språket och en finsktalandes identitet i din ort?

14. Språkrevitalisering: Vilka aktörer skulle bäst kunna revitalisera det finska språket lokalt, och på vilket sätt?

15. Det lokala kulturarvet: Vilka platser och byggnader, traditioner och vanor eller personer och gemenskaper är viktiga för sverigefinnar i din ort och borde analyseras och bevaras?

EddieKPhoto/Pixabay

Star of the Sea/Unsplash

Dags att fira

Sverigefinsk årskalender

Många sverigefinnar firar både svenska och finska officiella helgdagar. Officiella flaggdagar och inofficiella temadagar kan användas för att lyfta frågor som är viktiga för sverigefinnarna, till exempel statusen som nationell minoritet, förhållandet till det egna språket och den egna kulturen samt språkliga och kulturella rättigheter. Samtidigt lyfter man också fram enskilda personers egna berättelser och minnen och skapar en känsla av gemenskap.

Många högtider är förknippade med personer som har haft stor betydelse för Finland eller Sverige, så högtiderna kan också användas för att fokusera på dessa personers inverkan i den finska, svenska och sverigefinska historian. Finska högtider firas ofta med den finska flaggan, men särskilt på sverigefinnarnas dag ska sverigefinnarnas egen flagga hissas. Man kan köpa sverigefinska och finska flaggor på nätet i många olika former.

Sedan 2011 firas sverigefinnarnas dag i Sverige den 24 februari. Andra viktiga händelser för sverigefinnarna är skogsfinnarnas dag, meänkielidagen, tornedalingarnas dag och den internationella romadagen. Dessutom uppmärksammar sverigefinnar gärna andra nationella minoriteters högtidsdagar och finska flaggdagar.

Finska månader – kuukaudet

- Januari: *tammikuu*, "navmånad" (*kuu*, "måne")
- Februari: *helmikuu*, "pärlmånad"
- Mars: *maaliskuu*, "jordmånad"
- April: *huhtikuu*, "svedjemånad"
- Maj: *toukokuu*, "vårbruksmånad"
- Juni: *kesäkuu*, "sommarmånad"
- Juli: *heinäkuu*, "hömånad"
- Augusti: *elokuu*, "skördemånad"
- September: *syyskuu*, "höstmånad"
- Oktober: *lokakuu*, "slaskmånad"
- November: *marraskuu*, "dödsmånad" (*marras*, "frusen mark")
- December: *joulukuu*, "julmånad"

Bra att veta

- Sverigefinska mödrar har två mors dag: i Sverige firas mors dag den sista söndagen i maj, medan mors dag i Finland, liksom i de flesta andra länder i världen, firas den näst sista söndagen i maj.
- Den svenska och finländska kalendern innehåller olika namnsdagar.
- Många sjukdomar har sina egna internationellt överenskomna temadagar, till exempel Parkinsons sjukdom (11 april), reumatism (2 juni) och Alzheimers sjukdom (21 september).
- Olika typer av bakverk och maträtter har också sina egna dagar, till exempel svensk ostkaka (14 november) och tonfisk (2 maj).
- Internationella dagar som tandborstbytardagen (13 februari) eller fotdagen (18 februari) ger också en bra ursäkt för olika aktiviteter. Du kan kontrollera dessa dagar på nätet, till exempel på https://temadagar.se.

Januari

Förintelsens minnesdag den 27 januari
Holokaustin uhrien muistopäivä 27.1.

Förintelsens minnesdag är dagen för befrielsen av koncentrationslägret Auschwitz och har funnits med i almanackan sedan 2002. Fram till 2023 var den känd i Finland som minnesdagen för förföljelsers offer (*vainojen uhrien muistopäivä*), men 2024 synkroniserades dagen med den internationella temadagen Holocaust Remembrance Day instiftad av Förenta Nationerna (FN) 2005.

Februari

Runebergsdagen den 5 februari
Runebergin päivä 5.2.

Johan Ludvig Runeberg (1804-1877) anses vara Finlands nationalpoet. I almanackan var den 5 februari Johan Ludvigs namnsdag från och med 1929 och sedan 1950 har dagen betecknats som ”J. L. Runebergs dag”. Dagen blev en officiell flaggdag 1976. På Runebergsdagen äter man Runebergstårtor som är kakor i form av en rund cylinder, smaksatta med mandel och arrak eller rom samt toppade med hallonsylt, omgiven av en ring av vit sockerglasyr (se bild nedan).

Ilkka Peitso/Flickr.com

Samernas nationaldag den 6 februari
Saamelaisten kansallispäivä 6.2.

Datumet för samernas nationaldag går tillbaka till 1917, då det första gemensamma mötet mellan norska och svenska samer hölls i Trondheim, Norge. Dagen lades till i kalendern från och med 2004. Dagen är en av de officiella flaggdagarna för det samiska folket.

Fettisdagen den 13 februari
Laskiaistiistai 13.2.

Tisdagen i stilla veckan och dagen sju veckor före påsk kallas för fettisdagen i Sverige, fastlagstisdagen i Svenskfinland och *laskiaistiistai* i finska Finland. Då äter man i Finland ärtsoppa, pannkakor och *fastlagsbullar* (eftersom *semla* betyder fralla på finlandssvenska). Men för många är fastlagstisdagen en motionsdag då man går ut i naturen och åker pulka. Det finska ordet för fettisdagen, *laskiainen*, härstammar från verbet *laskea* ("lägga ner") eller *laskeutua* ("lägga sig ner"), med vilket man har menat att man går ner i fastetiden. *Laskea* står även för verbet när man åker släde, vilket har bidragit till den moderna sekulära tolkningen av en utflyktsdag i pulkabacken.

Alla hjärtans dag den 14 februari
Ystävänpäivä 14.2.

Alla hjärtans dag har sina rötter i antikens Rom, där invånarna firade vårens fruktbarhetsfest lupercalia. I den kristna kyrkan var samma dag martyren Valentins dag, till vilken seden överfördes. Alla hjärtans dag heter på finska "vännens dag" (*ystävänpäivä*) och har funnits med i den finska kalendariet sedan 1996.

Internationella modersmålsdagen den 21 februari
Kansainvälinen äidinkielen päivä 21.2.

Internationella modersmålsdagen firas runt om i världen, inklusive i Sverige och Finland. Dagen instiftades för att uppmärksamma språklig mångfald och flerspråkig utbildning och för att påminna om modersmålets viktiga roll i undervisning och lärande. Dagen lanserades av UNESCO år 1999.

Sverigefinnarnas dag den 24 februari
Ruotsinsuomalaisten päivä 24.2.

Sverigefinnarnas dag firas på Carl Axel Gottlunds födelsedag (1796-1875), en folklivsforskare från Finland. Gottlund, som var lektor i finska språket vid Helsingfors universitet, var försvarare av det finska språket och samlade forskningsmaterial i de värmländska skogarna. Svenska Akademien antog jubileet 2010 och det firades för första gången 2011. Dagen sammanfaller bland annat med Estlands nationaldag. Sverigefinnarnas tårta är en blåbärstårta som utsågs till vinnare i en tävling som anordnades av Sverigefinska Riksförbundet och tidningen Sverigefinländarna 2017. År 2019 utsågs sälen till sverigefinnarnas nationaldjur i en omröstning som anordnades av Sveriges Radio Finska, dåvarande Sisuradio.

Meänkielidagen den 27 februari
Meänkielen päivä 27.2.

De som talar meänkieli, ett av de fem nationella minoritetsspråken i Sverige, firar meänkielidagen då meänkieli ("vårt språk"), som på den finska sidan klassificeras som en norrbottnisk dialekt, förklarades som eget språk den 27 februari 1988. Sedan 2007 har dagen arrangerats av föreningen Meänmaa, som instiftade dagen 2016. Meänkieli är en blandning av finska och svenska, och finsktalande i Sverige kan i viss omfattning förstå meänkieli men kan inte tala det om man inte har lärt sig språket.

Kalevaladagen, finska kulturens dag den 28 februari
Kalevalan päivä, suomalaisen kulttuurin päivä 28.2.

Verket *Kalevala*, som sammanställdes av Elias Lönnrot (1802-1884), är Finlands nationalepos. Kalevaladagen är en viktig högtid i Finland – det handlar om en hjältedikt i 50 sånger, skriven i en versform som kännetecknas av alliterationer och särskild rytm, och som är en symbol för den nationalism, språk och kultur som den finska identiteten bygger på.

Kalevaladagen infördes i den finska almanackan 1950, men den har firats i Finland sedan 1800-talet. Datumet hänvisar till datumet för förordet till den första upplagan av *Kalevala* 1835. *Kalevala* översattes

till svenska för första gången 1841. Kulturorganisationen Kalevala kvinnoförbundet (Kalevalaisten naisten liitto), grundat 1935 i Finland, har fyra medlemsföreningar i Sverige: i Stockholm, Göteborg, Norrtälje och Haparanda. Föreningarna värnar det finska kulturarvet och arrangerar olika evenemang särskilt på Kalevaladagen.

Mars

Internationella kvinnodagen den 8 mars
Kansainvälinen naistenpäivä 8.3.

Kvinnodagen har funnits med i almanackan sedan 1994 men fanns av misstag även med i kalendrarna för 1990 och 1991. Den härstammar från ungefär samma tid som mors dag, 1910-talet. Kvinnodagen instiftades av den socialistiska världsorganisationen Andra Internationalen och var ett led i kampen för kvinnlig rösträtt.

Kvänernas nationaldag den 16 mars
Kveenien kansallispäivä 16.3.

Kväner, den finska befolkningen i Nordnorge, har varit en nationell minoritet i Norge sedan 1999, och kvänernas nationaldag har firats sedan 2013. Kvänspråket tillhör de finska dialekterna i Norrbotten.

Minna Canth-dagen, jämställdhetens dag den 19 mars
Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä 19.3.

Minna Canth (1844-1897) var Finlands första betydande kvinnliga författare och samhällsdebattör – den finländska feminismens pionjär. Hon skrev både på finska och svenska. I sina verk och skrifter tog Canth upp sociala missförhållanden och förespråkade i synnerhet kvinnoundervisning, nykterhet och förbättring av de fattigas situation.

Liknar inte majvippan, som används i Finland på första maj, lite en bastukvast?

Vissa citat av henne lever vidare: "Kvinnofrågan är inte bara en kvinnofråga utan en mänsklig fråga." "Vad som helst utom ett sovande, halvdött liv!" Minna Canth-dagen, som firas på och som jämställdhetsdagen, har funnits med i den finska almanackan sedan 2007.

Nordens dag den 23 mars
Pohjolan päivä 23.3.

På Nordens dag firar man det nordiska samarbetet (på finska: *pohjoismainen yhteistyö*). Nordens dag firas för att hedra Helsingforsavtalet som undertecknades den 23 mars 1962. Fördraget lade grunden för samarbetet mellan Sverige, Finland, Norge, Danmark och Island. Enligt den nuvarande politiska visionen 2030 framtagen av Nordiska ministerrådet ska Norden bli världens mest integrerade region.

Våffeldagen den 25 mars
Vohvelipäivä 25.3.

Våffeldagen är givetvis en temadag då man äter våfflor, i alla fall i Sverige, för att våfflar har än så länge inte blivit lika populära i Finland och ansågs tidigare vara mest för barn. I mer än ett sekel har våffeldagen sammanfallit med dagen för Marias uppenbarelse; ordet *vårfrudagen* sägs ha förvrängts till *våffeldagen* och blivit en dag tillägnad våfflor.

Marie bebådelsedag är en kristen högtidsdag då ärkeängeln Gabriel uppenbarar sig för jungfru Maria och meddelar att Kristus snart ska födas. Som nutida våffeldag är väl dagen en lite mer kommersiell dag där olika aktörer från kaféer till våffeljärnstillverkare försöker maxa sin försäljning, men man kan naturligtvis ta vara på våfflor som något som för människor samman för ett trevligt samtal och idéutbyte.

April

Första april den 1 april
Aprillipäivä 1.4.

Första april har blivit en etablerad lur-dag i Sverige och Finland som i många andra länder, då det är tillåtet att på ett lekfullt sätt lura andra med olika aprilskämt. I Finland säger man: "April, april, ät sill, drick pölvatten därpå!" (*Aprillia, aprillia, syö silliä, juo kuravettä päälle!*). I Sverige låter frasen som bekant ”april, april, din dumma sill, jag kan lura dig vart jag vill!” Denna tradition går tillbaka till 1500-talet eller ännu tidigare. Både i Sverige och Finland har massmedierna slutat med att publicera påhittade nyheter på första april, vilket var populärt förr i tiden före fake news-tidsåldern.

Internationella barnboksdagen den 2 april
Kansainvälinen lastenkirjapäivä 2.4.

Barnlitteraturdagen är ett utmärkt tillfälle för ett möte mellan generationerna genom litteraturen. Internationella barnboksdagen har firats sedan 1967, på den danske sagoförfattaren Hans Christian Andersens födelsedag. Dagen har firats över hela världen sedan 1967. Medan Andersens klassiker, så som bröderna Grimms sagor, har blivit en fast del av den finska litterära barnkulturen, är klassiska finska barnlitteraturförfattare bland andra Rudolf Koivu, Yrjö Kokko, Marjatta Kurenniemi och Kaarina Helakisa.

Internationella romadagen den 8 april
Kansainvälinen romanipäivä 8.4.

Internationella romadagen har varit en officiell helgdag i Sverige sedan 2001 och lades till i den finska almanackan 2014. Datumet går tillbaka till 1971, då den första internationella romska kongressen hölls i London, där bland annat den romska flaggan antogs. Fram till 2024 var dagen känd som romernas nationaldag.

Mikael Agricola-dagen den 9 april
Mikael Agricolan päivä, suomen kielen päivä 9.4.

Mikael Agricola (1510-1557) är känd som det finska skriftspråkets och den finska

reformationens fader. Mikael Agricola är också en viktig person för den finska almanackan, eftersom hans bönbok, som utkom 1544, innehåller den första finskspråkiga kalendern.

Agricola hittade också på många moderna finska ord som man fortfarande använder, så som *isänmaa* (faderlandet), *hallitus* (regering) och *omatunto* (samvete), men alla hans skapelser fick inte genomslag, till exempel *luutarha* (litterärt "bengård" för begravingsplats) eller *näkypaikka* ("synplats" för teater). Agricolas *Nya testamente* från 1548, översatt till finska, finns i Finska kyrkans källare i Stockholm. Mikael Agricolas dag inskrevs i den finska almanackan år 1960.

Nationella veterandagen (Finland) den 27 april
Kansallinen veteraanipäivä (Suomessa) 27.4.

Den nationella veterandagen har funnits med i den finska almanackan sedan 1988. Datumet markerar slutet på Lapplandskriget 1945. På veterandagen hedras veteranerna från Finlands krig. Den nationella huvudfesten i Finland hålls på en roterande plats och sänds i tv. Finlands Krigsveteranförbunds rikssvenska sektion lade ner sin verksamhet 2018, men föreningen för krigen 1939-1945 i Oxelösund (Sotien 1939–1945 perinneyhdistys) fortsätter att värna kulturarvet.

Det finns flera minnestavlor och -märken runtom i Sverige. Till exempel finns två minnestavlor vid Finska kyrkan i Stockholm: en till minne av de stupade i Finlands krig 1939-1945 (uppsatt 1980) och en annan för dem som vilar i Karelens jord (uppsatt 1982).

Kungens födelsedag den 30 april
Ruotsin kuninkaan syntymäpäivä 30.4.

Sveriges kung Karl XVI Gustafs födelsedag brukar också uppmärksammas i Finland. Dagen är en officiell flaggdag i Sverige. Att följa kungafamiljens liv är populärt i Finland som inte har sin egen monarkisk tradition. I Finland är det inte vanligt att fira presidentens eller dennes familjemedlemmars födelsedagar (se även kronprinsessans födelsedag den 14 juli).

Maj

Första maj den 1 maj
Vappu, suomalaisen työn päivä 1.5.

Valborg, *vappu*, är i Finland känd som en högtid framför allt för studerande och arbetare. Ursprungligen har denna abbedissan Valburgs minnesdag firats i Finland som en hyllning till våren och dess ankomst. Firandet börjar ofta redan på valborgsmässoafton, då universitetsstuderande, särskilt ingenjörsstuderande, klär sig i overall och ordnar olika fester. Studenternas "wappu" börjar dock egentligen långt före Valborg och innebär party, tävlingar och försäljning av valborgs humorstidskrift.

På första maj gräver de som har en studentmössa – en stor del av den finska befolkningen – fram den och går runt i staden med mössan på. Det är också vanligt med valborgspicknick, körsång, festtal och majvippor. På finska finns en lekfull hälsning "glada vappen!" som hänvisar till de finsktalandes bristfälliga kunskaper i svenska och kan även förekomma i form av "klara vappen", vilket hänvisar till nykterhet – eller kanske klar sprit, vem vet.

Dragspelets dag den 6 maj
Harmonikan päivä 6.5.

Dragspelet är ett viktigt instrument för sverigefinnarna, tillsammans med kantele och andra traditionella folkkulturella instrument. Instrumentet har många namn: *haitari, hanuri, sirmakka, taljankka, kurttu, köyhän urut* (fattigmansorgel), *ryppy, vetopeli, pirunkeuhko*. Sedan mitten av 1990-talet finns det ingen industriell tillverkning av dragspel i Norden, men traditionen lever vidare och det finns fortfarande några sverigefinska dragspelsklubbar kvar, vars medelålder bland spelarna är hög.

Europadagen den 9 maj
Eurooppa-päivä 9.5.

Europadagen är en dag för fred och enighet i Europa och firas samma dag som Schumandeklarationen. Den franske premiärministern Robert Schuman lade 1950 fram sin idé om politiskt samarbete, vilket var början till Europeiska unionen (EU). Sverige och Finland anslöt sig till EU efter en folkomröstning 1995.

Snellmansdagen, finskhetens dag den 12 maj
J. V. Snellmanin päivä, suomalaisuuden päivä 12.5.

Johan Vilhelm Snellman (1806-1881) var en filosof, statsman och journalist som på många sätt påverkade utvecklingen av det finska språket, folket och staten. Snellmansdagen har firats redan på 1920-talet. Den fanns med i förteckningen över fastställda flaggdagar redan i 1952 års almanacka. Dagen firas på Snellmans födelsedag och är känd som finskhetens dag.

Flaggor

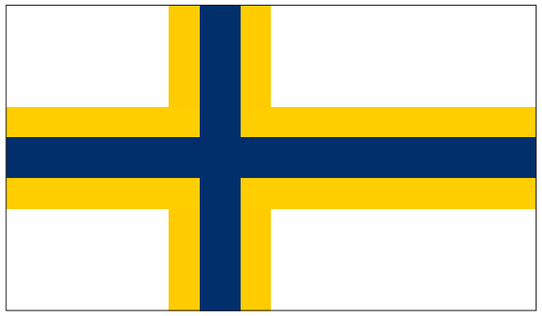

I den sverigefinska flaggan (2014) står blått, gult och vitt för Finland och Sverige.

I skogsfinnarnas flagga (2022) hänvisar grönt till skogen, gult till svedjeråg, rött till eld och rönnbär samt svart till sotet i rökstugor och svedjor eller fruktbarhet.

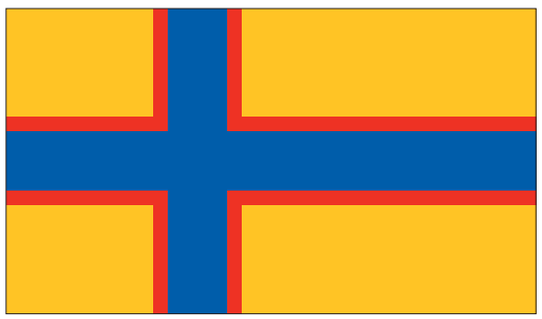

I Ingermanländares flagga (1919) hänvisar det blå korset till Finland, det röda till S:t Petersburgs murar och det gula till spannmål.

Teckenspråkets dag den 14 maj
Viittomakielen päivä 14.5.

Sverige var det första landet som erkände teckenspråk som officiellt modersmål 1981. I Finland tillkom rätten till teckenspråksundervisning i grundskolan 1991. I Sverige firas Svenska teckenspråket, medan i Finland firar det finska och det finlandssvenska teckenspråket.

Finska mors dag, andra söndagen i maj
Äitienpäivä, toukokuun toinen sunnuntai

Mors dag har firats i Finland sedan 1910-talet, och vanan infördes av Vilho Reima (1906-1948), lärare och representant för Finlands Föräldraförbund, som hade bekantat sig med högtiden under en resa till USA 1910. Dagen infördes dock inte i kalendern förrän 1947. Till traditionerna på mors dag hör frukost på sängen, blommor och presenter samt eventuellt kort som barnen har gjort. Tidigare mödrar kan bli ihågkomna genom ett besök på kyrkogården. Till skillnad från i Sverige är mors dag i Finland en officiell flaggdag.

Svenska mors dag, sista söndagen i maj
Ruotsalainen äitienpäivä, toukokuun viimeinen sunnuntai

I Sverige firades mors dag för första gången 1919 på initiativ av författaren Cecilia Bååth-Holmberg (1857-1920). Hon valde den sista söndagen i maj som högtidsdag eftersom det då fanns tillräckligt med blommor i naturen. Traditionerna kring mors dag i Sverige är mycket lika dem i Finland, och för sverigefinnar är den svenska mors dag ännu en anledning att hedra sina mammor.

De stupades dag (Finland), den tredje söndagen i maj
Kaatuneitten muistopäivä (Suomessa), toukokuun kolmas sunnuntai

De stupades dag är en minnesdag i Finland som hedrar alla dem som har dött i krig där Finland involverats eller omkommit i militära eller civila humanitära operationer. Dagen hedrar också alla dem som dött under och efter krigen, till exempel de som avrättats och de som dött i fångläger.

Fram till 1994 vajade flaggan på halv stång under en del av dagen som ett tecken på sorg. Idag vajar flaggorna i topp så som på alla flaggdagar. Se även den nationella finska veterandagen den 27 april som hedrar särskilt veteraner från Finlands krig 1939-1945.

Veterandagen (Sverige) den 29 maj
Ruotsin veteraanipäivä, 29.5.

Veterandagen den 29 maj är sedan 2018 en officiell flaggdag i Sverige till minne av Sveriges krigsveteraner. Veterandagen firas på den av FN instiftade internationella fredssoldatdagen UN Peacekeepers Day.

Under finska vinterkriget och fortsättningskriget 1939-1944 anslöt sig tusentals svenskar som frivilliga soldater för att försvara Finland mot Sovjetunionen. Dessa frivilliga kan hedras på den svenska veterandagen, men kan även uppmärksammas på den nationella finska veterandagen den 27 april eller i samband med de stupades dag i Finland som infaller i närheten av den svenska veterandagen i slutet av maj.

Juni

Försvarets fanfest i Finland den 4 juni
Suomen puolustusvoimain lippujuhla 4.6.

Försvarets fanfest firas i Finland på marskalk Carl Gustaf Emil Mannerheims (1867-1951) födelsedag. Mannerheim var Finlands president 1944-1946 och blev känd för sin ledande roll under vinter- och fortsättningskrige. Han är den ende som fått innehaft titeln marskalk av Finland. Ätten Mannerheim har numera dött ut i Finland, men en del av släkten bor i Göteborg.

Försvarets fanfest firas med en parad som ordnas på olika orter varje år. När det självständiga Finland firar hundraårsjubileum eller femårsjubileum ordnas paraden i Helsingfors.

Svenska nationaldagen, den svenska flaggans dag den 6 juni
Ruotsin kansallispäivä ja ruotsalaisen lipun päivä 6.6.

Den svenska nationaldagen berör även sverigefinnar, oavsett om de är svenska medborgare, finska medborgare eller har dubbla medborgarskap. Förutom att fira nationaldagen som alla andra kan sverigefinnar uppmärksamma de nationella minoriteterna som en del av det svenska kulturarvet.

Skogsfinnarnas dag den 21 juni
Metsäsuomalaisten päivä 21.6.

Skogsfinnarna firas i Sverige, där skogsfinnarna räknas som en del av den sverigefinska nationella minoriteten, och i Norge, där skogsfinnarna sedan 1999 är en egen nationell minoritet. Skogsfinnarna är ättlingar till de finskspråkiga bönder som utvandrade från Savolax i nuvarande Finland till Mellansverige och Mellannorge.

Skogsfinnarnas dag har firats sedan 2022 och skogsfinnarna har haft en egen flagga sedan 2023. På skogsfinnarnas dag äter man gärna *motti*, skogsfinsk nävgröt som görs på skrädmjöl och serveras med fläsk och lingonsylt. På den norska sidan sjungs *Finnskogen vår* av Oskar Thorp och på den svenska sidan *Bygda mi* av Axel Fritiofsson. Det finns 40 rökstugor och 470 skogsfinska byggnader bevarade.

Midsommardagen, finska flaggans dag
Juhannuspäivä, Suomen lipun päivä, 20. ja 26.6. välinen lauantai

Fram till 1954 var midsommardagen i Finland fastställd till den 24 juni. Den har dessutom namnet på den finska flaggans dag. I kristen mening firas midsommar till minne av Johannes Döparens födelse. Midsommarafton, fredagen före midsommardagen, är en betald ledig dag för större delen av befolkningen.

Juli

Eino Leino-dagen, Diktens och sommarens dag den 6 juli
Eino Leinon päivä, Suomen runon ja suven päivä 6.7.

Eino Leino-dagen är en väletablerad flaggdag som har funnits med i den finska almanackan sedan 1998. Dagen firas på poeten Eino Leinos (1878-1926) födelsedag och är en hyllning till den finska poesin (*runo*) och sommaren (*suvi*, ett poetiskt

uttryck för *kesä*). Därför kallas dagen även för diktens och sommarens dag. På denna dag brukar sverigefinnar arrangera offentliga poesihögläsningar och uppmärksamma finskspråkig lyrik.

Kronprinsessan Victorias födelsedag den 14 juli
Kruununprinsessan syntymäpäivä 14.7.

Kronprinsessan Victoria Ingrid Alice Désirées (född 1977) födelsedag uppmärksammas ofta även i Finland. För finländarna känns det kanske viktigt att fira kronprinsessan eftersom de inte har sin egen kungafamilj. I Finland är det dessutom inte vanligt att fira presidentens eller dennes familjemedlemmars födelsedag.

Tornedalingarnas dag den 15 juli
Tornionlaaksolaisten päivä 15.7.

Tornedalingarnas dag firar den första dagen av flaggning av Tornedalens flagga, *meänflaku*.

Dagen infaller mitt i den vackraste sommaren, då människor från Tornedalen längtar som mest efter sitt hemland. Dagen kom in i den svenska almanackan 2015. Medan man i Sverige kallar området på finska *Tornionlaakso* heter det på den finska sidan *Tornionjokilaakso* (litterärt: "Torneälvsdalen").

Sjusovardagen (Finland) den 27 juli
Unikeonpäivä 27.7.

Enligt en gammal legend flydde sju kristna ungdomar undan kejsar Decius förföljelser till en grotta, där de sov i nästan 200 år. Enligt gammal folktro drabbas den som vaknar sent på sjusovardagen av långvarig trötthet.

Dagens nuvarande namn, sjusovardagen (*unikeonpäivä)*, lades till i den finska almanackan 1929. I dag är sjusovardagen i Finland mest känd som den officiella nationella sjusovaren (*unikeko*, "sömnhög") som utses av Nådendal stad (Naantali på finska) och kastas i havet klockan 7 på morgonen. Traditionen ska ha tillkommit i spastaden Nådendal under 1800-talet när olika aktiviteter organiserades för spagäster.

Anneli Salo CC-BY-SA

Pippa Buchanan CC-BY-NC

Augusti

Tove Jansson-dagen, den finländska konstens dag den 9 augusti
Tove Janssonin ja suomalaisen taiteen päivä 9.8.

Den första flaggdagenför att hedra den finlandssvenska konstnären Tove Jansson (1914-2001) och finländska konsten ägde rum 2020. För närvarande är flaggningen en rekommendation och har ännu inte officiellt markerats i kalendern. Initiativet till flaggningen till Tove Janssons ära togs av inrikesminister Maria Ohisalo (det finska miljöpartiet De Gröna).

Tilläggsnamnet på dagen hänvisar till Tove Janssons betydande inflytande på finländsk bildkonst, även om hon också är känd som litterär författare. Eftersom Tove Jansson är välkänd också i Sverige och då alla känner till Janssons muminvärld erbjuder dagen material inte bara för att fira Jansson, utan också för att titta närmare på finsk konst, arkitektur, design och konsthistoria. Särskilt den nationalromantiska perioden (från 1935 då Elias Lönnrot gav ut nationaleposet *Kalevala* fram till 1910-talet) bjuder på rikt material.

Östersjödagen, den sista torsdagen i augusti
Itämeripäivä, elokuun viimeinen torstai

Att skydda Östersjön är en gemensam angelägenhet för både Sverige och Finland. Östersjödagen lanserades 2019 av John Nurminens stiftelse i Finland för att öka kunskapen om Östersjöns natur, kultur och historia.

Under dagen bjuder stiftelsen företag, organisationer och enskilda människor att uppmärksamma det gemensamma havsmiljöarvet. Havsminnen och -miljöskydd kan givetvis även uppmärksammas

på världsmiljödagen den 5 juni eller världshavens dag den 8 juni, bägge temadagar instiftade av FN, eller i samband med Östersjöfestivalen, ett evenemang för klassisk musik i augusti i Stockholm, grundad av bland andra dirigenten Esa-Pekka Salonen.

För sverigefinnar har Östersjön en särskild symbolisk betydelse eftersom det är havet som skiljer de två länderna från varandra. Unto Mononens kända tango *Satumaa* (*Sagolandet*) från 1955, som kallats "Finlands nationaltango", börjar med frasen "Aavan meren tuolla puolen / jossakin on maa" ("bortom det vida havet / finns någonstans ett land") och beskriver den finska hemlängtan "på andra sidan av havet", vilket har gjort att låten fått en ikonisk plats i den sverigefinska kulturen.

Finska naturens dag den 31 augusti
Suomen luonnon päivä 31.8.

Naturen är viktig för finländarna och den finska naturen är en central del av deras kultur: de är stolta över sina skogar och sjöar, som också spelar en viktig roll i folkmytologin. Även om Sverige faktiskt har fler sjöar än Finland kallas Finland för "de tusen sjöarnas land" och "den finska sommaren" är ett begrepp som finländarna gärna använder för att understryka sommarperiodens unika skönhet.

Finska naturens dag firas utomhus, där man njuter av naturens rikedomar. I den finska almanackan har dagen markerats som en minnesdag sedan 2020 och som en flaggdag sedan 2023.

September

Finska företagardagen den 5 september
Suomen yrittäjän päivä 5.9.

Företagardagen lades till i kalendern i Finland år 2010. Dagen har firats i Finland sedan 1990-talet. I läroanstalterna ordnas utbildning i företagsamhet och företagsbesök. Föreläsningar och evenemang kring entreprenörskap är också en del av programmet. Eftersom många sverigefinnar även varit självföretagare i Sverige kan deras gärningar gärna uppmärksammas på denna dag.

Finnhästens dag den 6 september
Suomenhevosen päivä 6.9.

Hästrasen finska kallblodet, finnhäst eller finsk häst, *suomenhevonen*, har fått en egen temadag för att den har, liksom den norska dölehästen och svenska nordsvensken, gamla anor, mer än tusen år tillbaka. Under andra världskriget hade den stor betydelse som draghäst.

År 2007, när rasens stambok fyllde hundra år, blev finnhästen officiellt vald till Finlands nationalhästras och finnhästens dag lanserades. Dagen har föreslagits att bli en officiell flaggdag i Finland. Idag finns det uppskattningsvis 200 000 finnhästar i Finland.

Mor- och farföräldrarnas dag den 8 september (Sverige)
Isovanhempien päivä, den tredje lördagen i oktober (Finland)

Mor- och farföräldrar eller isovanhemmat (*iso* heter "stor" och *vanhemmat* "föräldrar") har en egen temadag både i Sverige och Finland, men de firas på olika tidpunkter. I Sverige har mor- och farföräldrarnas dag etablerats att firas i september medan temadagen inte äger rum i Finland förrän i oktober. Kanske kan "storföräldrarna" bland sverigefinnar på mödernas och fadernas sidor firas separat? På finska förskolor har det även blivit vanligt att hedra mor- och farföräldrar genom att bjuda in dem på förskolor på en viss dag.

Samiska språkveckan den 21-27 september
Saamen kielten viikko 21.–27.9.

Samiska språkveckan är ett samarbete mellan Sametingen i Norge, Sverige och Finland. Syftet med den samiska språkveckan (*gielevåhkoe, giällavahkkuo, giellavahkko, giellavahkko* eller *giellavahkku*) är att lyfta de samiska språkens status samt öka kunskapen om samiska språk och kultur. De samiska språken tillhör de finsk-ugriska språken tillsammans med finska, och det finns flera samiska ord som liknar finska, som till exempel det nordsamiska *giella* och finska *kieli* ("språk"). Samelandet, Sápmi, sträcker sig över Sverige, Finland och Norge: fem olika samiska språk talas i Sverige (nordsamiska, sydsamiska, umesamiska, lulesamiska och pitesamiska) och tre i Finland (nordsamiska, enaresamiska och koltsamiska). På webben finns ett uppslagsverk där man kan översätta ord mellan alla samiska språk och finska på https://dicts.uit.no.

Europeiska språkdagen den 26 september
Euroopan kielten päivä 26.9.

Språkdagen, som lanserades av Europarådet, är en flerspråkig dag som syftar till att uppmuntra de 700 miljoner människorna i Europeiska unionens 46 medlemsstater att lära sig främmande språk i alla åldrar, både i och utanför skolan. Europeiska språkdagen har firats sedan 2001. I svenska skolor kan finska i princip läsas som ett modernt språk, men endast ett fåtal skolor erbjuder detta alternativ som en del av elevernas språkval.

Resandefolkets högtidsdag den 29 september
Matkustavaisten juhlapäivä 29.9.

Resandefolket (på finska: *matkustavaiset*) räknas i Sverige att ingå i den nationella minoriteten romer, men de har en egen minnesdag.

Oktober

FN:s internationella dag för äldre den 1 oktober
YK:n kansainvälinen ikäihmisten päivä 1.10.

FN:s internationella dag för äldre uppmärksammar det faktum att världens befolkning kommer att åldras i allt snabbare takt under de kommande årtiondena: år 2050 förväntas antalet personer som är 60 år och äldre vara fler än antalet barn. Dagen syftar till att uppmärksamma äldre människors mänskliga rättigheter och att stimulera till debatt om rätten till ett värdigt liv.

Miina Sillanpää-dagen, finska civilsamhällets dag den 1 oktober
Miina Sillanpään päivä, suomalaisen kansalaisvaikuttamisen päivä 1.10.

Miina Sillanpää (1866-1952) var en finsk politiker och samhällsaktivist samt den första kvinnliga ministern i Finland. Miina Sillanpää-dagen lades till i kalendern 2023

och firas den 1 oktober till minne av den nya vallagen och riksdagsordningen från 1906. Genom vallagen infördes allmän och lika rösträtt i Finland – som första land i världen.

Kanelbullens dag den 4 oktober
Kanelipullan päivä 4.10.

Visst ska man fira den nordiska bakelsen som i Sverige kallas på svenska *kanelbulle* och på finska *kanelipulla* och i Finland på finlandssvenska *örfil*. Den finska bullen är faktiskt ganska mångsidig och varierad: den kan ta formen av en rundel, ring, knut, spiral, hjärta eller smörögd bulle (*voisilmäpulla*).

Ingermanländares dag den 5 oktober
Inkeriläisten päivä 5.10.

Det ingermanländska folket firar sin nationaldag på Inkeris namnsdag i den finska kalendern. Från Ingermanland har det samlats in mycket traditionell folklore, bland annat dikter, vaggvisor, berättelser och musik. Sedan 1919 har ingermanländarna haft en egen flagga, ritad av kapten E. I. Haapakoski.

Aleksis Kivi-dagen, den finska litteraturens dag den 10 oktober
Aleksis Kiven päivä, suomalaisen kirjallisuuden päivä 10.10.

Aleksis Kivi-dagen är födelsedagen för nationalförfattaren Aleksis Kivi (1834-1872, ursprungligen Alexis Stenvall). Kivis författarskap omfattar dikter, pjäser och romaner. Kivis (som betyder "sten" på finska) modersmål var finska men i barndomshemmet talades även svenska. Då han inledde sin produktion fanns inte någon etablerad finskspråkig litterär tradition. *Seitsemän veljestä* (1870), *Sju bröder*, som ursprungligen gavs ut i fyra separata häften och översattes för första gången till svenska 1919, har i Finland fått status som nationalroman. Boken handlar om brödernas Juhani, Tuomas, Aapo, Simeoni, Timo, Lauri och Eero uppväxt till samhällsdugliga medborgare och har ansetts vara en allegori av finländarnas utveckling från jägare och fiskare till bofasta jordbrukare.

Övriga kända verk av Kivi är *Nummisuutarit* (1864, *Sockenskomakarna: komedi i fem akter,* 1917), *Kihlaus* (1866, *Förlofningen: Lustspel i en akt*, 1916) och *Lea* (1869, *Lea: Skådelspel i två akter*, 1916).

Nationella minoriteters vecka ("Minoritetsveckan"), vecka 42, oktober
Kansallisten vähemmistöjen viikko ("Vähemmistöviikko"), viikko 42, lokakuu

Länsstyrelsen i Stockholm har instiftat vecka 42 som en vecka där man uppmärksammar de nationella minoriteterna i Sverige: sverigefinnar, tornedalingar, samer, romer och judar. Vissa kommuner, särskilt förvaltningskommuner, firar veckan genom att arrangera offentliga diskussioner och evenemang.

Temaveckan uppmuntrar alla kommuner att anordna lokala arrangemang, och den utgör ett bra tillfälle att ägna uppmärksamhet åt nationella minoritetsspråk och -kulturer – även i orter där dessa blir mer sällan synliggjorda.

November

Romska språkets dag den 5 november
Maailman romanikielen päivä 5.11.

Världsdagen för romanispråken som instiftades av Unesco 2015 firas framför allt bland den nationella minoriteten romer i Sverige och Finland, där romerna och deras indoariska språk romani chib har en erkänd status. Romani chib är inte ett enskilt språk, utan ett paraplybegrepp som består av många olika varieteter, och det är vanligare att äldre generationer talar det än yngre.

Gustaf Adolfsdagen, svenska dagen (Finland) den 6 november
Ruotsalaisuuden päivä Suomessa, Kustaa Aadolfin päivä 6.11.

Gustaf Adolfsdagen är känd i Finland som svenskhetens och det svenska språkets dag. Svenska dagen har firats i Finland sedan 1908 på initiativ av Svenska folkpartiet (på finska Ruotsalainen kansanpuolue, RKP). Sedan 1979 har dagen markerats i almanackan och sedan dess har den också varit en flaggdag.

Den 6 november är årsdagen av Gustav II Adolfs död 1632. Syftet med Svenska dagen är att lyfta fram det långvariga förhållandet mellan Finland och Sverige och att stärka sammanhållningen bland den finlandssvenska befolkningen. Dessutom uppmärksammas svenskans ställning som Finlands andra inhemska språk.

Nätverket Svenska nu på kulturcentret för Sverige och Finland Hanaholmen motiverar och inspirerar finskspråkiga barn och ungdomar i hela Finland att våga använda svenska. Kulturfonden för Sverige och Finland drev 2012-2015 ett systerprojekt för Svenska Nu, Finska nu, inriktad mot människor med finskspråkig bakgrund i Sverige, men det finska språkets status konstaterades vara annordlunda i Sverige än det svenska språkets i Finland.

Även i Finland är det svenska språkets ställning ibland ifrågasatt och svenskspråkiga behöver kämpa för att få sina språkliga rättigheter tillgodosedda.

Fars dag, andra söndagen i november
Isänpäivä, marraskuun toinen sunnuntai

Fars dag firas till fädernas ära och minne samtidigt i både Sverige och Finland. Den första nordiska farsdagen firades i Sverige 1931. Datumet varierade mycket till en början, men på förslag av svenska affärsmän fastställdes fars dag till den andra söndagen i november 1949.

Fars dag infördes i den finska kalendern för första gången 1970, men beslutet fattades utan godkännande av Helsingfors universitet, som är huvudman för kalendern i Finland, och därför togs dagen bort från kalendern 1973. Dagen återkom i kalendern 1987, då Helsingfors universitet ansåg att dagen var tillräckligt väletablerad i Finland. Samtidigt utsågs fars dag till frivillig flaggdag. En officiell flaggdag har dagen dock inte varit förrän 2019. I Sverige är däremot varken fars dag eller mors dag flaggdagar.

Krigsbarnens dag och barnkonventionens dag den 20 november
Sotalasten päivä, lapsen oikeuksien päivä 20.11.

Krigsbarnens dag firas på barnkonventionens dag, som för sin del har sina rötter

i den internationella barndagen (World Children's Day) instiftad av FN 1953. Syftet med krigsbarnens dag är att minnas de barn som skickades från Finland till de nordiska länderna för att fly andra världskriget. Dagen firades för första gången 2013 på initiativ av Finlands Krigsbarnsförening rf. FN har också lanserat den internationella ungdomsdagen (International Youth Day) som firas den 12 augusti sedan 2000.

December

Finlands självständighetsdag den 6 december
Suomen itsenäisyyspäivä 6.12.

Självständighetsdagen är en allmän helgdag i Finland och har varit en betald ledig dag för större delen av befolkningen sedan 1929. Den 6 december 1917 antog Finlands riksdag självständighetsförklaringen, men det var först i november 1919 som det beslutades att den 6 december skulle firas som årsdagen för Finlands självständighetsförklaring.

Självständighetsdagen är ett nationellt medieevenemang där det finska folket samlas framför tv:n för att se på en direktsändning från Slottsbalen där de inbjudna gästerna skakar hand med presidentparet.

Kommentarerna – det sitter alltså kommentatorer i studion som vid sportevenemang – levereras både på finska och svenska. Sedan 2022 har public service-bolaget Yle anordnat även en virtuell bal eller "slottsfest" (*linnanjuhlat*) som den kallas, för barn på spelplattformen Roblox. Många finska föreningar och även några förvaltningskommuner i Sverige anordnar självständighetsdagsfester.

Jean Sibelius-dagen, finländska musikens dag den 8 december
Jean Sibeliuksen päivä, suomalaisen musiikin päivä 8.12.

Dagen då den finländska klassiska musiken firas är tonsättaren Jean Sibelius (1865-1957) födelsedag. Nationaltonsättaren Sibelius genombrottsverk var *Kullervosymfonin* som uruppfördes 1892. Bland hans andra kända verk finns *Finlandia*, *Kareliasviten* och sju symfonier. Jean Sibelius dag har funnits i kalendern sedan 2011. Förvånansvärt många finska dirigenter har skapat en framgångsrik karriär på världscenen i klassisk musik, inklusive Sverige, vilket har kallats det finska musikundret: Esa-Pekka Salonen, Sakari Oramo, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste, John Storgårds, Mikko Franck, Susanna Mälkki, Daria Stasevska, Santtu-Matias Rouvali, Klaus Mäkelä.

Nobeldagen, internationella dagen för mänskliga rättigheter den 10 december
Nobelin päivä, kansainvälinen ihmisoikeuksien päivä 10.12.

Nobeldagen firas på Alfred Nobels dödsdag, då Nobelprisen delas ut i Stockholm och Oslo. Nobeldagen är som Finlands självständighetsdag, i alla fall när det gäller direktsändningen av utdelningsceremonier och banketten.

Samma dag är också FN:s internationella dag för mänskliga rättigheter. Då firar man FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 där det konstateras att alla människor är födda fria och lika i värde, oavsett språk eller nationellt eller socialt ursprung.

Luciadagen den 13 december
Lucianpäivä 13.12.

Luciadagen firas varje år till minne av Sankta Lucia (283-304). Då Lucia är helgon i den katolska kyrkan var dagen ursprungligen en del av den katolska kalendern, men firas numera i en mer sekulär form, i Finland särskilt i den finlandssvenska kulturen. Finsktalande sverigefinnar kan sjunga Luciasången på två språk. På finska börjar sången så här: "Taivaalla tähtivyö / kirkkaana loistaa..."

Internationella migrationsdagen den 18 december
Kansainvälinen siirtolaisten päivä 18.12.

Internationella migrationsdagen baserar sig på International Migrants Day lanserad av FN år 2000. Med migration avses både frivillig och ofrivillig förflyttning av människor. Migrationsdagen syftar till att bevaka migranters mänskliga rättigheter och bidra till att dela med sig av deras erfarenheter.

Även om dagens fokus ofta ligger på nyare migration eller eventuellt nordbornas emigration till Amerika kan man på migrationsdagen även uppmärksamma den sverigefinska erfarenheten av invandring.

De vanligaste orsakerna till finländarnas arbetskraftsinvandring från Finland till Sverige var fattigdom, bättre möjligheter att få jobb och försörja sig, äventyrslust och att det fanns släktingar som var bosatta i grannlandet. Man bör även komma ihåg att migration fanns mellan nuvarande Sverige och Finland under den tiden då länderna var samma rike.

Julafton den 24 december
Jouluaatto 24.12.

Julafton firas i både Sverige och Finland med både sekulära och religiösa ritualer. Utlysningen av julfred i "julstaden" Åbo, vilket direktsänds i tv:n och visas även på SVT, är en 700 år lång tradition i Finland där stadens borgmästare, stående på Brinkkalahusets balkong, läser högt en gammal text på pergament och förklarar julen inledd på två språk.

Nyårsafton den 31 december
Uudenvuodenaatto 31.12.

Nyårsfirandet i Sverige och Finland skiljer sig inte särskilt mycket åt, förutom att året byts en timme tidigare i Finland än i Sverige. Sverigefinnarna kan därmed förlänga sitt firande på en timme eller fira årsskiftet dubbla gånger.

Fyrverkerier, tomtebloss (som i Svenskfinland kallas *sprakastickar* och på finska *tähtisädetikku*, "stjärnstrålestickar") ingår i firandet. I både svenska och finska medier är det vanligt att sammanställa årets höjdpunkter, vilket kanske också kan göras på personlig plan eller gällande det sverigefinska året.

Kyrklig årskalender

Svenska kyrkans finskspråkiga verksamhet når många sverigefinnar runt om i landet. Församlingsverksamheten inom den evangelisk-lutherska kyrkan spelar en viktig roll för särskilt de äldre generationerna av finsktalande.

Svenska kyrkan är en del av den lutherska kyrkan och systerkyrka till Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Finlands evangelisk-lutherska kyrka påverkar inte Svenska kyrkans finskspråkiga verksamhet, utan har en egen organisation i varje land. I Finland är den evangelisk-lutherska kyrkan statskyrka, dvs. den har en särskild ställning enligt lag och rätt att uppbära skatt av sina medlemmar i samband med kommunalbeskattningen.

I Sverige har kyrkan inte en motsvarande ställning. Kyrkorna i de båda länderna har gemensamma högtidsdagar.

Finsktalare i Sverige har sin egen psalmbok, eftersom Svenska kyrkans psalmbok översattes till finska 2003. I psalmboken ingår också material från den finska evangelisk-lutherska kyrkans psalmbok. Kyrkorna i båda länderna kommunicerar aktivt om sin verksamhet på nätet, och finskspråkiga kan därför lätt följa med Finlands evangelisk-lutherska kyrkas verksamhet till exempel via sociala medier.

Kyrkoåret inleds med första advent i månadsskiftet mellan november och december. Det är fyra adventssöndagar före juldagen. Traditionen med de vackraste julsångerna, som startades av Finska Missionssällskapet 1973, upprätthålls på finska även i Sverige. Luciadagen, som firas den 13 december, firas med stor pompa och ståt i Sverige, men även i de svenskspråkiga delarna av Finland.

På julafton (24 december) och juldagen (25 december) hålls gudstjänster och andakter ofta på finska i hela Sverige. Julen firas under lång tid och trettondagshelgen (6 januari) är en av julhelgens helgdagar, liksom annandag jul som följer på juldagen.

Den 40 dagar långa fasteperioden inleds på askonsdagen efter Kristi himmelsfärdsdag och avslutas med en tyst vecka efter palmsöndagen. På långfredagen firas minnet av Jesu korsfästelse och död och på påskdagen firas minnet av hans uppståndelse. Precis som julen firas påsken under flera dagar, så andra påskdagen är också en allmän helgdag.

Martti Paananen

Pingsten firas 40 dagar efter påsk till minne av den Helige Andes utgjutelse. Det markerar början på det som i kyrkoåret kallas treenighetstiden, som varar fram till slutet av kyrkoåret, fram till domssöndagen i november.

Allhelgonadagen, som firas mellan oktober och november, är ett tillfälle att minnas nära och kära som har dött. Kyrkogårdarna fylls av minnesljus och i många kyrkor läser man upp namnen på de församlingsmedlemmar som har avlidit under året.

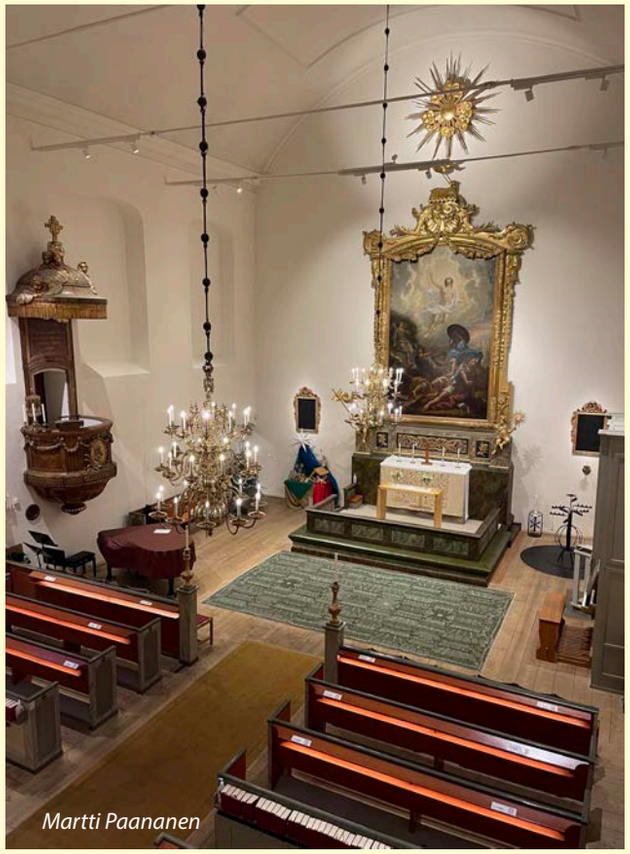
Martti Paananen

Material

Webbplatsen om finska Bibeln
https://raamattu.fi

Psalmboken i Finland
https://virsikirja.fi

Finskspråkigt i Svenska kyrkan
https://www.svenskakyrkan.se/finska

Johanna Suban

Sverigefinsk historia: tidslinje

1533
Första finskspråkiga gudstjänst hålls i Stockholm

1725
Finska kyrkan i Stockholms gamla stan tas i bruk

1830
Carl Axel Gottlund grundar Stockholms Finnkår, föregångaren för finska föreningar

1896
Stockholms finska förening grundas

1957
Sverigefinska Riksförbundet (Ruotsinsuomalaisten keskusliitto, RSKL) bildas

1964
Tidningen *Ruotsin Suomalainen* grundas

1968
Det första tv-programmet på finska sänds vid Sveriges Television (SVT)

1969
Sveriges Radios (SR) finskspråkiga programverksamhet inleds

Finlandshuset i Stockholm öppnas och blir senare hem till Finlandsinstitutet som är en av finska statens16 kultur- och vetenskapsinstituter

1972
Finskalärares förening grundas

1975
Föreningen för sverigefinska skribenter (RSKY) bildas

1977
Sverigefinländarnas arkiv grundas

Föreningen för sverigefinska konstnärer (sedan 2004 Suomiart) grundas

Regeringen beslutar om att starta hemspråksundervising (senare modersmålsundervisning) i Sverige

1988
Sverigefinska journalistföreningen och Finnsam – Skogsfinnar i samverkan grundas

Hemspråksundervisning läggs ner

1989
Den första professionella finskspråkiga barn- och ungdomsteatern Finska Riks grundas

1990
Sverigefinska skolan i Stockholm börjar sin verksamhet

Finskspråkig församlingsverksamhet blir en officiell del av Svenska kyrkans verksamhet

1992
Skogsfinnarnas samarbetsorgan Finnsam – Finnbygder i samverkan grundas

1993
Sverigefinska ungdomsförbundet grundas

Torsby Finnkulturcentrum öppnas

1996
Wilhelm Henriksson Hyytiäinen, siste skogsfinske talaren av finska som modersmål, dör

2000
Sverige ratifierar Europarådets ramverk för skydd av minoritetsspråk, vilket har som resultat att finska blir ett nationellt minoritetsspråk och sverigefinnar en nationell minoritet i Sverige

Sverigefinländarnas delegation grundas till ett samarbetsorgan för sverigefinländska föreningar

2002
Professionella barn- och ungdomsteateatern Uusi Teatteri i Stockholm grundas

2003
Finska pensionärernas riksförbund (SEKL) grundas

2010
Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk träder i kraft

2011
Sverigefinnarnas dag firas för första gången

2014
Sverigefinnarna får en egen flagga, baserat på ett beslut på Sverigefinländarnas delegations plenum

2020
Föreningen för finskalärare läggs ner på grund av brist på engagemang

Förbundet för skogsfinnarnas intressen i Sverige grundas

2021
Finska krigsveteranförbundets rikssvenska distrikt läggs ner

2022
Regeringen presenterar ett handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken

Institutet för språk och folkminnen (Isof) upprätter ett nationellt språkcentrum för finska och övriga nationella minoritetsspråk på regeringsuppdrag

Inom den nationella minoriteten sverigefinnar finns flera grupper i hög ålder, som arbetskraftsinvandrare som kom till Sverige på 1960- och 1970-talet, krigsbarn och krigsveteraner. De äldre i minoriteten utgör en språklig och kulturell resurs som kan bidra till att även kommande generationer av sverigefinnar håller det finska språket och den sverigefinska kulturen vid liv. Majoritetssamhället kan bidra till att det finska språket fortsätter leva i Sverige och personer med finska som modersmål får tillfällen att använda och överföra sitt språk.

För att kunna engagera de äldre behöver man dock veta vad sverigefinsk kultur egentligen är – och en central fråga för svensktalande är hur man man få tillgång till den finska kulturen om man inte själv talar finska. Syftet med denna bok är att bidra till ökad förståelse för de finsktalande äldres perspektiv och i synnerhet erbjuda verktyg till olika grupper som arbetar med finsktalande äldre. Boken innehåller perspektiv, idéer och arbetsmetoder för dem som arbetar eller lever med sverigefinska äldre och har ett behov av att utveckla samverkan med finsktalande seniorer.

ISBN: 978-9-19902-730-2
9 789199 027302